SIRIUS
BIBLIOTEKA ZNANSTVEN ANTASTIKE
broj 86 cijena 50 d
Snežana Bulić Atanasković:
AMIJUM
i druge najljepše sf pripovijetke

● SAVJET REDAKCIJE: Josip Adaković. dr. Vladimir Anić, Ljudevit Bauer, Nenad Brixy, dr. Adolf Dragičević (predsjedavajući), inž. Vesna Gazdag, Igor Golik, Marija Jurela, Borivoj Jurković, Želimir Koščević, Nada Šoljan, Ismet Voljevica, Ana Župan-Bender.

● GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: Borivoj Jurković.

● SIRIUS – biblioteka znanstvene fantastike, izlazi svakog petog u mjesecu – Izdavač: RO Novinsko-izdavačka djelatnost SOUR-a »Vjesnik« n.sol.o. – OOUR Informativno-revijalna izdanja n.sub.o. Redakcija »Romani i stripovi«, 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4 –Stručni savjet »Siriusa«: Klub prijatelja znanstvene fantastike i fantastike Sfera Zavoda za kulturu i obrazovanje, Zagreb, Ivanićgradska 42a –Adresa uredništva: »Sirius«, Redakcija »Romani i stripovi«, 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4, telefon: (041) 515-555 i 519-555 – Tisak: RO Štamparska djelatnost »Vjesnik« n.sol.o. – OOUR-i Novinska rotacija n.sub.o. i TM n.sub. o., 410-00 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4. – Cijena pojedinom primjerku 50 dinara. Pretplata: za jednu godinu 600 dinara (s popustom 10% 540 dinara), za šest mjeseci 300 dinara (s popustom 270 dinara). Samo unaprijed plaćena pretplata osigurava popust od 10 posto. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-1216 SOUR-a »Vjesnik«, Interna banka, s oznakom: za »Sirius«.

● UREDNIK: Borivoj Jurković. – Recenzent Darije Đokić. – Grafička oprema: Ivica Bartolić i Ljudevit Gaj – Crtež na naslovnoj stranici: Posredstvom VPA – Lektor: Đuro Šnajder.
SIRIUS broj 86

SCAN i OCR: Sekundica

Ispravka: MasterYoda

Prelom: MasterYoda

www.sftim.com

EPUB i MOBI: The CB

Riječ urednika

Dragi čitatelju!

Rekosmo prošli pui: u ovuia broju popričat ćemo o pseudonima i domaćim pričama uopće.

● *Pseudonimi: Rekoh već zbog čega su nepraktični i nezgodni, a rekoh i to da svatko ima pravo da se potpiše kako želi. Meauum, u svojoj averziji prema pseudonimima, sad ću malo tjerati mak na konac: ako želim poštovati zakone — a to i želim i moram — ne bih smio objavljivati priče potpisane pseudonimom, ako taj pseudonim nije zakonski zaštićen (u Autorskoj agenciji, na primjer). Naime, pisac priče može odabrati neki pseudonim koji nanosi štetu nekoj drugoj osobi, kojom iritira neku drugu osobu itd. itd... a SIRIUS (i ja s njim) postaje pri tom ako ne krivac, a ono bar suučesnik. i da ne duljim na ovoj pripeci: priče potpisane pseudonimima neće u »repu« za objavljivanje u SIRIUSU biti ravnopravne s onima čiji se autori ne stide da se potpišu svojim (zakonitim) imenom i prezimenom. Čekat će, dakle, duže...*

● *Priče: Tema je opet u vezi s glagolom »čekati«. — VI: Zar se ne može urediti da recenzije, makar i onako šture, brže ugledaju svjetlo dana u SIRIUSU? — Ili, opet VI: Bitno mi je stalo do toga da što prije ocijenite priču koju Vam šaljem, pa Vas molim da to učinite odmah u sljedećem SIRIUSU. ili da ml svoje mišljenje napišete i pošaljete na moju adresu .. — JA: Već smo potrošili mnogo dragocjenog papira objašnjavajući da je ovaj tromjesečni razmak (od primitka priče do objavljivanja recenzije) jedini moguć i da vrijedi za SVE suradnike SIRIUSA, bez razlike. Isto tako, shvaćam sve »izvanredne« razloge za hitno ocjenjivanje priča, ali im ne mogu udovoljiti — jednostavno zato što bih time stavio u neravnopravan položaj sve ostale autore priča, koji vjerojatno također imaju svoje »nepobitne« razloge da što prije saznaju mišljenje o svome radu. Drugim riječima, zaista bih mogao pokoju priču pročitati »preko reda«, ali to svjesno ne želim učiniti — pravednosti radi. Ili. dragi čitatelju, možda glasate za neravnopravnost, protekciju, povlastice, iznimke? — Još jednom VI: Koliko duge mogu biti priče koje ćete primiti (najduže)? JA: Najduže? Nije li bolje da govorimo o kvaliteti? Dužina je ionako određena koncepcijom SIRIUSA: da u svakom broju bude desetak priča (pri čemu »Mini-YU« računam kao jednu-dvije priče). — VI: Mogu li Vam najprije poslati sinopsis za priču, pa nakon Vaših primjedaba i prijedloga... JA:*

Ne!!! Primam osamdesetak priča na mjesec, pa možete zamisliti koliko bih Borivoja Jurkovića morao uposliti u SIRIUSU da obave toliki posao? I koliko bi to stajalo.

● *Ima još:*

● *VI: Obećali ste seriju priča iz »malih« sf književnosti, a u prošlom (85) SIRIUSU ni traga od toga! JA: Traga? Cijela naslovna priča Draga komojuterka je iz — po sf mjerilima — male francuske produkcije (baš kao što)e i u ovom broju u toj seriji Lemova priča).*

● *VI: Dajte, molim Vas. vratite nam korice kakve su bile prije SIRIUSA 85! Zar ono »najljepše pripovijetke« s omotne stranice ne zaslužuje i bar lijep (ako ne najljepši) papir za tu omotnu stranicu? A o tome niste spomenuli ni riječ u svojoj »riječi«! JA: Omotni papir je, na žalost, najkvalitetniji što se može nabaviti u ovoj deviznoj besfenigici! A »riječ« sam pisao davno prije nego što sam čuo i riječ o papiru za omot —*

● *Eto, tako — guramo stabilizacijski, makar i po cijenu kvalitete papira (kad već čuvamo kvalitetu nriča).*

*Vaš na 37 *C u hladu*

BORIVOJ JURKOVIĆ

Snežana Bulić Atanasković:

Amijum

Razlika između starih i novih bila je očigledna. Stajali su daleko jedni od drugih i neprijateljski se posmatrali.

Stari su bili mršavi, kost i koža, pokriveni samo dronjcima iz kojih su im virili oštri, koščati udovi. Bilo ih je petoro; ostali su bili kilometrima daleko.

Novih je bilo troje, dva muškarca i žena. Mlađi čovek je bio visok i lepo građen. Njegove su plave oči prodorno posmatrale okolinu i ljude. Tamnozelena kažnjenička uniforma na njemu bila je nova kao i one na drugo dvoje novopridošlih. Žena je bila neugledna i niska, a drugi je čovek izazivao škrte, podsmešljive grimase kod starih kažnjenika jer je zacelo imao više od sto kilograma.

Na Amijumu debljina je bila neoprostiv luksuz.

Olik se prvi oglasi:

— Od nas ne očekujete, sigurno, neku dobrodošlicu. Ovde smo u istom sosu... Planet Amijum je negostoljubiv i zato smo upućeni jedni na druge... Uglavnom smo zajedno, ali pravila u ponašanju nema.

— Osim onih koje određuje Amijum — reče Timi suvim glasom.

— Ja sam Kalisand — reče visoki plavi mladić, novopridošli na Amijum. — Osuđen sam na osam zemaljskih godina.

— Znači, dvanaest na Amijumu — preračunavao je Timi.

— Osim ako ne pronađeš kristal — doda. Stari kažnjenici izmenjaše brze kratke poglede.

— Ima li među vama ubica? — upita Timi.

Troje se ljudi pogledaše površnim, nervoznim pogledima koji su ukazivali na nizak stepen povezanosti među njima.

— Nema — odgovoriše skoro jednoglasno.

— Znači, lopovi... — doda neko tiho iz skupine starih kažnjenika.

Žena se trže iznenađeno i htede nešto reći, ali je Olik preduhitri:

— Ovde nema mesta uglađenosti. Svi smo mi, osim nevino okrivljenih — doda s ironijom — s one strane zakona. Među nama je odomaćeno da se delimo na ubice i lopove, s tim što u lopove spadaju svi koji nisu osuđeni za ubistvo ili pokušaj ubistva. A to je i logično, zar ne?

— Politički kažnjenici nisu ni lopovi ni ubice — reče debeljko. — Pa nisu to ni seksualni delikventi.

Olik je bio u očiglednoj nedoumici.

— To je tačno — reče — ali samo delimično. Onoga koji ne priznaje politiku jedne vlade ili počini ubistvo, ili propagira ideje suprotne postojećim, može se smatrati kradljivcem sigurosti onih površnih i u ideologiju postojeće vlade uljuljkanih građana, koji bi bez tog trovača duše dugo i mirno egzistirali... Seksualni delikt je krađa više nego i jedna druga. Uostalom, otkad postoji Amijum i otkad se kažnjenici šalju ovamo da bi po sopstvenoj želji ostali jedan i po put duže nego u nekom klasičnom zatvoru uz veću slobodu i mogućnost otkupa slobode, postoji samo ta uprošćena podela, i hteli vi to ili ne pridržavaćete je se. Neće biti ni prvi ni poslednji put da se u isti koš strpa tako raznolika rulja — doda s osmehom.

— Ko je ovaj čovek? — pitao se Kalisand dok su se u siromašnom kažnjeničkom naselju spremali za spavanje. — Toliko odudara od ove prljave gomile očajnika i ljudskog šljama.

Istovremeno je, ne bez gordosti, bio svestan da se i on izdvaja od tih ljudi i to ga je radovalo.

* * *

Narednih dana Kalisand je bio kao na iglama. Stari kažnjenici spavali su neprekidno danju i noću. I to ga je nerviralo. Kažnjenička kolonija je bila zapuštena i neinteresantna. Lutao je po oštrim, skoro neprohodnim gudurama dok su mu čudni gmizavci brzo prelazili preko stopala. Obišao je kržljave šume oko naselja i brzo ih se zasitio.

Popeo se na najvišu stenu i video Okean kako svetluca u daljini. Zov je bio previše snažan. Osetio ga je gotovo fizički. Znao je da je neka čudna tajna zapretena u okeanskim dubinama i želeo je da je dosegne svom

svojom nemilosrdnom i okorelom dušom.

Osećao se snažnim i sposobnim da se uhvati ukoštac s najvećom tajnom prirode. Teško i zamorno suđenje, koje je ostavio za sobom, činilo mu se da se zbilo u davnoj prošlosti.

Trećeg dana posle dolaska uspelo mu je da zatekne Olika budnog.

— Zdravo, Olik — vedro mu je rekao. — Hteo bih da malo popričam s tobom.

— Požuri, budi kratak... Moram da spavam — mrzovoljno je odgovorio Olik.

— Ne razumem zašto toliko spavate. Nestrpljiv sam da odem što pre na Okean jer ovde samo gubim vreme...

— Da se nisi usudio da odeš sam! — rekao je oštro Olik. — Amijum ubija pojedinca brže nego što možeš da zamisliš. Ovo naše spavanje reakcija je organizma na strah, na prenapetost nerava, na sve što te čeka na Okeanu. Ništa neću sad da ti pričam, sve ćeš videti...

— Kada ćemo krenuti?

— Sačekaj još nekoliko dana da se ispavamo i odmorimo. Ići ćete s našom grupom, a druga će tada doći da se odmori i uzme hranu.

— Da li je neko nedavno našao kristal? — znatiželja ga je razdirala.

— Moraš biti strpljiv. Otkad sam ja ovde, a to je već pet godina, samo je jednom nađen kristal. Pre tri godine. Okean je škrt sa svojim blagom... A sad me pusti da spavam. Proveo sam tamo mesec dana.

* * *

Bilo ih je sedmoro bez debelog Ivana, koji je ostao u koloniji ozlojeđen i čvrsto rešen da što pre omršavi i pridruži se ostalima.

Okean, koji se pružao pred njima, zadivio je Kalisanda svojom veličinom i izgledom. Timi je išao prvi. Kalisandu i Dini zastade dah kad je Timi stao nogom na površinu Okeana. Razum nije hteo da veruje očima.

Jedinstveni Okean u celom svemiru uvek je zaprepašćivao pri prvom susretu.

Gusta, potpuno providna, pihtijasta masa nije se ugnula ni pola milimetra pod čovekovom težinom. Ipak je Kalisand oklevajući zakoračio na njegovu površinu. Imao je utisak da će odmah potonuti.

— Održavajte razmak od oko metar. Može i manje, ali bolje da ne rizikujete — upozorio ih je Olik. — Ni u kom slučaju se ne približavajte, jer ćete tada oboje potonuti. Okean ne podnosi težinu veću od devedeset kilograma.

S rancima punim koncentrata hrane i hermetički upakirane vode u lakoj ambalaži na leđima, raštrkana se skupina ljudi poput utvara kretala prema središtu Okeana.

— Ne smete ostati duže od sedamdeset minuta na jednom mjestu, jer Okean toliko treba da proguta sve što mu je na njegovoj površini — govorio im je Olik ravnodušnim glasom.

»Ko zna koliko je puta ovo ponovio novima do sada?« — pomisli Kalisand.

— Zato se ovde teško spava. Neko mora stalno da stražari i budi one, koji bi počeli da tonu, da bi se premestili na drugo mesto... Kopamo na oko dva dana hoda od kopna. Kažu da je matematički dokazano, po nekim teorijama o strujanju okeanske mase, da se kristal nikada ne može naći u blizini obale. Ne možemo da se vraćamo često po hranu, zato pazite, ne ostavljajte rance dugo na jednom mjestu. Možete da kopate s njima na leđima jer su tako najsigurniji — nastavio je Olik.

— Kako ćemo prepoznati kristal? — pitala je Dina.

— Okean je providan i bezbojan, a kristal čist kao suza. Samo se ponekad vidi slab blesak kad zraci belog sunca padnu pod podesnim uglom i kad je crveno u zenitu, ali to je samo jedan trenutak — rekao je Svon i svojom koščatom rukom provukao kroz prerano osedelu kosu.

Kalisand ih je jednog po jednog posmatrao ispitivački, sada kad mu je um primao bezbrojne utiske o očevidnim osobenostima dotada neviđenog sveta. Čudio se toj svojoj osobini. Uvek je procenjivao pogrešne stvari na pogrešnom mestu i u pogrešno vreme.

Odmahne rukom... U retkim trenucima samokritičnostl priznavao je sebi da nije idealan. Zato je i bio ovde. Da je sve bilo kako treba sad bi uživao u nekom čuvenom letovalištu okružen jatom lepotica i pun novca.

Novac... Vredniji od života jer se njime mogao otkupiti život. Njime se u ovom zahuktalom, naprednom i ne baš sasvim čednom društvu mogla kupiti i sloboda. Zato je odabrao Amijum.

Ivana i Dinu odavno je precrtao na popisu vrednih pažnje. Kod Olika se kolebao, a ostali su u njemu izazivali snažnu antipatiju, pogotovo Svon, ogavni starac zlog izgleda i oštre, sede kose. Podmukle ljude je podnosio, ali podmukli izgled ne.

Želatinasta masa po kojoj su išli sad je počela menjati izgled. Nije više bila besprekorno prozirna i bezbojna. Na nekim joj se mjestima providnost pretvarala u zaslepljujuću belinu, dok je na drugim dobivala nežne plave nijanse. Ponekad, vrlo retko bila je ljubičasta desecima metara ispod površine.

Nije bilo sumnje u to da se masa vrlo polako kretala povinujući se čudnim zakonima nedokučivim i za mnogo veće mudrace nego što su bili ovi jadnici, otpadnici od zakona, koji su u raštrkanoj skupini napredovali prema svom cilju.

Posle dva dana hoda i iskidanih časova spavanja, umorni i razdražljivi jednoličnim krajolikom, ugledali su kopače.

Radoznalim pogledom obuhvatio je Kalisand širok prostor sa pojedinim udaljenim kopačima, od kojih su nekima samo glave virile iznad površine Okeana. Upadalo je u oči da su svi bili izolovani međusobno sledeći neumoljive zakohe ovog čudnog mesta pod još čudnijim sistemom dvojnih zvezda — crvenog diva i belog patuljka.

Kalisandu sevnu kroz glavu iznenadna misao: »Ovde čovek ne može biti ništa drugo osim egoističan beskrupulozan pojedinac.«

* * *

Tri meseca proveo je Kalisand na Amijumu tražeći kristal u Okeanu i povremeno se vraćajući na kopno da bi se ispavao i doneo nove zalihe hrane i vode.

Oči su mu bile zakrvavljene od nedovoljnog spavanja i ravnodušno zagledane u prozirni Okean. Lice mu je bilo zaraslo u gustu bradu prošaranu pokojom sedom vlasi.

Začu se krik, jeziv, samrtnički.

Tromo se izvuče iz dopola iskopane jame. Neki su nastavili đa rade ne obaziruć se na pozive u pomoć. Kalisand potrča. Grupa se već stvorila na stotinu metara od njega i on se brzo uputi tamo. Ljudi su nemo stajali, tupo zagledani, na izgled ravnodušni, ali strogo odvojeni bar za jedan metar. Kalisand stiže kad se pukotina zatvorila. Ljudi počeše da se razilaze. Nekoliko ih je ostalo da u prozirnoj masi odgleda dokraja samrtnički ropac nesrećnika, koga zatim snažne struje pod površinom odvuku duboko dole i sve opet postade prozirno i čisto. Svon uze mrtvačev ranac sa očiglednim zadovoljstvom.

Kalisand je bio umoran od tog groznog, podmuklog Okeana koji je stalno uzimao svoje žrtve, od izolovanosti, od nedodirivanja s drugim ljudima, od distance koja je stalno postojala među njima.

Amijum je i ona škrta, prokrijumčarena osećanja ovih odbačenih ljudi uništavao temeljito. Surovi zahtevi Okeana tražili su da ljudi budu zajedno (pojedinac bi odmah bio uništen) a da nikad ne ostvare prisan ljudski kontakt. Stisak ruke, zagrljaj, ruka na ramenu nisu nikada viđeni na Okeanu.

Fizički razdvojeni, a uvek na vidiku jedan drugome, bez mogućnosti da se međusobno pomažu kad bi neumoljivi Okean sistematski kažnjavao najmanju grešku, ovi su ljudi mogli samo da se mrze.

Kalisand je shvatio koliko fizički dodir znači ljudima. Znao je da bi mu Olik mogao biti prijatelj kada bi posle napornog kopanja seli zajedno da pojedu svoje malo sledovanje koncentrata lako se dodirujući ramenima, slučajno, nenametljivo, izmenjujući obične, nevažne reči... Noću, u snu iscepkanom na rate, usled obaveznog buđenja svakog sata, sanjao je da mu neko pruža ruku kad izlazi iz jame koja se zatvarala. Neretko se budio oznojen i uplašen strašnom vizijom umiranja u Okeanu.

Noću je Okean bio topao i umornom bi čoveku pružao iluziju sigurnosti i topline. I svako sutra bilo je vrlo slično današnjem danu...

Kalisand se tromo vraćao svojoj parceli, bliže Oliku, koji se nije ni pomakao na krik, kad začu luđački smeh iza sebe.

Okrete se.

Debeli Ivan, kome je od debljine ostao samo nadimak Debeljko, histerično se smejao bulјeći u jednu rupu što se sažimala.

— Zatvaraš se, prokletnice! Ovaj put ništa! Nisi proždrla ništa, a... Sve, sve do jednog... Svi ćemo mi... Ali nećeš mene! Mene nećeš, ti prokleta...

Skakao je oko pukotine opasno joj se približujući i besno udarajući nogom u prozirnu površinu.

— Tako je, Debeljko, udri gada — dobaci jedan sa iscerenom, mangupskom njuškom.

— Ja, ja sam te prozreo, ti, odvratni, ljigavi Okeanu! — nastavi Debeljko. Oči su mu sijale luđački. — Nema nikakvog kristala! Nema ga... Uopšte... To znamo samo ti i ja, a mi... — glas mu se prekide u hropcu — mi smo samo zato ovde da ti budemo hrana... Ti masni... odvratni... prljavi... lažljivi Okeanu.

Kalisandu je titrao svaki nerv. Proguta pljuvačku s mukom.

— Pobeći ću — mrmljao je. — Pobeći ću ti... Nećeš ti mene...

Nekontrolisano odskoči i poče trčati ne gledajući gde staje. Kopači su mu se hitro uklanjali s puta. Upade u jednu dopola iskopanu jamu. koju je neko u žurbi na vreme napustio, iskobelja se nespretno, i potrča koliko su ga noge nosile prema udaljenim stenama.

— Gotov je — reče Olik gledajući za sitnom ljudskom prilikom koja se prilično udaljila i postajala sve manja.

— Možda se dokopa kopna — tiho reče Kalisand.

— Nemoguće. Ne može sam u ovakvom stanju izdržati dva dana pešačenja... Više ga nećemo videti.

Kalisand bez reči dohvati oštru alatku i napravi veliki usek u prozirnoj materiji. Otkidao je krupne komade staklaste i tvrde mase, sistematski i s ogromnom mržnjom prema toj stranoj, ljudskom mozgu nepojmljivoj tvorevini nepoznatih i tuđih sila ispod dva sunca.

* * *

Rutinskim pokretima zasecao je masu tvrdu kao kamen ako ne biste znali da postupate s njom i izbacivao je iz duboke jame u kojoj je bio do ramena. Ranac sa hranom žuljao ga je na leđima. Hteo je da ga ostavi načas, ali se plašio da ga ne ostavi predugo i ostane bez njega. Okean nikada nije praštao greške.

U jami je mogao ostati još desetak minuta. Počela se snažno sažimati. Znao je da može, ipak, još malo ostati. Uvek je izlazio u poslednjem trenutku.

Postade svestan nečijeg prisustva i digne pogled. Opasno blizu jame stajala je vitka, ženska prilika u iscepanoj uniformi i promatrala ga.

— Odmakni se! Zar želiš da se oboje utopimo?

Ćutke se udaljila.

— Ti si Kalisand? — upita fiksirajući ga pogledom. — Ja sam Vana — reče ne sačekavši odgovor.

Kalisand sa žaljenjem pogleda u jamu, koja se već opasno zatvorila i iskoči iz nje hitro, oslanjajući se mršavim udovima o staklasto tlo. Skromni obroci, koji su im dopremani u koloniju, i večita neispavanost, skinuli su svaki suvišni gram s njega.

Osmotri ženu.

Bila je skladno građena, zapuštena, prljave kose, ali očigledno lepa i mlada.

Zapostavljeni mehanizmi seksualnosti počeše da se bude. Oseti se prijatno i probuđeno. Sve dobi novu dimenziju. Oseti blagu radost i prijatno iščekivanje.

— Tražila si me. Zašto?

— Znam način da se dočepamo kristala. Ovi ovde — ona prezrivo pogleda po kopačima — nikada ga neće naći.

— Zašto ga sama ne pronađeš? — znao je do kojih granica surovi uslovi ove planete izvitopere i ono malo donetih osećanja ovamo. Ništa se u ovom svetu nije nudilo badava.

— Ne mogu sama. Treba mi pomoć — odgovor je zvučao iskreno.

— Ne slušaj je, Kalisande — umeša se Olik, koji je nedaleko od njih počinjao kopanje nove jame, — Vana uvek ponekog vrbuje za svoje sulude planove.

— Sve same kukavice — smrknuto reče Vana. — Ali ti — ona ga pogleda s nadom — ti ćeš moći, dovoljno si hrabar i jak.

— Objasni šta si naumila.

Oči joj se zaiskriše i telo dobi novu energiju.

— Treba da odemo još dalje, prema središtu Okeana, na deset dana hoda odavde, i tamo da tražimo. Postoje teorije...

Olik se podrugljivo nakašlja. Ona ga ošinu nemilosrdnim sevanjem krupnih, zelenih očiju i nastavi:

— Tamo su kristali mnogo češći nego ovde. Masa Okeana kreće se brže i kristali dospevaju bliže površini...

— Sve je to neprovereno — reče Olik. — Sem toga, put je dug i zamoran. Neće vam ostati snage i da kopate i da stražarite dok onaj drugi spava. Kopno će nestati iz vidnog polja i onda ste izgubljeni.

Kalisand je netremice posmatrao Vanu. »Ona je luda«, pomisli.

— Prihvatam — reče i spremi se da se brzo odmakne ako se ona u oduševljenju zaleti prema njemu. Ipak nije bila toliko neoprezna. Svako ko je preživeo nekoliko godina na Amijumu znao je kako da se ponaša na Okeanu.

Često je pitao sebe zašto je prihvatio taj samoubilački plan. Nikakva intuicija, niti nagoveštaj srećnog ishoda pustolovine nije postojao. Možda je samo očajnički želeo promenu, bekstvo od ubica i lopova, od njihovih praznih razgovora i iskrivljenih predodžbi o svetu, od njihove lakomosti i pohlepe koja ga je plašila jer je u njima prepoznavao sebe.

Dosadila su mu ta okrutna i sumorna lica. Neki su umirali, Okean je gutao svoje žrtve, drugi su dolazili, ali su svi groteskno nalikovali jedni na druge i to ga je plašilo. Pitao se — i nije smeo da se pogleda u ogledalo — da li je i sam postao deo tog tužnog ljudskog ološa u koji je grčevito odbijao da se svrsta.

* * *

Okolo belina... Čista, nedodirnuta ljudskom nogom. Još je britka i sadrži samo prvotna svojstva. Obljubljuju je samo bele i crvene zrake dvaju sunaca. Okean upija zrake, igra se sa njima i pretvara ih u sebe. Za sve što dobije, uzvraća. Poznaje samo tu uprošćenu logiku fer-pleja. Zato ponekad, kad se energija u njemu stvrdne u kristal, iznedri svoje čedo prema površini i taj retki trenutak postaje praznik, cilj, svrha bitisanja Okeana i dvaju

sunaca. Svojim nepojmljivim moćima preko kristala odbija darežljive zrake — bele i crvene — i za taj kratki trenutak lišava se slasti upijanja uzvraćajući suncima blistavi moćni spektar čudesne svetlosti.

Kristal, zatim, pada ponovo u dugotrajno ciklično kretanje i godinama se ne pozdravi sa svojim praocima, ali on je večan i tih će susreta biti još mnogo...

* * *

Dve su umorne ljudske prilike, opterećene rancima, prelazile kilometre nepregledne, želatinaste pustinje.

Kalisand spusti ranac s leđa i sede na glatku površinu Okeana.

— Mislim da smo dovoljno odmakli. Udaljeni smo već dvanaest dana hoda od obale.

Vana se umorno spusti nedaleko od njega.

— Ovde možemo početi — složi se ona.

Ispružila je noge, protegnula se i meko se spustila na leđa. Sledećeg trenutka je zaspala.

Kalisand je s mukom uspevao da ostane budan. Put ga je iscrpio, a odmori su bili retki i kratkotrajni. Pogleda Vanu s njemu nesvojstvenom nežnošću. Dozvolili su sebi dug odmor pre polaska na ovaj put. Seti se zajedničkih noći i dana... Vana je bila divna u ljubavi i on se gotovo zaljubio u nju.

Začu zvuk kao iz daljine. S naporom otvori oči i u momentu se rasani.

— Zaspao sam — pomisli užasnut.

Sa zahvalnošću pogleda u alarmni sistem ugrađen u hronometar koji se oglašavao svakog punog sata. Taj je sistem, naravno, slabo osiguravao umorne kopače. Retko ko bi se budio na njegov zvuk. Zato je neko uvek morao da stražari.

Vana se nije ni pomakla. Približi joj se na manje od metra i dotaknu je vrhovima prstiju.

— Vana, Vana... probudi se.

Ona ustade bez reči. Njene krupne zelene oči nisu više bile lepe kao ranije. Beočnjače su joj bile zakrvavljene.

— Sada ti spavaj, Kalisande. Ja ću stražariti.

Odluči da joj ne kaže da je malopre zaspao. Nije želeo da je nepotrebno uznemiruje.

— Nisam umoran. Počećemo da radimo.

* * *

Iako umorniji više no ikad od dolaska na Amijum, Kalisand je bio dobre volje. Nije više danima gledao surova i neobrijana lica ubica i lopova, često bi mu se pogled zalepio za vitku Vaninu priliku i zadovoljstvo bi ga obuzelo.

»Sila je ta devojka«, pomisli. »Pravi drug... Ne podseća me nikad na to da je žena da bih je štedeo kod grubljih poslova, ili da bih joj davao privilegije.«

Vana oseti njegov pogled na sebi i nasmeši mu se. Bila je vrlo ćutljiva posljednjih dana.

On se odjednom nečega seti.

— Vana, zašto me je Timi onako neprijateljski posmatrao kad smo se odmarali na kopnu?

Ona presta kopati i reče ne gledajući ga:

— On... ja sam... bila sa njim pre tvog dolaska.

— Kako si to bila sa njim? — i njega samog začudi oštar ton sopstvenog glasa.

Vana se polako okrete i skloni pramen duge kose sa obraza. Njen je pogled optuživao zbog besmislenosti pitanja.

— Spavala sam sa njim pre nego što sam tebe upoznala.

— Kako si mogla? Ružan je... Prljavi ubica...

— Svi su ružni i ogavni — reče Vana s neprikrivenom gorčinom. — A ovde je malo žena — doda tiho.

Kalisand ućuta. Plima besa ga ponese i do večeri ne reče ni reč. Male porcije koncentrata hrane pojeli su u tišini.

Na tamnoplavom, vedrom nebu svetlele su bezbrojne zvezde. Ležali su na toploj površini Okeana na dvanaest dana oda udaljeni od obale i bili dva stranca odvojena provalijom.

— Kalisande... — Vanin pravilni profil ocrtavao se na pozadini neba. — Neću ni sa kim više spavati osim sa tobom.

On polako ispruži ruku i dotakne njenu. Ona je prihvati najpre nežno a zatim stegne u čvrst stisak. Kalisand oseti svu lepotu i raskoš praštanja. Uživao je u tom novom osećaju.

Amijum je te večeri upoznao nešto sasvim novo, nedoživljeno. Delić ljudskosti i ljubavi prokrijumčaren je i u ovaj deo svemira.

* * *

Rupa, koju je iskopao je bila neobično duboka, najmanje dva i po metra. Ivice su već počele da se sažimaju kad je rešio da izađe. Skoči, pokušavajući da se uhvati za ivicu, ali je ne dohvati i pade nazad. To je bilo vrlo opasno, jer je Okean ispod površine bio vrlo nestabilan.

Vana oseti da se događa nešto neobično, iskoči iz svoje plitke jame i približi se ivici. Kalisand je znao da više nema vremena. Uhvatila ga je panika. Pokuša ponovo skočiti. Bez uspeha.

— Ne čini to! — dobaci mu ona. — Brzo iskopaj rupu u strani zida, tu dole, tu... hajde brzo, nemaš puno vremena.

Oštrim udarcem on otkide veliko parče u zidu na metar udaljenosti od dna, stavi nogu u udubinu i dohvati rukom ivicu. Ruke su mu drhtale i Vana shvati da je izgubljen ako mu ne pomogne.

Legne i ispruži ruku, koju on grčevito dohvati i natprirodnom snagom iskoči iz iskopine, koja se u sledećem trenutku zatvori.

Brzo su se razdvojili i udaljili od jezivog mesta. Kalisand sede i uzdahne,olakšano. Obrisa krupne kapi znoja sa lica.

— Uh, zamalo da me proguta. Trebalo je da ranije izađem.

— Kako to da je iskopina bila tako duboka?

Divio se njenoj hladnokrvnosti i pribranosti. Setila se kako da mu pomogne rizikuiući da i sama potone. Bila je hrabra. Oseti da je ceni zbog toga.

— Okean je danas čudan. Lakše se kopa i sporije zatvara. To me je zavelo i preterao sam.

Kada je kasnije nastavio da useca oštru alatku u prozirno tlo pod sobom, bio je očišćen od svih ružnih uspomena. Osećao je beskrajnu sreću što je živ i bio pun poleta i sirovog, naivnog optimizma.

Nikada neće saznati da li je njegova raznežena i očišćena duša emitovala struje talasa potrebne da se ubrza proces razmene milijarde bitova svetlosnih informacija između kristala i dvaju sunaca, ili je nalaženje kristala bila čista slučajnost.

Kamen se pojavio u plitkoj iskopini odjednom se stvorivši ni iz čega, i on ga munjevito zgrabi, još ne verujuci da ga ima.

Blesak je bio ravan sjaju hiljadu sunaca. Kristal i dva sunca bili su izloženi međusobno i taj je trenutak, čiju je svrhu znao samo svemir, trajao kratko, a potom je kristal bio krotak i lep poput dijamanta.

Vana i Kalisand su bez reči posmatrali ovaj veličanstveni odliv energije iz kristala, zaslepljeni od bleska i tupi od sreće.

Instinktivno je osetio da je taj blesak neizdrživ za ljudsko oko, ali je ostao miran. Neka čudna sila razapeta između kristala i zvezda neutralisala je jačinu zračenja.

Znao je da je ovaj trenutak prekretnica u njegoyom životu, ne samo zato što je cena kristala bila više nego dovoljna da se otkupi sloboda, već i zato što je osetio prožimanje prvotnog zračenja sa svakim molekulom svoga tela. Pitao se oseća li to i Vana.

Pogled na nju bio je dovoljan da se uveri da je i ona osetila to prožimanje.

Pitao se kolike istine je bilo u pričama o ljudima koji su našli kristal na Amijumu i izložili se prvotnom zračenju.

* * *

Probudila ga je glad posle petnaestočasovnog neprekidnog spavanja.

Hitro dohvati kožnu vrećicu vezanu oko pojasa i zadovoljno opipa kristal. Baci pogled na Vanu koja je spavala uz njega. Lice joj je bilo belo i glatko, a duge, crne trepavice bacale su senku na obraze. On se pridigne, pokušavajući da ustane, ali se ona još više privi uz njega ne budeći se. On spusti nežni poljubac na ugao usana, na šta se ona zadovoljno protegne.

Prvo što je učinio, kad su se konačno posle dvanaest dana pešačenja dokopali kopna, bilo je da se javi radiom najbližoj statnici na Arkusu III i izvesti policiju o pronalasku kristala.

Iako je cena kristala opravdavala troškove putovanja do Amijuma, čuvari reda i zakona trebalo je da stignu za nedelju dana.

Kalisand ponovo dohvati kožni svitak. Pod prstima oseti oštre konture kamena. Vana je i dalje čvrsto spavala.

On se zadovoljno prepusti nevezanim, izmaštanim doživljajima iz budućnosti koja je tako mnogo obećavala. Video je sebe i Vanu u najskupljim uslužnim centrima za razonodu, nasmejane, srećne, ispavane i bogate. I sve to zahvaljujući tom čudnom kamenu, čija je vrednost dovoljna da im donese i slobodu i bogatstvo.

U momentu ga misao preseče poput noža. Sloboda i bogatstvo... da... ali samo za jednog čoveka... a njih je bilo dvoje... Vana i Kalisand... Kalisand i Vana... Kalisand...

Zamisli sebe u najskupljem odelu na Veneri V u luksuznim apartmanima i kockarnicama, okruženog jatom neodoljivih lepotica.

Sledeća misao, koja mu se nametnula u logičnom sledu poimanja, bila je: njih dvoje, Vana i Kalisand, umorni, gladni i slobodni u prljavoj, zabačenoj luci, bez prebijene pare u džepu. I sve ono što dalje ide: neimaština, bolesti, svađe...

Pravo na novac ima on. On je taj, koji je pronašao kristal... A ona ga je spasila od sigurne smrti u Okeanu... Mrzeo je sebe što tako razmišlja. Prezirao je sistem u kome se sve može kupiti za novac, čak i ljubav i sreća, a i sam je vagao i vrednovao stvari koje nisu bile za vaganje i vrednovanje. Spašeni se život ne može kupiti novcem. A slobodom? To je, čini se, bila baš odgovarajuća protuvrednost. Ružan je bio način, refleks po kome je postupao i toga je bio savršeno svestan. Ja tebi ovo, ti meni ono. Zašto? Šta bi bilo da ga nije spasila? Verovatno tada ne bi ni razmišljao o njenoj slobodi.

Klimava vrata se s treskom otvoriše i Svon i Dranon brzo uđoše. Dranon hitro zgrabi Vanu. Ona kriknu, grubo probuđena iz sna. Svon uhvati Kallisanda za noge, a istovremeno se začuje tresak, usled nečijeg ulaženja kroz prozor. U sledećem trenutku Kalisand oseti čvrst stisak ispod pazuha. Neko ga je držao s leđa. Ispod vrata oseti hladan čelik.

— Gde je kristal? — procedi Svon gledajući ga sivim očima.

Kalisandu je glava bila zabačena i on se borio da dođe do daha.

— Već sam javio policiji... — zakrklja — Stižu...

— Reci, gđe si sakrio kristal? — Grubi stisak s leđa se pojača.

»Timi«, pomisli Kalisand. »Tri ubice«. Znao je da s njima nema šale.

— Policija zna da sam našao kristal... Neće dopustiti da vi...

— Daj kristal! — Timijev glas je ozbiljno pretio. — Ako nećeš, ubićemo vas oboje i naći ćemo ga.

»Nije siguran«, pomisli Kalisand. »Ne smeju da vide da je kristal kod mene«.

Vana je, u čvrstom Dranonovom zagrljaju, s gađenjem gledala u infantilnog ubicu. Kalisand s nadom pogleda Dranona. Odmah je sve shvatio. Idiot im je bio potreban samo kao pomagač a posle će ga ubiti.

— Dranone, oni hoće da te izigraju. Kristalom se mogu osloboditi samo dva čoveka... ne tri...

Dranon budalasto pogleda u ovo dvoje otvorenih usta. Smrači mu se, odgurnu Vanu i krenu prema Timiju koji mu je bio bliži. Timi popusti stisak.

— Ne, on hoće da te prevari, ne slušaj ga! — poviče.. Timi sasvim pusti Kalisanda, koji se baci na Svona sa čudesno uvećanom snagom. Za to je vreme Timi izbegao Dranonov napad i čekao zgodnu priliku da ga dohvati nožem. Kalisand je držao Svona u smrtonosnom zagrljaju i odgurnuo ga kad se čulo muklo lomljenje starčeve kičme. Uze mu nož i krene na Timija, koji je upravo vadio dugo, okrvavljeno sečivo iz Dranonovih grudi.

Vana je bez reči stajala uza zid. Paralisana i razrogačenih očiju, pratila je šta se zbiva u tesnoj sobici.

Po načinu kako se Timi kretao i ukočeno osmehivao, videlo se da je samouveren.

— Verovatno razmišlja da sad neće ni sa kim deliti kristal — pomisli Kalisand i skoncentriše se na njegove kretnje.

Nije bio ubica i mrzeo je ubijanje, ali je Timi, očigledno, bio u elementu. Polusavijen, s krvavim nožem i samouverenim izgledom podlaca, nalikovao je na utvaru svega zlog što je postojalo na svetu.

Kalisand oseti priliv snage. Od onog čudnog bleska u momentu kad je kristal otrgao iz Okeana postao je nekako drugačiji, snažniji i stabilniji. Znao je da ništa nije došlo spolja. Kao da je divlja sila, koja se otkinula iz kristala, samo indukovala nešto u njemu i pojačala njegove vlastite, dotad nedovoljno iskorištene snage.

Timi se baci na njega zamahujući snažno nožem. Kalisand ga vesto izbegnu, s lakoćom se krećući u naizgled skučenom prostoru. Timi pokuša ponovo. Osmeh mu je nestao s lica i na njemu nije bilo više ničega osim mržnje. Ovaj put, Kalisand ga nije samo izbegao. Zadao je udarac utrostručenom snagom. Nož se tupo zari u Timijev vrat.

Vana se onesvesti.

Kalisand je pažljivo podiže i izađe kroz izvaljena vrata.

Dva sunca slala su svoje udružene zrake sa horizonta i on osmotri sumorno jutro, koje je Svitalo na Amijumu. Ništa mu se ovde nije sviđalo: Okean, siromašna kolonija, kržljava vegetacija, ružni gmizavci i insekti, dva zbunjujuća sunca, čak i njegove nove, probuđene moći.

»Moram pobeći odavde«, pomisli.

Nežno je spustio Vanu u travu.

Odluka je sazrela u njemu.

Crveno i belo sunce sjala su i koso bacala zrake kad Je Vana došla svesti.

— Da li je sve u redu? — prošaputa. Talas optimizma ga zapljusnu kad je rekao:

— Biće sve u redu... kad otputujemo.

Odluka je bila samo njegova. Bio je zahvalan čudnim moćima crvenog džina i belog patuljka, koji su ga promenili, utrostručivši mu snagu i ne dotakavši mu um, ne dirnuvši njegovu ličnost i ne menjajući njegovu svest.

Clifford D. Simak:

Good Night, Mr. James

Preveo Žarko Vodinelić

Puudly

Oživio je ni iz čega. Svijest mu je proizašla iz nesvijesti.

Mirisao je noćni zrak i slušao kako lišće šapće na nasipu što je usmjerio šapat drveća prema njemu. Opipavao ga je mekanim i nježnim prstima kao da pokušava u njemu naći slomljene kosti, kontuzije i ogrebotine.

Uspravio se i položio oba dlana na tlo iza sebe da bi se oslonio. Zagledao se u tamu. Sjećanje je polagano naviralo i kad je došlo, bilo je nepotpuno i ništa mu nije objašnjavalo.

Zvao se Henderson James, bio je ljudsko biće i sjedio je negdje na planetu po imenu Zemlja. Bilo mu je trideset šest godina i na neki je način bio slavan i prilično imućan. Živio je u staroj obiteljskoj kući na Gornjoj aveniji. Bila je to ugledna adresa, iako je u posljednjih dvadesetak godina izgubila nešto od svoga sjaja.

Na cesti iznad kosine nasipa prolazio je automobil. Gume su škripale na asfaltu i za trenutak su automobilska svjetla obasjala vrhove drveća. U daljini se prigušeno oglasi zviždaljka. Negdje drugdje pas je lajao ravnomjernom žestinom.

Zvao se Henderson James i ako je to istina, zašto je ovdje? Zašto bi Henderson James sjedio na kosini nasipa i slušao vjetar u krošnjama, zavijanje zviždaljke i lajanje psa? Nešto nije u redu. Neki bi incident, samo kad bi ga se sjetio, možda odgovorio na sva njegova pitanja.

Trebalo je obaviti nekakav zadatak.

Sjedio je i buljio u noć. Ustanovio je da drhti iako nije postojao za to nikakav razlog jer noć nije bila hladna. Slušao je zvukove kasne noći što su dolazili iz grada, udaljenu škripu jurećeg auta, isprekidano urlanje sirene. Jednom je netko prošao ulicom u blizini i James mu je osluškivao korake dok se nisu izgubili u daljini.

Nešto se dogodilo i trebalo je obaviti nekakav zadatak, posao što ga je on i prije obavljao, posao koji je nekako čudno bio prekinut zbog neobjašnjivoga incidenta zbog kojega je ležao ovdje, na tom nasipu.

Pretraži svoje odijelo. Odijelo... kratke hlače i košulja, čvrste, cipele, sat ha ruci i revolver u koricama na boku.

Revolver?

Za taj posao treba mu revolver.

Nešto je tražio u gradu, nešto za što mu treba revolver. Nešto se šulja u noći i to nešto on mora ubiti.

Onda je znao odgovor, no čak i kad mu je sve bilo jasno, ostao je sjediti za trenutak i čudio se neobičnom, metodičnom, postupnom razmišljanju što mu je vratilo sjećanje. Najprije njegovo ime i osnovni podaci, zatim spoznaja o tome gdje se nalazi i naposljetku otkriće da ima revolver i da treba da ga upotrijebi. Bio je to logičan slijed razmišljanja, tipičan knjiški primjer kako se dolazi do spoznaje:

Ja sam čovjek po imenu Henderson James.

Živim u kući na Gornjoj aveniji.

Jesam li u kući na Gornjoj aveniji.

Negdje sam na nasipu.

Zašto sam na nasipu?

No tako čovjek ne razmišlja; svakako to nije uobičajen način razmišljanja za normalna čovjeka. Čovjek razmišlja prečicama. On presijeca kroz misli i ne ide naokolo.

Ovo je jezivo, reče sam sebi, ovo jasno, zaobilazno razmišljanje. To nije normalno, nije pravimo i uopće nema smisla... kao ni činjenica da se našao na mjestu, a uopće se ne sjeća kako je dospio na to mjesto.

Ustao je i rukama pogladio tijelo. Odjeća mu je bila uredna, nimalo zgužvana. Nisu ga istukli niti su ga izbacili iz jurećeg auta. Na tijelu nije bilo bolnih mjesta, lice mu je bilo netaknuto — bez ogrebotina — i osjećao se dobro.

Zakvačio je prste za remen korica revolvera i stisnuo ga lako da mu

čvrsto prianja uz kukove. Izvukao je revolver i provjerio ga izvježbanim prstima, kao i obično, i revolver je bio pun.

Uspeo se uz nasip i stigao na cestu, zatim ju je prešao gegavim koracima do pločnika ispred niza novih prizemnica. Čuo je automobil kako se približava i zakoračio je s kolnika i šćućurio se u grmlje na nekoj tratini. Pokreti su mu bili instinktivni i čučao je ondje i osjećao se pomalo glupo zbog toga jer je to učinio.

Auto projuri. Nitko ga nije opazio. Ne bi ga opazili, shvati najednom, čak ni da je ostao na pločniku.

Nije bio siguran u sebe. Vjerojatno je to bio razlog njegovu strahu. Postoji neka prazna točka u njegovu životu, neki tajanstveni slučaj o kojemu ne zna ništa i svijest o tom neznanju potkopala mu je sigurne i čvrste temelje postojanja, razorila osnovu njegova motiva i za trenutak ga pretvorila u životinju što bježi i skriva se kad naiđu ljudi.

Taj problem i nešto što mu se dogodilo natjerali su ga da razmišlja zaobilazno.

Ostao je čučati u grmlju, promatrajući ulicu i dio pločnika; svjestan bijelih, sablasnih prizemnica smještenih u lijepo uređena dvorišta.

Onda mu jedna riječ upadne u misli. **Puudly**. Čudna riječ, nezemaljska, ali puna strave.

Puudly je pobjegao i on je zato ovdje, skrivajući se u grmlju travnjaka nekog spokojno usnulog građanina, odlučan da upotrijebi revolver što ga ima u za se, spreman da se svojim razumom, brzinom misli i mišića, obračuna s najkrvoločnijim stvorom ikad pronađenim u galaksiji, stvorom punim mržnje.

Puudly je opasan. Takva se bića ne smiju štititi. Zapravo, postoji zakon o zabrani zaštite ne samo puudlyja nego i nekih drugih izvanzemaljskih stvorova koji su čak manje opasni od puudljja. Postoji dobar razlog za postojanje takva zakona, razlog u koji nitko, a pogotovo on sam, nikad ne bi posumnjao.

Sad je puudly na slobodi, negdje u gradu.

James se sledi na tu pomisao. Mozak mu je stvarao situacije koje bi mogle nastati ako ne uhvati tu stranu zvijer i dokrajči je.

Zvijer zapravo nije bila sasvim prikladna riječ za puudlyja. Puudly je bio više od zvijeri... koliko više od zvijeri, to se nekad nadao da će shvatiti. Nije shvatio mnogo, priznao je sad samome sebi, ni izbliza sve što je trebalo da shvati, ali je shvatio dovoljno. Više nego dovoljno da bude preplašen.

Naučio je što. može biti mržnja i koliko je plitka ljudska mržnja kad se usporedi s dubinom i intenzitetom pohlepnog užasa puudlyjeve mržnje. Nije to nerauzmna mržnja jer nerazumna mržnja uništava sama sebe nego racionalna, proračunata, poticajna mržnja što pokreće razuman, smrtonosan stroj, a taj stroj usmjerava svoju grabežljivost i lukavost prema svakom živom biću, osim premi puudlyju.

Zvijer ima razum i ličnost što se temelje na osnovnom zakonu očuvanja od svih pridošlica, tko god oni bili, a sigurnost se može steći samo na jedan jedini način — smrću svih drugih živih bića. Nikakav drugi razlog nije bio potreban da puudly ubija. Činjenica da nešto drugo živi i kreće se i da mu stoga prijeti, koliko god to bilo beznačajno, bila je dovoljan razlog.

Dakako, bio je to psihotičan ubilački instinkt, ucijepljen Ti davnoj prošlosti duboko u svijest njegove vrste, ali nimalo više psihotičan nego, možda, mnogi ljudski instinkti.

Puudly je stoga bio, a zapravo je i sada, jedinstvena prilika za proučavanje ponašanja stranih vrsta. Ako dobije dozvolu, čovjek ih može proučavati na njihovu planetu. Ako ne dobije dozvolu, čovjek nekad učini glupost, kao što je to učinio James.

Gluposti se osvećuju, kao što mu se ta njegova osvetila.

James spusti ruku i potapša revolver na boku, kao da bi tako mogao steći sigurnost koja bi bila ravna njegovu zadatku. Nije nimalo sumnjao u ono što mora učiniti. Mora pronaći puudlyja i ubiti ga i to prije svitanja. Ako to ne bi učinio, bio bi to bijedan, zastrašujući neuspjeh.

Naime, puudly će se raspupati. Već odavno mu je prošao trenutak reprodukcije i ostalo je samo još nekoliko sati prije nego što će na Zemlji razasuti na desetke malih puudlyja. Oni neće dugo ostati maleni. Nekoliko sati nakon pupanja sami kreću u pohod. Nije lako pronaći jednog puudlyja, izgubljenog u prostorima usnuloga grada, a uloviti desetke tih stvorova jednostavno bi bilo nemoguće.

Stoga mora uspjeti — noćas ili nikad.

Noćas puudly neće krenuti u lov za svojim plijenom. Noćas će nastojati učiniti samo jedno — pronaći mirno mjesto gdje će se zdušno i bez ometanja predati rađanju drugih puudlyja.

Puudly je pametan. Zacijelo je znao kamo ide prije nego što je pobjegao. On ne želi gubiti vrijeme tražeći pogodno mjesto, vraćajući se istim putem. Sigurno je znao kamo će krenuti i već je ondje, i pupovi mu rastu na tijelu, izbijaju i množe se.

Postoji jedno mjesto — samo jedno mjesto — u cijelom gradu gdje strano stvorenje ne bi bilo na udaru znatiželjnih očiju. Čovjek se toga može dosjetiti, a tako i puudly. Pitanje je hoće li puudly otkriti da se i čovjek toga može dosjetiti? Hoće li puudly potcijeniti čovjeka? Odnosno, ako shvati da čovjek to zna, hoće li pronaći neko drugo skrovište?

James izađe iz žbunja i krene niz ulicu. Natpis na uglu ispod uličnе svjetiljke što se njihala otkri mu gdje se nalazi. Bio je bliže mjestu kamo je kretao nego što se to nadao.

* * *

Zoološki vrt je neko vrijeme bio u tišini, a onda je nešto zaurlalo tako da se James naježio, a krv mu se sledila u žilama.

Kad je preskočio ogradu, stajao je napeto i pokušavao odgonetnuti koja je to životinja urlikala. Nije se mogao sjetiti. Vjerojatno je to neka nova, reče sam sebi. Ne može se jednostavno voditi računa o svim stanovnicima zoološkog vrta. Neprestano dolaze novi, čudni stvorovi s udaljenih zvijezda, stvorovi za koje se nikad nije čulo.

Točno pred njima nalazio se prazan kavez s opkopom, u kojemu je još prije dandva živjelo nevjerojatno čudovište iz prašuma s jednoga od arkturskih svjetova. James se naceri u tamu sjećajući se stvorenja. Naposljetku su ga morali ubiti.

Sada je puudly u zoološkom vrtu no, možda nije ondje, ali to je jedino mjesto gdje bi mogao biti, jedino mjesto u cijelome gradu gdje bi ga mogli vidjeti, a da nikome posebno ne padne u oči jer je zoološki vrt pun životinja koje se rijetko viđaju pa bi još jedan neobičan stvor izazvao samo trenutno čuđenje. Jedna životinja više prošla bi neopažena, osim ako neki čuvar ne bi provjerio popis.

Ondje, u onom nenastanjenom kavezu, puudly bi bio na miru i mogao bi

tiho čekati dok se ne raspupaju novi puudlyji. Nitko ga ne bi ometao jer su stvorovi poput puudlyja uobičajeni stanovnici tog mjesta, određenog za strane stvorove donesene na Zemlju da bi ih promatrala i proučavala ta divljačka vrsta — ljudi.

James je tiho stajao kraj ograde.

Henderson James, trideset šest godina, neoženjen. Psihog specijalist za strane vrste. Službenik zoološkog vrta. Osoba koja se ogriješila o zakon zato što je dovela i prikrila strano biće kojemu je zabranjen pristup na Zemlju.

Zašto razmišlja o sebi na takav način? — upita se. Zašto zako, dok stoji, analizira svoju osobu? Čovjek sebe nagonski poznaje... nije potrebno, nema smisla sastavljati mentalni autoportret.

Bilo je glupo uopće počinjati sve to s puudlyjem. Sjeti se kako je proveo dane boreći se sam sa sobom, razmatrajući sve jezovite mogućnosti što bi mogle iz toga nastati. Da neki stari otpadnički svemirski putnik nije došao k njemu i rekao mu, uz bocu najslasnijeg lupanskog vina, da bi za određenu, doduše neobično veliku svotu mogao isporučiti jednoga živog puudlyja u dobrom stanju, to se nikad ne bi dogodilo.

James je bio siguran da se on sam nikad toga ne bi sjetio. Starog svemirskog kapetana poznavao je i poštovao još od zajedničkih poslova u prošlosti. Bio je to čovjek koji se nije ustručavao zaraditi i nepošten novac, ali se usprkos tome čovjek mogao na njega osloniti. On bi učinio ono za što je bio plaćen i držao je jezik za zubima kad je sve bilo gotovo. James je odavno želio puudlyja jer je to bila najizazovnija zvjerka, puna malih trikova koji bi, kad se shvate, vjerojatno otvorili nove putove razmišljanja i pristupa problemima, koji bi mogli postati novo poglavlje u mukotrpnom proučavanju stranih priroda i ponašanja.

Usprkos svemu tome, bio je to jeziv pothvat i sad kad je zvjerka na slobodi, postao je još opasniji. Nije uopće bilo nezamislivo da bi potomci što bi ga stvorio odbjegli puudly mogli zbrisati stanovništvo Zemlje ili bi, u najboljem slučaju, otjerali s nje njezine zakonite stanovnike.

Planet poput Zemlje, s milijardama svojih stanovnika, postao bi nepresušno lovište za puudlyjeve očnjake i razum što je stajao iza njih. Oni ne bi lovili zbog gladi ni zbog ubilačkog ludila, nego zbog čvrstog uvjerenja da nijedan puudly ne može biti siguran na Zemlji dok se s nje ne

zbrišu svi ostali životni oblici. On bi ubijao zbog svog opstanka, poput štakora pritjeranog uza zid... iako ga nitko ne bi ugrožavao stvarno, osim u ubilačkoj nesigurnosti vlastitih misli.

Ako bi vlasti pročešljale Zemlju da ulove puudlyje, nalazili bi ih na svim stranama jer bi se oni mudro raštrkali. Znali bi kako djeluju puške, stupice i otrovi i neprestano bi se množili u tom lovu. Svaki bi ubrzao svoje pupanje da nadomjesti one koje bi možda bili ustrijeljeni.

James priđe polagano rubu opkopa i spusti se u blato što je pokrivalo dno. Kad je ono čudovište bilo ubijeno, ispuštena je voda iz opkopa i trebalo je da opkop odavno bude očišćen, ali su neki drugi poslovi vjerojatno bili preči, pomisli James.

Polagano je tapkao u mulju, koračajući pažljivo po dnu. Noge su mu stvarale piskave zvukove dok ih je izvlačio iz mulja. Napokon je stigao do kamenog nagiba što je vodio iz opkopa na otočić.

Stajao je tako trenutak dok su mu ruke počivale na velikom, mokrom kamenju, osluškujući, pokušavajući zadržati dah da mu šum disanja ne poremeti sluh. Stvorenje što je urlikalo u međuvremenu se smirilo i noć je bila mrtvački tiha. Tako se bar činilo u početku. Onda je postao svjestan sitnog glasanja kukca koji su trčali kroz travu i grmlje i šapata lišća u krošnjama s druge strane opkopa, te dalekog zvuka što je zapravo bio hrapav dah usnula grada.

U tom trenutku prvi put osjeti strah. Osjećao ga je u tišini što nije bila tišina, u mulju pod nogama, u okruglom kamenju što se uzidalo iz opkopa.

Puudly nije opasan samo zato što je snažan i brz, nego i zato što je inteligentan. A koliko je inteligentan, to nije znao. Razmišlja, planira i snuje. Može govoriti, iako ne poput ljudi... vjerojatno bolje nego što je čovjek ikad mogao. Naime, ne samo da može izgovarati riječi već može izražavati i emocije. Namamljuje svoje žrtve tako što im ucjepljuje misli u mozak. Očara ih snovima i pričinima dok ih ne zgrabi za grlo. Može čovjeka uspavati, može ga omamiti tako da postane potpuno neopasan plijen. Može ga izluditi jednom jedinom mišlju, hitrom percepcijom toliko ružnom i stranom da se čovjekov um svije duboko sam u sebe i ostane tako, čvrsto svijen, poput sata što je prenavijen i ne može kucati.

Trebalo je da već odavno propupa, ali je odgađao pupanje, čekajući da dođe dan kad će pobjeći, planirajući, sad je Jamesu bilo jasno, svoju borbu

za opstanak na Zemlji, a to je značilo osvajanje Zemlje. Planirao je, i to dobro, upravo za taj trenutak i neće osjetiti niti pokazati milosti prema onome tko mu se nađe na putu.

James spusti ruku i napipa revolver. Osjeti kako mu se mišići u vilicama nehotice stežu. Iznenada postane svjestan lakoće i čvrstine što prije u njemu nisu postojale. Privuče se uz površinu kamena, tražeći oslonce za ruke i noge, dišući kratko, tijela prislonjena uz kamen. Brzo, sigurno i bez šuma — mora stići do vrha prije nego što puudly otkrije da nekoga ima u okolini.

Puudly je zacijelo opušten i zaokupljen svojim poslom, udubljen u pupanje svoje brojne obitelji koja će u danima što dolaze početi svoj sumorni i neumoljivi pohod da pretvori strani planet u sigurno utočište za puudlyje — i to samo za puudlyje.

To, dakako, vrijedi ako je puudly ovdje, a ne negdje drugdje. James je samo čovjek koji pokušava misliti kao puudly, a to nije lak ni ugodan zadatak i nikako nije znao uspijeva li u tome. Samo se nadao da mu je razmišljanje dovoljno okrutno i lukavo.

Ruka mu poput kandži napipa travu i meku zemlju i prsti mu se zabiše duboko ispod površine tla, povlačeći mu tijelo posljednjih pola metra preko glatke površine stijene.

Ležao je ispružen na blagoj kosini i osluškivao, spreman za bilo kakvu opasnost. Proučavao je tlo ispred sebe pipajući stopalima. Udaljene ulične svjetiljke što su obasjavale zidove zoološkog vrta bacale su unatrag potpunu tamu što ga je progutala dok se uspinjao iz opkopa, ali još je bilo područja u sjeni koje je morao istražiti pažljivo.

Napredovao je centimetar po centimetar, pomno proučavajući teren prije nego što bi krenuo dalje. Držao je revolver čeličnim stiskom šake, spreman da odmah djeluje, nastojeći da opazi i najmanju kretnju, pazeći na svaku izbočinu ili nepravilnost koja nije kamen, grm ili trava.

Minute su se produljile u sate, oči su ga boljele od napregnutog gledanja. Istopila se lakoća što je bila u njemu, a ostala je samo napetost poput one u tetivi na luku. Osjećaj poraza počeo mu je prodirati u misli, a s njim se pojavila i jasna, dotad potiskivana spoznaja o tome što znači neuspjeh, ne samo za svijet nego za dostojanstvo i ponos Henderscna Jamesa.

Sada, kad se suočio s tom mogućnošću, priznao je samome sebi kakvu će akciju morati poduzeti ako puudly nije tu, ako ga tu ne nađe i ne ubije. Morat će sve javiti vlastima, morat će pokušati uzbuniti policiju, obavijestiti novine i radio da upozore građanstvo, morat će se otkriti kao čovjek koji je, zbog ponosa i oholosti, izložio Zemljane opasnosti da izgube uporište na rodnom planetu.

Neće mu vjerovati. Smijat će mu se dok im smijeh ne zamre u raskinutim grlima, prigušen njihovom krvlju. Znojio se dok je mislio o tome, razmišljajući o cijeni što će je ovaj grad i svijet platiti prije nego što shvati istinu.

Onda začuje tihi šum, kretnju crnila na još dubljem crnilu.

Puudly se pojavi ispred njega, ne dalje od dva metra. Izdigao se iz svoga zaklona u grmlju. James podigne revolver i prst mu se zategne na obaraču.

— Nemoj — progovori puudly u njegovim mislima. — Poći ću s tobom.

Prst mu se napregne dok je pažljivo povlačio obarač i revolver mu poskoči u ruci, ali u tom trenutku osjeti udarac užasa u vlastitom mozgu, uhvaćenom u sekundi jezovite nelagodnosti što razara um, udarac koji mu okrzne misli i odskoči unepovrat.

Bilo je lako, uvjeravao je sam sebe, mnogo lakše nego što je mislio. Puudly je mrtav ili umire, a Zemlja i milijarde njezinih stanovnika, koji ništa ne znaju, na sigurnom su. Osim toga, Henderson James je na sigurnom... spašen od srama, siguran da ljudi neće strgnuti s njega sitne štitove obrane koje je podigao oko sebe u toku godina da ga poštede pogleda javnosti. Osjeti kako ga prožima poplava olakšanja koja mu je oduzela dah i od koje je ostao bez bila, osjećajući se čist, ali slab.

— Glupane — govorio mu je umirući puudly, dok mu je smrt zastirala riječi što su mu navirale u mozgu. — Glupane, polustvore, kopijo...

Onda je izdahnuo i James je to osjetio, osjetio je kako život izlazi iz njega i ostavlja ga praznim.

Zatim je polagano ustao. Činilo mu se da je omamljen i isprva pomisli da je to zato što je spoznao smrt, zato što je isprepleo ruke sa smrću u puudlyjevu umu.

Puudly ga je pokušao nadmudriti. Suočen s revolverom, pokušao ga je izbaciti iz ravnoteže da dobije sekundu što mu je bila potrebna da ga pogodi razornom mišlju, onom koja mu je samo okrznula mozak. Da je oklijevao samo trenutak, sad je to znao, sve bi bilo svršeno. Da mu je prst imalo popustio, sve bi bilo prekasno.

Puudly je zacijelo znao da će mu zoološki vrt pasti na pamet kao prvo logično mjesto na kojemu bi ga tražio, no iako je to znao, dovoljno ga je prezirao da bi pomislio kako će poći tamo, nije se čak niti potrudio da pazi na nj, nije ga ni pokušao zaskočiti, čekao je dok mu gotovo nije stao na glavu prije nego što se pomakao.

To je čudno jer je puudly, zbog svojih izuzetnih mentalnih sposobnosti, morao znati svaki njegov pokret. Sigurno je držao površnu vezu s Jamesovim umom svake sekunde pošto je pobjegao. Znao je to i... čekaj malo, nije to znao do ovoga trenutka iako se činilo, kad je to znao sada, kao da je to uvijek znao.

Što se to događa sa mnom?, pomisli James, Nešto nije u redu. Trebalo je da znam da ne mogu iznenaditi puudlyja, a ipak to nisam znao. Mora da sam ga iznenadio jer bi me inače dokrajčio sasvim lako svakoga trenutka pošto sam se izvukao iz opkopa.

Glupane, govorio mi je puudly. Glupane, polustvore, kopijo...

Kopijo!

Osjeti kako ga snaga i ličnost i čvrsta, nesumnjiva osobnost njega kao Hendersona Jamesa, ljudskoga bića, napušta kao da je netko prerezao konac o kojemu visi lutka i ona se samo previla po pozornici.

Znači, zato je uspio iznenaditi puudlyja!

Postoje dva Hendersona Jamesa. Puudly je bio u kontaktu s originalom, pravim Hendersonom Jamesom, znao je svaki njegov korak, znao je da je on sam siguran što se tiče Hendersona. Nije znao za drugoga Hendersona Jamesa koji ga je lovio u noći. .

Henderson James, kopija.

Henderson James, privremeni.

Henderson James, danas ovdje, sutra ga nema.

Nema ga zato što mu pravi Henderson James neće dopustiti da dalje živi, a čak i kad bi mu dopustio, svijet se s time ne bi složio. Kopije se stvaraju samo privremeno i za vrlo posebne razloge i uvijek je vrijedilo da ih se mora uništiti kad ispune svoju svrhu.

Uništiti... to su upravo te riječi. Osloboditi se nečega. Izbrisati iz vida i misli. Ubiti bez obzira i osjećaja kao što se piletu odrubi glava.

Krene naprijed i sruši se na koljena kraj puudlyja, prelazeći rukom preko njegova tijela u tami. Po cijelom su mu tijelu bili razasuti sitni grumeni, nabrekli pupovi koji se sada neće raspuknuti niti će se pretvoriti u ogavne puudlyjeve potomke.

Ustane.

Zadatak je obavljen. Puudly je ubijen — ubijen prije nego što je uspio roditi hordu nemani. Posao je završen i on može ići kući. Kući?

Dakako, to mu je bilo ucijepljeno u mozak, upravo su to htjeli da učini. Da ode kući, da se vrati u svoju kuću na Gornjoj aveniji, gdje će ga čekati krvnici, da namjerno, ne sumnjajući ni u što, ukorača u smrt što ga očekuje.

Posao je završen i od njega više nema nikakve koristi. Stvorili su ga da obavi određen zadatak. Zadatak je sad obavljen. Iako je prije jednoga sata bio činilac u planovima ljudi, više ga ne trebaju. Sad je suvišan i samo može zbunjivati.

Ah čekaj malo, reče sam sebi. Možda nisi kopija. Ne osjećaš se kao kopija.

To je istina. Osjećao se kao Henderson James. On jest Henderson James. Živi na Gornjoj aveniji i ilegalno je dopremio na Zemlju stvorenje po imenu puudly kako bi ga mogao proučavati, razgovarati s njim, proučavati njegove neobične reakcije, kako bi pokušao izmjeriti njegovu inteligenciju i dokučiti snagu i razmjere i cilj njegove neljudskosti. Dakako, bio je glup zato što je to pokušao, no ipak se povremeno činilo važnim da shvati taj ubilački, tuđi mentalitet.

Ja sam čovjek, reče, i to je bilo točno, no ta činjenica svejedno nije značila ništa. Dakako da je čovjek. Henderson James je čovjek i njegova je kopija jednako ljudska koliko i original. Kopija je stvorena tako da sadrži svaku crtu i karakteristiku originala i ne razlikuje se od njega ni u jednoj jedinoj osnovnoj osobini.

Možda ne ni u jednoj osnovnoj osobini, ali u nekim drugim obilježjima. Koliko god bio sličan svome originalu, koliko god bio vjerno reproduciran, svejedno će biti novi čovjek. Imat će sposobnost da stječe znanje i da razmišlja i ubrzo će imati i znati i biti sve ono što je njegov original..

Treba, međutim, proći vremena, malo vremena dok potpuno ne shvati sve što zna i jest, dok ne poveže i uvidi sve znanje i iskustvo što mu leže u umu. Najprije će tapkati i tražiti dok ne otkrije ono što mora znati. Dok ne upozna sama sebe, dok ne upozna kakav je čovjek, ne može naslijepo posegnuti rukom u mraku i položiti ruku točno i nepogrešivo na ono što želi.

Upravo je to učinio. Tapkao je i tražio. Bio je prisiljen misliti, isprva pomoću jednostavnih osnovnih istina i činjenica.

Ja sam čovjek.

Ja sam na planetu po imenu Zemlja.

Ja sam Henderson James.

Ja živim na Gornjoj aveniji.

Moram obaviti zadatak.

Prošlo je prilično vremena, sjećao se, prije nego što je uspio iz mozga iskopati samu prirodu svoga zadatka.

Postoji puudly kojega treba naći i uništiti.

Čak ni sada nije u skrivenim, trajno zamračenim prostorima svoga mozga mogao naći brojne valjane razloge zašto bi se čovjek izlagao toliko velikom riziku da proučava okrutnog stvora kao što je puudly. Postoje razlozi, znao je da postoje, i za trenutak će ih sasvim sigurno znati.

Da je on Henderson James, original, znao bi ih sada, znao bi ih kao dio sebe i svoga života, i ne bi ih morao mukotrpno tražiti.

Puudly je to, dakako, znao. Znao je, bez ikakve mogućnosti da pogriješi, da postoje dva Hendersona Jamesa. Kontrolirao je jednoga kad se drugi pojavio. I mnogo manje oštrouman um nego što je puudlyjev shvatio bi to bez teškoće.

Da puudly nije progovorio, promrmlja sam sebi, nikad ne bih saznao. Da

je odmah izdahnuo i da nije imao priliku da me muči, nikad ne bih saznao, sad bih čak išao prema kući na Gornjoj aveniji.

Stajao je usamljen i ogoljene duše na vjetru što je šibao preko otoka usred opkopa. U ustima osjeti kiselkast okus gorčine.

Ispruži nogu i dotakne mrtvoga puudlyja.

— Žao mi je — reče tijelu što se kočilo. — Sad mi je žao što sam to učinio. Da sam znao, nikad nikad te ne bih ubio.

Zatim, ukočeno uspravljen, otkorača dalje.

* * *

Zaustavio se na uglu ulice, ostajući duboko u sjeni. U sredini četvrti, na drugoj strani ulice, nalazila se ona kuća. Svjetiljka je gorjela u jednoj od soba na katu i druga na stupu kraj vrata što su se otvarala na dvorište, osvjetljavajući stazu koja je vodila prema kući.

Kao da kuća očekuje gospodara da se vrati, reče sam sebi. To je, dakako, bila potpuna istina. Stara služavka, čekajući, ruku prekriženih na krilu, ljuljajući se vrlo polagano u škripavoj stolici... i s revolverom ispod smotanog šala.

Usna mu se digne usred grimase dok je stajao ondje i promatrao kuću. Kakvim me oni smatraju — pomisli — kad postavljaju takvu očitu stupicu, i to bez meke? Onda se sjeti. Oni svakako ne znaju da je on svjestan toga da je kopija. Vjeruju kako on misli da je Henderson James, jedan jedini. Očekuju da potpuno prirodno došeta kući, vjerujući da pripada ondje. Koliko je njima poznato, on ne može dokučiti istinu. .

A što sad kad zna istinu? Sad kad je tu, na drugoj strani ulice ispred kuće što ga očekuje?

On je stvoren, podaren mu je život, da obavi posao koji se njegov original nije usudio prihvatiti ili to nije želio. Ubio je puudlyja zato što njegov original nije htio prljati ruke ili dovesti u opasnost svoj život.

No možda to uopće nije bilo zato, već što je trebalo da dva čovjeka sudjeluju u tome, pri čemu je original poslužio kao mamac za puudlyjev oprezni um, dok se drugi čoviek prikrada da ga ubije?

Kako bilo, stvoren je uz dobru, utvrđenu cijenu po uzoru na čovjeka koji

se zove Henderson James. Čarolije čovjekova znanja, magija strojeva, golemo poznavanje organske kemije, biologije, psihologije čovjeka i tajne života — sve je to stvorilo drugog Hendersona Jamesa. To je dakako, legalno u određenim okolnostima... na primjer, u slučaju velike društvene nužde i to što je on stvoren, znao je, moglo bi se opravdati u takvom slučaju. No postoje uvjeti pod kojima se to dopušta, a jedan od njih je taj da se kopiji ne dopusti da nastavi živjeti kad obavi zadatak zbog kojega je stvorena.

Obično je bilo jednostavno poštovati taj uvjet jer se pazilo na to da kopija ne sazna da je kopija. Koliko kopija može znati, ona je original. U njoj se ne pojavljuje sumnja, uopće nije svjesna žalosne sudbine koja je neizbježno očekuje i nema razloga da se čuva smrti što je čeka.

Kopija namršti obrve, pokušavajući razriješiti tu zagonetku.

Suočila se sa čudnim moralnim sistemom.

On je živ i želi ostati živ. Život je, kad se jednom okusi, presladak, predobar da bi se osoba vratila u ništavilo iz kojega je došla...

Osjeti kako se tračak bijesa začinje u njemu, bijesa zbog toga što mu se nepravedno daje samo nekoliko kratkih sati života, što mu se dopušta da shvati kako je život divan samo da bi mu se smjesta uskratio. Bila je to okrutnost što nadmašuje običnu ljudsku okrutnost. Nešto što je posljedica iskrivljene perspektive mehaniziranog društva u kojemu se život mjeri jedino na temelju mehaničkih i fizičkih vrijednosti, u kojemu se nemilosrdnom rukom odbacuje svaki onaj dio društva koji nema točno' određenu svrhu.

Okrutnost je u tome, govorio je sam sebi, što mi je uopće podaren život, a ne u tome što mi ga se oduzima.

Krivac je, dakako, njegov original. On je nabavio puudlyja i dopustio mu da pobjegne. Zbog njegove nespretnosti i zato što sam nije uspio ispraviti svoju grešku pojavila se potreba stvaranja kopije.

No usprkos tome, može li on kriviti original?

Možda mu, naprotiv, duguje zahvalnost bar za nekoliko sati života, zahvalnost za povlasticu da iskusi život. Svejedno nije mogao odlučiti je li to nešto za što je potrebna zahvalnost.

Stajao je tako i buljio u kuću. Ono svjetlo u sobi na katu dopiralo je iz gospodareve radne sobe. Ondje gore je Henderson James, original, čekao vijest da kopija više nije živa. Lako je ondje sjediti i čekati, sjediti i čekati vijest koja je neizbježna. Lako je osuditi na smrt nekoga koga nikad nisi vidio, čak ako je ta osoba puka slika i prilika vlastite osobe.

Teže bi bilo odlučiti da se kopija ubije ako bi se suočio s njom... teže bi bilo ubiti nekoga tko je vlastitoj osobi svakako bliži od brata, nekoga tko bi, čak doslovno, bio meso tvoga mesa, krv tvoje krvi, mozak tvojega mozga.

Postoji, dakako, i praktična strana. Čovjek koji bi radio s osobom što misli poput njega, koja bi bila gotovo njegovo »drugo ja«, imao bi veliku prednost. Bilo bi to gotovo kao da postoji dvoje od iste osobe.

To bi se uistinu moglo učiniti. Plastičnom operacijom i cijenom kojom bi se osigurala tajna mogla bi se kopija pretvoriti u neprepoznatljivu drugu osobu. Malo lukavosti, malo dosjetljivosti... ali moglo bi se to učiniti. Takav bi prijedlog zacijelo zanimao Hendersona Jamesa originaal, mislio je Henderson James kopija. Bar se nadao da bi ga zanimao.

U osvijetljenu sobu mogao bi doprijeti uz malo sreće, snagom, voljom i odlučnošću. Produžetak dimnjaka od opeka spuštao se niza zid. Temelj mu je bio prekriven žbunjem, drvo što je raslo u blizini skrivalo ga je gotovo potpuno. Mogao bi se uspeti uz grubu fasadu od opeka, dosegnuti otvoreni prozor i prebaciti se u osvijetljenu sobu.

Kad Henderson James original, bude stajao licem u lice s Hendersonom Jamesom kopijom... no, bit će to manje opasna igra. Kopija tada ne bi bila bezličan faktor. Bila bi čovjek, i to čovjek vrlo sličan svojemu originalu.

Zacijelo su postavili stražare, ali oni će paziti na glavni ulaz. Ako bude tih, ako uspije doprijeti do dimnjaka i uspeti se potpuno bešumno, našao bi se u sobi prije nego što bi ga uspjeli opaziti.

Povuče se dublje u sjenu i poče razmišljati. Može pokušati ući u tu sobu i suočiti se s originalom, u nadi da će se dogovoriti s njim, ili jednostavno može nestati... pobjeći, sakriti se i čekati, vrebajući priliku da sasvim pobjegne, možda na neki udaljeni planet u nekom drugom dijelu galaksije.

Oba su načina nesigurna, ali jedan nudi brzo rješenje: uspio bi ili propao za jedan sat. Ako pobjegne, agonija bi mogla trajati mjesecima. Nikad ne bi znao je li na sigurnome, nikad to ne bi pouzdano znao.

Nešto ga je podbadalo, neka ustrajna sitnica što mu je lepršala mozgom i izmicala nastojanjima da se usredotoči na nju. Možda je to nešto važno, no možda je neka slučajnost, jednostavno neka nadošla informacija što traži svoje mjesto.

U mislima slegne ramenima.

Da se odluči — kratki ili dugi put?

Stajao je tako, razmišljajući časak, a onda je hitro krenuo niz ulicu, tražeći mjesto gdje bi je mogao prijeći u sjeni. Izabao je kratak put.

* * *

U sobi nije bilo nikoga.

Stajao je kraj prozora, tiho, samo su mu se oči micale, pretražujući svaki kutak, procjenjujući situaciju koja je gotovo izgledala nestvarna... onaj Henderson James nije bio tu, čekajući vijest.

Brzo priđe vratima spavaonice i širom ih otvori. Prstom napipa prekidač i upali svjetlo. Spavaonica je bila prazna, isto kao i kupaonica. Vrati se u radnu sobu.

Stajao je tako, leđima okrenut zidu, i gledao u vrata koja su vodila u hodnik. Zatim poče očima pretraživati sobu, centimetar po centimetar, orijentirajući se, osjećajući kako se prilagođuje njezinu obliku, kako ga preplavljuje ugoda poznatih predmeta i smiruje svijest o posjedovanju.

Promatrao je knjige, kamin s okvirom punim suvenira, naslonjače, bife... sve je to bilo dio njega, pozadina koja je toliko bila dio Hendersona Jamesa kao da su to njegovo tijelo i najskrivenije misli.

Ovo bih, mislio je, propustio, ovo nikad ne bih iskusio da me puudly nije mučio. Umro bih kao prazno, ničim određeno tijelo koje nema svoje mjesto u svemiru.

Uto zazvoni telefon i on osta zaprepašten, kao da se neki uljez probio izvana u sobu, razarajući tek probuđeni osjećaj pripadanja.

Telefon ponovo zazvoni i on prijeđe preko sobe i podigne slušalicu.

— James ovdje — progovori.

— Jeste li to vi, gospodine Jamesu? Bio je to glas vrtlara Andersona.

— Ama, svakako — odgovori kopija. — Što ste mislili, a tko bi drugi mogao biti?

— Ovamo je došao čovjek koji kaže da ste vi. Henderson James, kopija, ukruti se od straha i ruka mu iznenada poče stiskati slušalicu toliko čvrsto da je sam sebe zapitao kako to da se nije pretvorila u prah.

— Obučen je poput vas — govorio je vrtlar — a znam da ste izašli. Razgovarali smo, sjećate li se? Rekao sam vam da ne bi trebalo da idete. Nikako kad čekamo onoga onoga stvora.

— Da,— odgovori kopija toliko mirnim glasom da nije povjerovala da ona to govori. — Da, svakako da se sjećam da smo razgovarali.

— Ali, gospodine, kako ste se vratili?

— Došao sam kroz stražnja vrata — govorio je mirno glas u slušalicu. — Ama, što vas zadržava?

— Obučen je poput vas.

— Prirodno. Dakako da je obučen poput mene, Andersone.

To, dakako, nije bilo sasvim logično, ali Anderson, prije svega, nije baš bio previše bistar, a sad je bio i malo uzrujan.

— Sjećate li se — opet će kopija — da smo razgovarali o tome?

— Valjda sam bio uzbuđen i zaboravio sam to — prizna Anderson. — Rekli ste mi da vam telefoniram, da se uvjerim da ste u svojoj radnoj sobi. To je točno, nije li tako bilo?

— Telefonirali ste mi — reče kopija — i ovdje sam.

— Znači da je ovaj drugi onaj kojega čekamo?

— Dakako — odgovori kopija. — Tko bi drugi mogao biti?

Odloži slušalicu i ostane nepomičan, čekajući. Trenutak nakon toga začuje mukao, prigušen pucanj revolvera.

Priđe naslonjaču i utone u nj, potpuno pod dojmom spoznaje da su se događaji toliko povoljno odvili da je sada, naposljetku, siguran, siguran bez ikakve sumnje.

Uskoro će morati promijetniti odjeću i sakriti revolver. Posluga najvjerojatnije ne bi postavljala nikakva pitanja, ali bit će najbolje da u njima ne probudi nikakvu sumnju.

Osjećao je kako mu se smiruju živci. Dopusti sebi da se osvrne po sobi, razgleda knjige i namještaj, mekanu i prijatnu... zasluženu ugodu čovjeka koji je čvrsto i nepovratna zauzeo svoje mjesto u svijetu.

Tiho se nasmiješi.

— Bit će lijepo — progovori.

Sve je bilo lako. Sad kad je sve bilo gotovo, činilo se apsurdno lako. Lako zato što nikad nije ugledao čovjeka koji se pojavio pred vrtlarom. Lako je ubiti čovjeka kojega nikad nisi vidio.

Svakoga sata ponirat će sve dublje u ličnost koja je njegova po pravu nasljedstva. Nitko ga neće pitati, nakon nekog vremena čak ni on sam sebe, je li on Henderson James.

Telefon ponovo zazvoni i on ustane da podigne slušalicu.

Začuje ugodan glas.

— Ovdje Allen iz laboratorija za kopiranje. Čekamo vaš izvještaj.

— Pa... — poče James — ja...

— Samo vam telefoniram — prekine ga Allen — da vam kažem da ništa ne brinete. Prije sam to smetnuo s uma.

— Shvaćam — odvrati James, iako zapravo nije shvaćao.

— Ovoga smo puta postupili malo drukčije — objasni Allen. — Izveli smo eksperiment što smo ga namjeravali iskušati. Uštrcali smo mu u krv otrov sporog djelovanja. Samo dodatna mjera opreza. Vjerojatno nije bilo potrebno, ali volimo biti sigurni Ako se ne pojavi, ništa se ne brinite.

— Siguran sam da će doći. Allen se zacereka.

— Djeluje u toku dvadeset četiri sata. Kao tempirana bomba. Ne postoji nikakav protuotrov, čak i da otkrije da je otrovan.

— Lijepo od vas što mi to javljate — reče James.

— Molim, molim — na to će Allen. — Laku noć, gospodine Jamesu.

Objavljeno prema dogovoru s GPA, München

Nenad Levak:

Seksualna dimenzija

Zovem se Gordan. Idem u osmi razred i petnaest mi je godina. Jako sam miran i pristojan dečko. Bar tako o meni misle nastavnici. Roditelji se mnome hvale pred susjedima iako osjećam da ih moja mirnoća katkad i smeta.

— Gogec. srce, iziđi malo na zrak! Cijeli dan sjediš u toj sobi!

Naravno, bila je to moja divna majčica. Nervira je što nikad ne izlazim, pa joj uvijek smetam kad posprema moju sobu. Muka mi je vani. Moji frednovi iz razreda jure budalasto za onom idiotskom loptom, dok se meni povraća pri samoj pomisli na nogomet. Mama bi zacijelo bila najsretnija da se ponekad vratim kući poderanih hlača i raskrvavljenih koljena. Ja doista ne shvaćam što hoće od mene. Druge joj majke zavide što nikad nije imala problema sa mnom, a ona želi da postanem huligan.

Ali nisam ja baš tako miran i divan dečko kao što to svi misle. I to zahvaljujući nečemu fenomenalnom i genijalnom što mi se dogodilo prije dva dana.

Jutarnja nastava. Završila su prva dva sata likovnog odgoja. Ruke su mi bile uprljane od tuša. Moje umjetničko djelo, mrtvu prirodu, predao sam nastavnici Ruži u koju sam bio potajno zaljubljen. Ta je Ruža prilično seksi ženskica s divnim, stršećim grudima što zanosno podrhtavaju dok korača između nas, dijeleći nam kritike ili pohvale.

— Gordane, ovo si sjajno uradio. Jedino su ti ove dvije jabuke prevelike.

Još mi i sada u ušima odzvanja njezin glasić. Prevelike. Hm! Kad bi samo znala da sam više gledao u njezine sise nego u onu posudu s voćem, pa su mi te jabuke ispale goleme poput lubenica.

Sljedeći sat imali smo matematiku, pa sam požurio u zahod da operem ruke. I baš kad sam brisao ruke o vestu, dogodila se ta fenomenalna i genijalna stvar. Umjesto u učeničkom zahodu, našao sam se samo na pola metra od nastavnice Ruže, koja je upravo skidala snježnobijele gaćice u blistavom, pločicama obloženom nastavničkom toaletu.

Bio sam zaprepašten i zbunjen neočekivanom promjenom, pa nisam u prvi tren shvaćao da nastavnica Ruža, bez ikakva stida preda mnom, sjeda na zahodsku školjku, gladeći pri tome rukom tamnosmeđe kovrčave dlačice na dnu svoga trbuha.

Zadivljen tim prekrasnim prizorom koji sam promatrao nekoliko sekundi, brzo sam došao k sebi i zureći joj među noge koraknuo sam u stranu s namjerom da pobjegnem s tog više nego opasnog mjesta. Ona je mirno, bez ikakva uzbuđenja podigla glavu i uperila je, kako se meni učinilo, ravno u moje genitalije. Onda je opet spustila pogled prema svojoj dlakavoj šumici, spuštajući ruku još niže među noge.

Stajao sam kao hipnotiziran, nastojeći da dišem što tiše. Zar je slijepa? Ova misao rodila mi se iznenada u glavi i već sam se vidio kako joj donosim cvijeće na očnu kliniku dok ona gleda negdje u stranu, ne opažajući me. Ali to nije moguće. Pa gledala je ravno u mene kao da sam nevidljiv. Spustio sam pogled i naravno da sam vidio sebe. Nisam nestao! Štoviše, određeni dio mog tijela se prilično povećao, tako da je prijetio da mi probije nove levisice. Kako to da me ona ne vidi?

Mozak me je potpuno izdao pa sam samo stajao i gledao je kako piša. Onda se brzo podigla i već kad sam mislio da ćemo se sudariti, spustila je dasku na zahodsku školjku i sjela na nju. Raširila je polagano svoja divna bedra i na trenutak me zaslijepila ružičastim ušćem u svoju vaginu.

Znači, tako izgleda ženski spolni organ. Naravno, to sam već vidio u onim švedskim magazinima koji su kružili među dečkima u razredu, ali sad sam to prvi put vidio uživo. Dok je moja seksualna alatka i dalje ostala ukrućena, nastavnica Ruža je nježno prelazila rukom između nogu, od trbuha prema stražnjici. Pokreti su joj postajali sve brži i grublji dok joj se lice blago zarumenjelo. Nekoliko je puta podigla pogled, a jednom su nam se čak i oči srele, ali me ona nije vidjela

Sve se to zbilo u potpunoj suprotnosti sa svim zakonima fizike i ostalih prirodnih nauka, međutim bilo je očito da me ona ne vidi. Mislila je da je potpuno sama u zahodu i s užitkom je masturbirala, sve se brže i brže gladeći po spolovilu. Nekoliko je puta zaredom uvukla svoje dražesne prstiće u vaginu, a onda je potmulo kriknula i duboko uzadhnula, smirivi: ruku na dlačicama.

Bio sam potpuno izvan sebe. Usta su mi bila suha i s mukom sam se suzdržavao da ne viknem ili glasno uzdahnem, bojeći se da bi me mogla

čuti. Ali ne! Ona me, vjerojatno, ne bi čula, kao što me nije ni vidjela. Da se uvjerim u to?

Rukom sam obrisao oznojeno čelo i koraknuo tiho, ali dovoljno glasno da me mogla čuti — prema zidu. Pažljivo sam je gledao, ali me ona nije čula. Odahnuo sam glasno, osjećajući veliko olakšanje.

Vani je školsko zvono najavljivalo početak sata. Jao, zakasnit ću na matematiku! Uhvatila me panika, ali sam i dalje stajao nepomičan, oslonjen o zid. Nastavnica Ruža je brzo ustala gledajući pri tome na svoj zlatni sat. Navukla je gaćice na bokove, popravljajući nakon toga suknju.

Još sam se više stisnuo uza zid, ne znajući što da radim. Kako li će proći pokraj mene? I baš kada sam sa zaprepaštenjem gledao kako mi se približava — oslanjajući se rukom o zid na koji sam bio naslonjen i čekajući da me dotakne — našao sam se uz umivaonik učeničkog WC-a.

Desetak sekunda stajao sam kao ukopan i buljio u svoje ukočeno lice u zrcalu. Jedan klinac iz nižeg razreda uletio je u WC pa sam se odmaknuo od zrcala, praveći se da perem ruke Minutu kasnije, dok je izlazio, opazio sam da me gleda sa čuđenjem. Nije ni čudo, mislio sam, promatrajući svoje crveno i oznojeno lice u zrcalu. Zacijelo misli da sam se fiksao. Na brzinu sam oprao lice i požurio u razred.

Toga dana nisam zapamtio ni jednu riječ s predavanja. Cijelo vrijeme lebdjela mi je pred očima slika razgolićene nastavnice.

Sutradan, nakon nastave, pošao sam u gradsku knjižnicu i dugo se zadržao u prostoru za knjige fizike. Pažljivo sam listao jednu za drugom ne bih li pronašao nekakvo tumačenje onog svog iznenadnog premještanja kroz prostor. Iz knjižnice izišao sam razočaran. Nisam našao nikakva objašnjenja Zainteresirao me je samo članak iz nekog tehničkog časopisa. Bila je to teorija o načinu kretanja svemirskih brodova u budućnosti uz korištenje crnih jama kao svojevrsnih tunela kroz vrijeme i prostor. Pomoću tih oskudnih podataka i vlastita mozga zaključio sam da se uslijed neke nepoznate sile i moje tijelo — kroz neku drugu dimenziju — prebacilo kroz prostor, i to upravo pred gole noge nastavnice iz likovnog. A to što me ona nije ni vidjela ni čula, bio je samo dokaz da sam se našao u nekoj drugoj, možda petoj, šestoj ili dvadeset sedmoj dimenziji. Prema tome nastavnica Ruža, ljepotica iz trodimenzionalnog svijeta, nije me mogla nikako vidjeti, ni čuti, niti otkriti uz pomoć svih svojih osjetila. Naprotiv, ja sam vidio i čuo nju, a mogao sam je možda i povaliti da sam

htio. Ne znam samo kako bi se osjećala poševljena ni od koga, od bića iz tko zna koje dimenzije.

Što sam dulje razmišljao o dimenzijama, cijelo to područje postajalo mi je sve nelogičnije. Kroz glavu mi je prolazila neka televizijska emisija o geometriji Voditelj nam je pokušao predstaviti odnose druge i treće dimenzije. Uzeo je neko dvodimenzionalno biće na ravnini papira. Ono se moglo kretati u svim pravcima po papiru, ali nije moglo napustiti ravninu papira.— nije moglo spoznati trodimenzionalni svijet. Na isti način nastavnica Ruža nije mogla vidjeti mene, koji sam tada bio u — možda — petoj dimenziji.

Sutradan se događaj ponovio. Imali smo sat tjelesnog. To mi je bio najogavniji predmet pa sam često bježao sa sata. Trčanje za loptom strašno me je nerviralo i zacijelo bih frentao i toga dana da nije bilo nastavnice iz tjelesnog, debeloguze Mirjane. Iako nije bila lijepa kao nastavnica iz likovnog, njezino se tijelo činilo kao da je ona upravo došla s orgija grupnog seksa. Njezine grudi prijetile su da iskoče iz uske trenirke, dok joj je dupe podrhtavalo pri svakom koraku. Svi dečki iz razreda sanjarili su o tome da poševe tu božicu seksa.

Toga smo jutra vježbali vani, na igralištu. Mi dečki pod vodstvom našeg nastavnika, mršavog Zvonka, a cure do nas, vođene Mirjanom. Nakon obaveznog razgibavanja, nastavnik je podijelio lopte s objašnjenjem da mora ići na nekakav sastanak. Dečki su odmah zaigrali, a cure su se okupile i počele navijati. Ja sam bio vratar i nakon pet dobivenih golova sve mi je dojadilo pa sam krenuo prema svlačionici.

Baš kad sam otvarao vrata dogodilo se ono. I dalje držeći ruku pred sobom, našao sam se u ženskoj svlačionici, baš ispred nastavnice i nastavnika iz tjelesnog koji su se goli ševili na zelenoj gumenoj strunjači.

Debeloguza Mirjana objahala je mršavog Zvonka, mičući ritmički stražnjicom gore-dolje. Siroti Zvonko zagnjurio je lice među njezine goleme sise dok se ona sve brže nabadala na njegov penis, potmulo ječeći od strasti.

Prizor mi je bio toliko smiješan da sam glasno prasnuo u smijeh. Naravno da me nisu čuli. Četvrta, peta ili dvadesetsedma dimenzija u kojoj sam se našao funkcionirala je besprijekorno.

Prišao sam im sasvim blizu uzbuđen prizorom žestoke ševe. Snažan

miris njihovih oznojenih tijela ispunio mi je nosnice. Potpuno uzbuđen ali i prestrašen, dotaknuo sam rukom nemirno dupe nastavnice Mirjane: Zaokupljena ševljenjem, ništa nije opazila. Prelazio sam rukom preko oznojena dupeta sve jače ga pritišćući.

— Jače, dragi, jače! — dahtala je dok su joj kretnje postajale još brže i neobuzdanije.

Glasan vrisak toliko me je preplašio da sam skočio u stranu. Opazili su me! Pred očima su mi u trenutku prošle slike direktora, uplakanih roditelja, izbacivanja iz škole.

— Bio si divan — osvijestio me je zadihani glas nastavnice Mirjane.

Dobro je, nisu me opazili.

— Zar ne možeš biti malo tiša? — čuo se umoran glas nastavnika Zvonka, koji je jedva izmigoljio ispod Mirjane. — Siguran sam da si uzbunila cijelu školu.

— Ali, dragi, ne pretjeruj — branila se ona, oblačeći usku trenirku. — Pa ti znaš da me ševa sasvim zaokupi i da se ne mogu obuzdati kad svršavam.

Njegov odgovor nisam čuo jer sam se ponovo pronašao na drugome mjestu, u muškoj svlačionici.

Idući dan nisam išao u školu. Razrednici sam rekao da sam bolestan i da imam temperaturu. Roditeljima sam rekao isto i čudio sam se što su mi povjerovali. Majka me je odmah strpala u krevet i neprestano me gnjavila litrama vrućeg čaja. Ipak, sada sam mogao u miru razmišljati, zbog čega sam i ostao kod kuće i glumio bolesnoga.

Nekoliko puta pokušao sam uz pomoć volje da ponovo mijenjam prostor, no nikako mi nije uspijevalo. Razmišljao sam i čudio se što sam oba puta prisustvovao događajima kojima je dominirao seks. Zašto? Možda stoga što se moj seksualni nagon naglo budio i što sam po cijele dane razmišljao samo o seksu.

Iznenada mi je sinulo. Kako sam bio glup! Cijeli dan sam kao budala razmišljao o tome kako da pokrenem i izazovem tu svoju, kako sam je nazvao, sposobnost više dimenzije, a rješenje je bilo toliko jednostavno, da sam se snažno udario po glavi, proklinjući vlastitu glupavost. Cijeli dan u

glavi mi se nije pojavila ni jedna seksualna misao, već sam neprestano razmišljao o trodimenzionalnom i višedimenzionalnom prostoru. Naravno, to je bilo rješenje. Potrebno je samo da dovedem u svoje misli bilo koju razgolićenu žensku koja mi se sviđa, i za nekoliko sekundi naći ću se uz nju.

Ustao sam iz kreveta drhteći pred doživljajem koji sam očekivao. Prišao sam prozoru i gledajući u staklo počeo sam prizivati u mislima žene u najbestidnijim pozama i stupnjevima razgolićenosti. Školske nastavncie, osim onih dviju koje su mi se ukazale u punoj seksualnosti, nisu bile toliko lijepe i nisu me privlačile, pa sam ih odbacio. Onda sam se sjetio Tanje, lijepe i punačke plavuše koja je stanovala u stanu do našega. Imala je skladno, iako malo predebelo tijelo, ali sam često sanjario o njoj. Kad bismo se susreli na stepeništu uvijek bih joj se smiješio, diveći se njezinu gracioznom hodu,

I upravo kad sam je potpuno razgolitio, više nisam bio oslonjen o prozor nego sam stajao u nečijoj lijepo uređenoj dnevnoj sobi. Bojažljivo sam se okrenuo, međutim, soba je bila prazna. Iza zatvorenih vrata dopirao je prigušen razgovor, povremeno prekidan smijehom. Smijeh je bio ženski. To je zacijelo ona, Tanja. Krenuo sam prema vratima. Trudio sam se da hodam što tiše, iako sam znao da me nitko ne može ni čuti ni vidjeti. Polako sam pritisnuo kvaku i napol otvorio vrata. Susjeda Tanja ležala je gola na krevetu. Nije gledala prema meni već je razgovarala s nekim tko je ležao do nje. Ušao sam u sobu i svom snagom zalupio vratima. Nisu me čuli. Likovao sam u sebi, ponosan što sam obdaren tom sposobnošću.

— Hej, Tanja, vidjela sam kako se vrata zatvaraju — iznenadio me je nepoznati glas. Ni sam ne znam čime sam bio više iznenađen, time što su me opazili, ili time što je glas, pa tako i tijelo koje je ležalo do susjede Tanje, bilo žensko.

— Nisam ništa čula — rekla je Tanja i okrenula se prema meni. — Vidiš da nema nikoga.

— Ali vidjela sam kako se vrata zatvaraju, i to sasvim nečujno — uznemirila se privlačna ženska u krevetu.

— Nemoj više pričati nego me radije poljubi — rekla je Tanja nestrpljivo.

Odahnuo sam s olakšanjem. Nisu me vidjele, ali sam se čudio što je

Tanjina partnerica vidjela da zatvaram vrata. Nije li moja teorija pogrešna? Zacijelo nije! Sjetio sam se televizijske emisije. Biće iz niže dimenzije ne može ni vidjeti ni osjetiti biče iz više dimenzije, ali može opaziti njegove postupke. Naravno, ova gologuza i vitka žena što je ležala u krevetu moje susjede nije vidjela mene, već vrata koja sam zatvorio.

— Daj mi da te ljubim, molim te — govorila je tiho plavokosa Tanja, spuštajući glavu sve niže niz trbuh svoje ljubavnice. Crnka se nespretno branila, pokušavajući rukama skloniti glavu uspaljene Tanje. Tanja ju je još čvršće stegla rukama za stražnjicu, klizeći glavom sve niže među njezine noge.

— Oh, prestani, Tanja, oh! — kriknula je crnka prestavši se braniti. Tiho je ječala uvijajući svoje vitko tijelo i bacakajući glavu po jastuku. Raširila je još više preplanula bedra i rukama je gurala Tanjinu glavu još dublje među njih.

— Okreni se, molim te — jeknula je uspravljajući se u krevetu.

Tanja je na trenutak podigla glavu a onda je uspuzala na krevet, okrećući noge prema crnkinoj glavi. Dvije žene obuhvatile su se tijelima, zagnjurivši istovremeno jedna drugoj glavu među noge.

Prizor me je toliko opčinio da sam postao potpuno nesvjestan svoga položaja. Zaboravio sam gdje sam, skočivši kao seksualni manijak u to klupko ženskih tjelesa.

— Oh, što je to? — vrisnula je Tanja, koju sam obuhvatio rukama. Osjećao sam kako joj podrhtava oznojeno tijelo.

— Nemoj prekidati, draga. Nastavi, nastavi, molim te — jecala je crnka ne shvaćajući što se zbiva s njezinom ljubavnicom.

Omamljujući miris Tanjina punašnog i oblog tijela uzbudio je moj nevini petnaestogodišnji mozak tako da sam nemoćan skliznuo s nje, udarivši glavom o pod.

— Netko je legao na mene, čuješ li! Netko je ležao na meni! — vriskala je Tanja skočivši na pod, samo nekoliko centimetara od moga nosa. Čak me je dvaput dodirnula po licu bosom nogom, no nije me otkrila. U prvi mah nisam ni shvaćao da sam potpuno siguran u toj sobi i da me ove dvije uspaljene žene ne mogu do taci.

— Smiri se, zlato, molim te — umirivala je crnka preplašenu. Tanju, primičući joj se da bi je zagrlila.

— Ali sigurna sam da me je netko obuhvatio rukama. Ne bih ti lagala, dušo. Bio je odjeven, i prilično lagan. I znaš da sam osjetila onu njegovu uzdignutu stvar u hlačama.

— To ti se samo učinilo — šaputala joj je na uho crnka, pbkušavajući je odvući u krevet.

Cerekao sam se u sebi, i dalje ležeći na podu. Nisam ni sklapao oči, (a i tko bi?) pred zanosnim oblinama dviju lijepih djevojaka. Ustao sam i krenuo prema vratima. Još jednom sam se okrenuo. Tanja i crnka ležale su zagrljene na krevetu, počinjući iznova svoju nestašnu igru. Otvorio sam vrata pričekavši dok se nisu okrenule ušao sam u susjednu sobu. Opet sam s treskom zatvorio vrata i sjeo na stolicu. Čekao sam da se vratim opet u svoju sobu.

Minute su prolazile jedna za drugom, međutim, još sam sjedio na istom mjestu. Pokušao sam misliti o povratku u normalan, trodimenzionalni svijet svoje tijesne sobe, ali sam i dalje ostajao na istom mjestu. Čekao sam tako pola sata, sat, a nakon dva sata uzaludnog čekanja, uhvatila me je panika. U međuvremenu, Tanja i crnka su otišle iz stana, ne obraćajući pažnju na mene. Onda mi je dosadilo čekanje u tuđoj sobi, pa sam odlučio da se vratim kući i da tamo dočekam povratak iz više dimenzije. Međutim, vrata stana bila su zaključana. Tanja ih je zabravila kad je izlazila. Sav nervozan i ljut od uzaludnog čekanja, zaletio sam se na vrata i — začudo — na neki čudnovat način našao sam se na hodniku.

Bio sam malo iznenađen, ali sam odmah zatim prihvatio tu novost, čudeći se kako sam se prije uopće mogao pomiriti s pomisli da će ovaj bijedni trodimenzionalni svijet ograničavati mene, čovjeka iz višedimenzionalnog svijeta. Vratio sam se u svoju sobicu, prošavši jednostavno kroz zidove, i sav očajan legao na krevet.

Od tog nesretnog dana prošlo je nekoliko mjeseci. Još sam u višoj dimenziji. Na sve moguće načine pokušavam da se vratim u normalan svijet, ali mi to ne uspijeva. Svaki dan gledam roditelje i prijatelje kako — uplakani i zabrinuti — koračaju stanom. Kada bi samo znali da sam im toliko blizu da im mogu čuti disanje. Sve više sam svjestan uzroka svoje nevolje. Rješenje je opet sasvim jednostavno. Način na koji sam dolazio u višu dimenziju temeljio se na tome da pomislim na neku golu žensku i to je

bilo sve. I povratak u normalan svijet temeljio se na istome. Trebao sam jednostavno prestati misliti na bilo koji prizor povezan sa seksom. I to je bilo sve.

Jedini je problem u tome što sam se u ovih nekoliko mjeseci nagledao toliko seksualnih prizora s gomilom golih žena u svim pozama i položajima, da ih sada nikako ne mogu prognati iz svoje pokvarene i bludne glavice. Kad mi to uspije i kad budem prestao misliti o seksu, siguran sam da ću ponovo postati normalan i pristojan mamin dečko.

Jack Williamson:

The Highest Dive

Preveo Aleksandar Gvoić

Najveća zagonetka

Iz nemirnoga i čudnog sna trgne ga strašan i prodoran urlik. Kao da je riknuo kakav golem, razbjesnjeo bik. Silno uplašen, Max se malo osovi na ležaju u mraku i sjedne. Pri slabom svjetlu nazre oko sebe čudne, jedva zamjetljive sjene. Dah mu zastade, ali se Max odmah i dosjeti. Ovo prigušeno crveno svjetlo označuje izlaz iz oklopljene kapsule. Tada se sjeti svega, i shvati gdje je.

Atlas! Nazivaju ga »nemogućim planetom« jer je milijun puta prevelik da bi uopće mogao biti planet. Max se nalazi u svemirskoj promatračnici smještenoj negdje na Mliječnoj stazi. Ovamo je stigao prjije dva zemaljska dana svemirskom letjelicom. S njim su još dva astronauta: Komatsu i Marutiak.

Ipak, nije shvaćao odakle ta buka koja mu se maločas u snu učinila kao bikovska rika. Od toga ga je zaboljelo u cijelom tijelu. Razdiralo ga je čak u kostima, a mozak kao da je omamljen.

— Komatsu! — poviče, ali nije čuo vlastiti glas. Stoga vikne još snažnije: — Komatsu!

Pokuša osluhnuti, ali jedino što mu je dopiralo do ušiju bila je ona ista rika. Sad se čak približavala i postajala sve glasnija. U prostranoj se kapsuli nije ništa pomicalo s mjesta. Oba momka bila su vani na zadatku, možda miljama daleko od promatračnice.

Onaj strašni krik poče mu u mislima predočavati nekakvo crno, razbjesnjelo čudovište veće od samog Atlasa. Usprkos tome, pokušavao se svladati. Ne smije ga obuzeti panika! Pipajući u mraku, osjeti pod rukom dugme aparata što mu je visio na grudima. Bio je to minijaturni uređaj za daljinsko sporazumijevanje.

— Govori astronaut Mayfield... — Glas mu se učini tišim od šapata. Stoga dlanovima, obujmi aparat i zaurla: — Mayfield zove astronauta

Komatsu! Odakle ta strašna buka?...

Istog mu se trenutka to pitanje učini glupim. Ali, ne smije se pokazati kukavicom. Komatsu bi mogao pomisliti kako nije dorastao ovome pothvatu na Atlasu.

— Astronaut Max Mayfield — vikne u svoj aparat. — Očekujem naredbe.

Mali mu uređaj poče podrhtavati u rukama. Prisloni ga na uho. Jedva je čuo Komatsuov slab i hrapav glas.

— ... orkan... sprema se teško nevrijeme....učvrsti otvor na kapsuli... hajde učini to smjesta, momče!

Pošto se trenutak potom opet našao na sigurnom, Komatsu mu gotovo bez daha opiše strahovite vremenske nepogode oko Atlasa. Odjednom pokaže prema oknu ugrađenom na samom tlu. Naziralo se u slabome svjetlu nad izlaznim vratima, i Max se baci onamo. Ali, učinio je to prenaglo i prejako.

Kao novajlija na Atlasu, zaboravio je kakva tu pravila vrijede za kretanje. Iako skoro u potpunome mraku, znao je da lebdi negdje iznad vlastita ležaja. Hvatao je rukama uprazno, očekujući bar malo gravitacije koja bi ga privukla ka tlu. Ali, oluja nasrne svom žestinom prije no što se uspio uhvatiti za bilo što.

Od silne buke zabole ga bubnjići. Osjećao se kao da mu je iz pluća isisan sav zrak. Svjetlo nad izlaznim vratima zatreperi i potom se utrne. Nešto ga snažno tresne i zavrti oko osi, a zatim ga čvrsto zgradi i stegne kao da će ga zgnječiti.

Naravno, nije se radilo ni o kakvome živom čudovištu. Znao je da ga je to omotao svom žestinom unutarnji otkinuti komad kapsule. Ah, ovo je sad iznenadna neprilika! Ruke su mu sputane i nepokretne, a lice mu je sasvim zastrto. Gušilo ga je, i nije mogao ništa nazreti.

Pomisli da će ubrzo smalaksati i... umrijeti. Ovo će ga ugušiti!

* * *

Dok ga je to okretalo, u mislima mu se pojavi slika majčina lica. Kao da je kroz olujni vihor čuo i njezin glas: »Dok tu polagano umireš«, rekla je tiho, »tvoj će se život opet obnoviti u jednome jedinom bljesku.«

Nije bio uvjeren da je sve ovo istina, ali mislima mu projuri mnogo toga. No, najprije se mora nekako ispetljati iz ove krute materije što ga steže tako nemilosrdno. Ali, ubrzo ga izda snaga, i on se preda sudbini.

Misli mu odlutaju do onoga davnog dana na maloj dobroj Zemlji kad je svojim roditeljima rekao da namjerava krenuti na istraživalačko putovanje prema Mlječnoj stazi i... Atlasu.

— Maxu Mayfielde! — Kada bi ga god majka oslovila ovako punim imenom, znao je da je ljutita. — Vjerovali smo da ćeš ovdje biti dovoljno sretan. Mislili smo da voliš poeziju i matematiku... da ne žudiš ni za čime izvan toga. Oh, zašto nam nisi to već ranije r-r-rekao? — Govorila mu je suznih očiju.

— Nadali smo se da ćeš ostati ovdje i da ćeš biti uzoran farmer — mršteći se primijetio je otac. — Što ima na tome tvom Atlasu?

— Ima mnogo vrlo zanimljivih tajni. — Max je odložio viljušku i pokušao dati pravi odgovor. — Nitko ne zna kako uopće može da postoji nešto tako golemo. On je poput kakvog planeta... ali bar pet tisuća puta veći od Zemlje. Ja ću biti član ekspedicije koja će istraživati svemirske tajne.

— Zar tamo na Atlasu? — Majka je zinula od užasa. — S onim svemirskim čudovištima?

— Ali, molim te, majko! — Nasmijao se, ali na majčinu se licu nije pojavio ni najmanji osmijeh. — Ozarkova Pustoš je sasvim udobno, tiho i skrovito mjesto za nas i za životinje... ako baš strepimo pred budućnošću. Dosta mi je kolebanja i neodlučnosti. Ovo je nova era, i ja želim u njoj živjeti. Moramo upoznati nove svjetove i steći u svemiru nove prijatelje.

— Nekakve goleme pauke! Ili štogod još strašnije! — Majka se stresla od užasa. — To nipošto ne želim doživjeti!

— Možda izgledaju neobično, ali morala bi se diviti njihovoj inteligenciji. — Max je pogledao oca koji je gunđao i rogoborio, a potom je nastavio: — Od njih smo već mnogo naučili. Drago mi je da smo im potrebni na Atlasu. Ja ih želim što bolje upoznati.

— Potrebni ste im? — Majka je zabrinuto kimala glavom. — A zašto ste im... potrebni?

— Zato što sami ne kane dolaziti ovamo. Većina ne bi mogla opstati

ovdje. Nadaju se da će ljudi biti dovoljno otporni i snalažljivi da bi ondje preživjeli i otkrili što je zapravo Atlas.

— Ti nas zapanjuješ, sine — rekao je otac. — Uvijek si volio mnogo čitati, i udubljivao si se u knjige. No, ipak se bojimo da je taj Atlas pretežak pothvat za tebe.

— Pa... možda se i sam malo plašim — priznao je Max, i dodao: — Međutim, usprkos tome... želim otići! Jer, Atlas je zagonetka. Najveća zagonetka u svemiru! Želim dokazati da sam kadar uhvatiti se ukoštac i otkriti tu tajnu.

Uto, teturajući pospano, u kuhinju bane njegov mali brat. Trenutak prije do ušiju mu je dopro tajanstven naziv Atlas. Mališan se smjesta razbudio i zaneseno upitao brata:

— Zar odlaziš onamo? Oho-ho! Hajde, pripovijedaj nešto o tome.

Roditelji i mali brat napeto su ga slušali dok im je govorio o svemircima s kojima će se susresti, o stanci na Mjesecu gdje počinje njegovo uvježbavanje za boravak u međuplanetarnom prostoru, te o tome kako će primiti injekciju koja će ga uspavati za dugog putovanja do Atlasa. Majka je isprva šmrcala, ali otac mu ubrzo pruži ruku, govoreći kako se ponosi niime što se odlučio za takav pothvat.

* * *

Atlas je bio udaljen od Zemlje devet tisuća svjetlosnih godina, ali za vrijeme leta Max je bio uspavan. Orbitalna stanica gdje se probudio bila je uistinu neobična, ali vježbe privikavanja koristile su mu pa se sad znao kretati i pri nultoj gravitaciji, a mogao je podnijeti i ružan zadah svemiraca.

Očekujući u ovoj urlajućoj oluji smrt u svemirskoj kapsuli, on se sjeti svoga prvog letimičnog pogleda prema Atlasu. Bilo je to u trenutku kad ga je planer pothvata doveo do promatračnice. Zadrhtao je od onoga što je ugledao.

Atlas je bio doista pregolem.

Iako je bio udaljen još puna dva milijuna kilometara, već se naslućivala njegova čudovišna veličina. Zemlja bi s takve udaljenosti izgledala poput male plavo-bijele kuglice. Atlas je bio beskrajna zamagljena površina obojena svijetlim i tamnim prugama, a prostirala se unedogled. Iznad toga

se u beskraj dizao tamnomodar svod.

— Ovo... ovo je nešto nedokučivo! — Bezgranična ploha bila je takvih razmjera da se njemu činila neshvatljivom. — Kakav je to svijet... kakva materija, tako golemih razmjera?

— Pa tvoj je zadatak da nam pomogneš kako da to istražimo.

Planerov ga ljudski glas iznenadi. Daleko od toga da bi imao i čovječji lik, ovaj je svemirac poprimio način govora i boju glasa doktora Krima, crnobradog jezikoslovca kojeg je Max upoznao na Istraživačkoj akademiji na Mjesecu.

— Odavde se mogu vidjeti samo vrški oblaka — reče planer. — Bit ćeš tisuću milja ispod njih. Atlas ima nisku gravitacijsku silu, ali atmosfera mu je vrlo duboka. Oblaci se nikad ne kidaju, i nemoguće je kroz njih išta nazreti. Nadamo se da ćeš odozdo vidjeti kakav je zapravo.

On pogleda dolje, pokušavajući zamisliti ono što skrivaju oblaci.

— Dosad imamo dovoljno teoretskih elemenata — primijeti planer. — Ti ćeš sa svojim momcima prikupiti što više podataka i pomoći nam da odaberemo one najznačajnije. Jesi li spreman za polazak?

— Jesam.

Svemirac koji će ga lansirati nalikovao je na veliku srebrnu morsku zvijezdu. I taj je poput planera govorio jasnim i zvonkim ljudskim glasom doktora Krima. Od njegova kiselkastog zadaha Maxu se zgrči želudac, ali se ipak svlada. Pokuša se sjetiti vježbi prilagođavanja koje je obavljao na Mjesecu.

— Ja sam astronaut Mayfield — uspije izgovoriti. — Zemaljski sam dobrovoljac...

Htio je nastaviti svoje predstavljanje, jer je on kao ljudsko biće bio ovdje u međuplanetarnom području ipak stranac, no, osjeti neku slabost i vrtoglavicu izazvanu sredstvom za uspavljivanje. Sve se to događalo prebrzo. Zaželio je razmišljati o svome domu, o ocu s kojim je polemizirao, o svome malom bratu kojega je podučavao šahu i koji ga je već sve češće pobjeđivao. Rado bi razmišljao čak i o polici u svojoj sobi na kojoj je držao pjesnička djela. Bio je zadovoljan što je upoznao pravog doktora Krima jer su obojica voljela iste pjesnike.

Ali svemirca zaduženog za lansiranje nije uopće zanimala Zemlja.

— Dolje na Atlasu bit ćeš u opasnosti — zabrujao je iz prilike prekrivene srebrnastim ljuskama dubok glas doktora Krima. — Tamo baš ništa neće biti onako kako očekuješ i kako si to zamišljaš. Naloženo ti je da se krećeš oprezno, da pažljivo i pametno motriš oko sebe, te da odmah javiš svaku činjenicu koju si zapazio. Tvoja će glavna teškoća biti gravitacija.

Gustoća je Atlasove mase — objasnio mu je nadalje svemirac — premala za njegov onako golemi obujam, premala da bi se mogla protumačiti bilo kojom znanstvenom teorijom. Maxova će tjelesna težina ondje iznositi nepun kilogram. Ako se ne bude umio dobro služiti užetima za pridržavanje, mogao bi ga otpuhnuti čak i povjetarac.

Slušajući što mu svemirac iznosi, saznao je mnogo dosad nepoznatih podataka, većina kojih je bila skoro nevjerojatna. Primio je na znanje zadatke koji su mu povjereni kao članu ekspedicije. Naposljetku mu svemirac pruži mali uređaj za održavanje veze.

— Ponesi ovo. Imaj to uvijek uza se i upotrebljavaj ga. Mi ćemo slušati tvoje poruke.

Max uze iz zmijolikih krakova malu kutiju i pokuša se prijateljski osmjehnuti prema jedinom oku što ga je promatralo iz sredine tijela i koje se doimalo poput velike tamnozelene želatinozne kugle. No ipak, sve ovo nije bilo ni upola čudnovato kao ono što ga čeka na Atlasu.

* * *

Vrteći se sada usred razbjesnjele oluje, jedva da je bio svjestan zagušljive tjesnoće oko sebe. Počela ga je mučiti nekakva potmula bol. Znao je da mora nešto poduzeti kako bi zauzeo svoje mjesto koje mu je povjereno u ekspediciji. Komatsu i Marutiak su zacijelo ozlijeđeni. Mora im nekako pomoći. A i trebalo bi poslati izvještaj posredstvom primopredajnika koji mu je uručen prije polaska. Ali on sada nema ni snage ni volje za bilo kakav napor, a nedostaje mu i daha da bi mogao govoriti. Jednostavno pusti da mu.se misli vrate na njegovo iskrcavanje na Atlas.

Promatrao je iz pilotske kupole kako letjelica klizi dolje kroz beskrajne milje zamagljena prostora. Prvo što je zapazio bila je dugačka tamna mrlja. Svojim je blijedoružičastim odrazom izvirila iz maglovite modrine. Tada se ispod magle polagano pojavio svemir. Ona se mrlja preobrazi u taman planinski hrbat, čudnovato dugačak i ravan. Ružičasti je odraz dolazio se

površine koja mu se sad otkrila kao crvenkasta pustinja. Bila je istočkana nekakvim sivim humcima kao niskim hrpama pepela, a ona modrina stizala je s površine koju je sad ugledao kao čvrstu zaleđenu pustoš.

Naposljetku ugleda na planinskom hrptu nekakvu zgradu. Bila je to raskošna palača sagrađena od žutog materijala. Žuta užad za pridržavanje stvarala su široku mrežu oko zgrade. Njegovi novi suradnici dopužu preko mreže da bi dospjeli do njega. Doimali su se poput žutih pauka.

Poradovao se što će ponovo biti s ljudima, ali zgranuo se videći kako ih je unakazio Atlas. Obojica su izgledala kao da su sprženi nekim zrakama. Bili su iscrpljeni i mračno raspoloženi. Komatsu je izgubio jednu nogu. Marutiak, Maxov zamjenik, imao je preko obraza i vrata svježe crvene brazgotine.

Letjelicom su dopremljeni veliki koluti nove užadi, različiti alat i mnogo sanduka druge opreme. Prije odlaska letjelice dobili su upute iz njenih zvučnika.

»Evo, budite ovdje.« — Iako u letjelici nije bilo ljudske posade, njezini su robot-uređaji bili programirani tako da emitiraju glas sasvim sličan glasu doktora Krima. — »Poslije ćemo se vratiti po vas, ali upravitelj očekuje da ćete dotad prikupiti zanimljive podatke.«

Max isprva nije znao protumačiti kad će se letjelica vratiti. Nije znao kako se ovdje računa vrijeme. On je još nosio ručni sat koji su mu poklonili roditelji. Ipak, nekako je to izračunao dok je stojeći promatrao letjelicu što se vinula u vis i iščezla u oblacima. Uzgred je ustanovio da mu je baš prije dva tjedna bio rođendan. Tada pomisli i na tortu koju bi mu majka ispekla da je ostao na Zemlji. Izvrsna čokoladna torta s bijelom ledenom...

— Hajdemo, momče — Komatsu ga prekine i trgne iz slatkog razmišljanja.

Iz gomile iskrcane opreme Marutiak digne balu koja bi na Zemlji težila bar jednu tonu. Max htjede priskočiti kako bi mu pomogao. Pri tom se prejako odrazio i poleti uvis. Marutiak to opazi na vrijeme, brzo spusti balu i dobaci mu jedan kraj užeta. Potez je bio spasonosan.

— Hvala ti! — Max će bez daha.

Marutiak pokaže rukom na crvenu brazgotinu preko svoga grkljana, i Max shvati da mu je glas uništen.

— Uhvati se, momče — izgovori Komatsu hrapavo. — Uvijek se drži užeta... upamti to! Enson je to bio zaboravio... a to je onaj kojeg si ti naslijedio.

On dohvati uže i krene upola lebdeći prema onoj dvojici. Komatsu zastane kod vrata kapsule i povikne kroz otvor naprave za odvod zraka.

— Stražarit ćemo na smjenu. Onaj na dužnosti obavljat će određene pokuse i obavještavati svemirce. U slobodno ćemo se vrijeme odmarati koliko god to budemo mogli. Ali, i na dužnosti i na odmoru moramo biti vrlo oprezni. Ovdje ćete, momci, iskusiti da na Atlasu vladaju kruta pravila. Budete li dovoljno bistri da se snađete u uvjetima što ih nameće Atlas, dobro ćete proći.

Max pokuša zaigrati na Atlasovu kartu, ali taj se pokazao kao kruti protivnik. Prva se teškoća pojavi kad ga je Komatsu pozvao na plivanje. Premoren i znojav poslije dugog leta, rado se odazvao tako primamljivom pozivu. No, istodobno se zapita gdje tu uopće ima vode. Komatsu ga povede duž žutog konopca sve do ruba hrpta.

— Hajde ti ćeš prvi — domahne mu Komatsu. — Zaroni.

— Ma što govoriš? — Max ga pogleda začuđeno.

Nije vidio nikakvu vodu. Hrbat je očito bio u toku vremena mrvljen i drobljen, pa je na vrhu bio gotovo ravan. Duž ruba bila su razapeta užad, a duboko, duboko dolje ležala je crvenkasta pustinja. Iznenađen i zbunjen, Max pogleda ortaka.

— Ono je naše jezero — Komatsu se nagne pokazujući dolje u dubinu. — Jedina voda koju smo otkrili na Atlasu.

Max se čvršće uhvati za uže. Iznenada se dolje strovali gromada nečega poput vremenom istrošene crne stijene, te ga od jezivog prizora spopadne vrtoglavica. Naposljetku ugleda jezero. Doimalo se odavde kao maleno okruglo ogledalo svijetlomodre boje. Stislo se u samome podnožju ove zastrašujuće litice.

— Dovoljno je duboko. — Komatsu pokaže nekako neodređeno prema konopcu što se spuštao niz stijenu sve do jezera. — Uz ovo ćemo se i uspeti natrag — osmjehne se on Maxu. — Hoćeš li da ja krenem prvi?

— Ah, ti se zacijelo šališ! — Max se zagleda u njegovo tamno, ispijeno

lice. — Pa, vidiš kolika je to visina! Mi smo ovdje pre... previsoko!

— Pa, ravno trista metara — Komatsu se naceri još šire. — To ti je kao tri metra na Zemlji. Ovdje padaš vrlo polagano, momče. Uz otpor zraka, najveća brzina tvoga slobodnog pada iznosi pet metara u sekundi. Ni s koje visine ne možeš padati brže od toga. Pogledaj sad mene.

Ortak svuče svoju žutu odjeću, uputi se poskakujući onako jednonog do ruba, i otplovi preko njega u dubinu. Max se nagne promatrajući ga kako raširenih ruku polagano pada. Dugo je bio u zraku i bivao sve manji i manji, da bi postao poput točke kad je razbio zrcalnu modrinu jezera.

Čekajući gore, Max malo opusti prste što su grčevito stezali uže. Oblaci su postajali tamniji i sve niži. Ledena pustoš, kao ni ona pustinja istočkana gomilama pepela nisu se doimale nimalo ugodno. Atlas kao da je postajao zagonetka teža no ikad.

Komatsu se naposljetku vratio na hrbat, uspevši se uz uže. Njegovo je izbrazdano tijelo bilo već suho. Uostalom, činilo se da mu je ovdje na Atlasu dovoljna i ta preostala noga. Još s osmijehom na licu, on pokaže prema mjestu za skakanje.

— Hoćeš li sada ti?

— Neću! — Max nije mogao svladati drhtavicu. — Ne, ne bih sada!

— Dakle, jednom kasnije. Ali ne propusti to, momče. Za vlastito dobro. Pokojni Enson nikad nije naučio roniti. Stoga se nikad nije ni vratio kad ga je odnijelo.

— Kasnije ću. — Max se osjećao jadno. — Pokušat ću... kasnije.

Komatsu je bio obazriv prema ortaku... možda i pretjerano obazriv. Poveo je Maxa uokolo kako bi mu potanje opisao njihove zadatke. Preko hrpta razmjestili su meteorološke instrumente, automatske aparate za snimanje i uređaje za mjerenje radijacije. Potom su krenuli uz sigurnosnu užad radi pokusa na ledenoj pustoši, te na pustinji s kupolama pepela.

— Što mi tu, zapravo, istražujemo? — Boreći se protiv straha od dubine. Max se vrati na golemi hrbat. — Što je taj Atlas?

— Pitaj svemirce — Komatsu pokaže glavom prema tamnome nebu. — Naše je da obavještavamo o podacima koje očitamo s ovih uređaja i instrumenata... ako se u njih ikad može dovoljno pouzdati. Želiš li

povjerovati seizmografima, tamo je pola milje debeo sloj leda ili stijene ili možda radioaktivne prašine. Sve je to na površini tanke kore nečega... možda nekakve materije u dosad nepoznatome agregatnom stanju... ispod koje nema više ničega.

Komatsu mu skrene pažnju na to da se približava vihor.

— Eno, gledaj, momče. Nailazi najstrašnije nevrijeme u cijelom svemiru. Vreli uragan iz pustinje. Snježna oluja s ledenih ploha. Tornado, visok do dvjesta milja. Kad naleti vihor, drži se grčevito za užad. Enson to nije učinio...

Više nije spomenuo skakanje u jezero. Uz pojačani oprez, Max je zajedno s njim zabijao u led kuke koje će čvrsto držati užad razapetu do nove seizmološke stanice. Za vrijeme stražarenja s Marutiakom on odjene teški oklop protiv zračenja i nategne preko pustinje novu užad, kako bi došao do hrpe sive svjetlucave prašine nalik na stožac. Mora to ispitati, iako Atlas još krije svoju veliku tajnu.

Iznenada, Maxu zastane dah. Onaj je pakleni vihor prestao. Postade mu jasno da se to dogodilo već... mnogo prije. Znao je da se u međuvremenu onesvijestio, i pitao se kamo ga je zavitlalo i tresnulo? Čudio se da je to uopće preživio.

* * *

Kruta materija iz unutrašnjosti kapsule što ga je bila omotala još ga je stezala. Na sreću, više ne onako čvrsto kao u početku. Prikliješten i gotovo obamro, poče se meškoljiti i izvijati, dok nije uspio malo zaviriti preko ruba. Vidio je da ga je vihor zavitlao zapravo nikamo.

Bio je ostavljen visoko gore. Baš ga je zanimalo koliko je visoko. Planinski je hrbat postao fina tamna linija što se protezala unedogled, razdvajajući rđastocrvenu pustinju od modrikasta leda. Nalazio se sam na tajanstvenom Atlasovu nebu.

— Astronaut... — Kad je pokušao viknuti u aparat za sporazumijevanje čuo se samo nekakav hrapavi šapat. Zabrinuto pogleda prema jezovitoj praznini ispod sebe i pokuša opet: — Astronaut Mavfield zove nekoga od svemiraca.

— Svemirac prima poziv — javi se netko oponašajući glas doktora Krima. Glas je zabrujao u onoj tjeskobnoj tišini. Zvučao je uznemireno kad

je dodao: — Izgubili smo vezu. Molim vaš izvještaj.

— Aha, nećete vjerovati...! Vihor me zavitlao u nebeski prostor.

— Atlas je uvijek nepredvidiv. A sad reci i opisi ono što vidiš.

— Tu se ne vidi baš mnogo. Led. Ravan, modrikast i beskrajan. Pustinja. Također beskrajna. Osim toga... taj neopisivo strašan vihor!

Cijev za ventilaciju doimala se poput debele crveno-smeđe zmijurine što se spuštala odozgo iz prijetećeg oblaka, a potom vijugala preko crvene i sive pustinje. Zagledao se u to, i odjednom osjetio da kraj njega silnom snagom struji hladan zrak. Pogleda gdje je kruta materija iz kapsule, što ga je bila onako čvrsto stegnula, i ustanovi da je već visoko iznad njega.

— Ja... ja padam... ponirem nekamo u dubinu! — usklikne sav u panici. — To je duboko nekoliko stotina kilometara !

— Bit ćemo vrlo zadovoljni ako iz sadašnjeg položaja zapaziš bilo što. — Tada onaj glas nastavi raspoloženo: — Vihor je očito već razbio oblake. Imaš rijetku priliku vidjeti što je zapravo Atlas!

Padajući u dubinu, Max osjeti sve hladnije strujanje zraka. Od toga, a još više od straha, on se sledeni. Zubi su mu cvokotali. Pokušavao se sjetiti svoga privikavanja na takve i slične okolnosti, a i Komatsua i njegova uljudnog osmijeha, samo da bi suzbio svoj strah.

Počeo je širiti ruke i kroz zračnu struju upravljati raširenim dlanovima, po volji mijenjajući pravac. Tako ja nalikovao na živu ljudsku letjelicu. Uspio je u laganoj spirali lebdjeti iznad otvorene ravnine što se sastojala djelomice od leda i od prašine slične pepelu. Naposljetku, kad se vihor smirio, ugleda nešto što je dosad bilo zastrto i skriveno.

— Grad! — poviše u aparat za sporazumijevanje. — Hrbat na kojem smo boravili vodi onamo kao kakva cesta. Da, da! Mislim da je cesta... široka tri kilometra! Vidim zgrade... bit će da visinom dosižu onu na kojoj se sada i sam nalazim. Goleme su, i vrlo čudnih oblika. Sve su oštećene. Razorene. Uništene. Pocrnjele od gari... a možda i od starosti. Cio grad je star. Vrlo star i pust... mrtav!

Max zastane i zagleda se u opustošen i čudan grad.

— Nastavi! Opisi sve što vidiš — naloži svemirac.

Ali, taj je pocrnjeli, razoreni grad bio previše divovski, prestar i neobičan da bi ga mogao opisati odgovarajućim riječima. Sasvim zbunjen, Max se sjeti bradata lica doktora Krima koji je ponekad kazivao misli poznatog jezikoslovca Roberta Frosta. Jedna je od njegovih izreka glasila: »Jedni tvrde da će svijet okončati u plamenu, drugi pak, da će to biti u ledu.«

Atlas je, pomisli Max, zacijelo svršio dvojako, i u plamenu i u ledu.

— Mayfielde! — čuo je gromki poziv preko uređaja. — Reci što još vidiš!

— Ništa. — Njegovo se prvo uzbuđenje počelo smirivati. — Oblaci su ponovo zastrli vidik. Cio je grad nestao u magli. Žalim, ali ga više ne mogu vidjeti.

Poslije kraće šutnje glas se opet javi:

— Mayfielde, i ovo, što si vidio dosad, mogao bi biti baš onaj podatak koji nam je konačno nedostajao. — Glas je odjednom poprimio ljudsku, srdačnu boju. — Čestitamo! Upravitelj odjela za istraživanja kaže da tvoj izvještaj potpuno potvrđuje njegove znanstvene postavke: Atlas je umjetan, neprirodan objekt; izgradila su ga bića visoke inteligencije.

— Tko je to mogao »izgraditi«? — Ovakva tvrdnja uzbudi Maxa. — Tko je stvorio takav svijet, golem poput Atlasa?

— Zasad još ne znamo. — Glas postade brži i oštriji. — Ali prirodni planeti nisu uvijek pogodni da se na njima začne život. Primaju premalo sunčeve svjetlosti. Izlažu joj premalo od svoje površine. Upravitelj drži da je Atlas dio planetarnog sistema. On je zapravo planet koji je naknadno preuređen u šuplju školjku kojoj je ljuska debela kilometar-dva. Taj je pothvat ostvaren građevinskom vještinom koju teško možemo i zamisliti. Ali, to je graditeljima dalo milijun puta više životnog prostora.

— Ti graditelji više ne žive — reče Max, i zagleda se u tamne oblake što se valjaju ponovo prekrivaju golem razrušen grad. — Ja mislim... ja znam da su pomrli.

— Upravitelj pothvata vjeruje da se njihova energija iscrpla. Zacijelo im se ugaslo središnje sunce. Led koji tu vidiš pokriva najveći dio Atlasa, a ova materija slična pepelu možda je ostatak njihove posljednje elektrane. Ipak, u to ne možemo biti sasvim sigurni dok ne obavimo potanja

ispitivanja.

U primopredajniku poče pucketati i krčati.

— Letjelica će se ubrzo vratiti kako bi pokupila dvojicu preživjelih astronauta. I tebe će povesti ako si u blizini kapsule.

Glas što je dolazio posredstvom uređaja bio je još isti kao u doktora Krima, ali to više nije bio sasvim ljudski glas, zvučao je gotovo kao sintetiziran, robotski.

— Ako ovdje slučajno zaglaviš, astronaute Mayfielde, upravitelj pothvata ti poručuje da si zaslužio našu duboku zahvalnost.

Poruka se završi i veza se prekine. Max je — tresući se cijelim tijelom — počeo kružiti iznad potamnjela leda i još tamnijeg pepela. Nije mogao pronaći kapsulu. Pogleda onamo gdje se nalazio grad, ali i taj kao da je nestao. Vjetar postade jači i hladniji. Obrazi mu otvrdnu kao da su od kože nosoroga, a suze mu počnu zamagljivati oči i vidik. Ispružene ruke počnu se kočiti i postanu nemoćne. Jedrenje je bilo sve teže i opasnije.

Ali, odjednom mu sine jedna slavodobitna misao. Čak i ako umre ovdje. Atlas nije bio toliko tvrd i neosvojiv. Ipak je nešto vidio i saznao o njemu. Sad se i njegova golemost koja je ulijevala strahopoštovanje pokazala lažnom. On je prazna ljuska, običan kozmički mjehurić.

Nastavio je tako razmišljati i likovati. To će mu pomoći da se održi na životu. Njegovo polagano klizanje u dubinu trajalo je vrlo dugo. Dolje se počnu gomilati oblaci, i napokon sakriju led i pepeo. Max poče gubiti i posljednju nadu. Učini još krajnji napor za svoj spas, i pokuša...

Ali trenutak potom, pokraj onoga beskrajnog hrpta što je nekad bio cesta, ugleda nekakav mali bljesak. Iako se od ledena vjetra gotovo sasvim ukrutio, odmah usmjeri let onamo. Prastara je cesta postajala sve šira i šira, dok se naposljetku nije razabrala i mreža od žutih konopaca. S njih su mu domahivala dva bića koja su se odavde doimala poput sitnih pauka.

S visine od tisuću i pol metara on zaroni u bistro plavo jezero. Prema krutoj i promrzloj koži, voda mu se učini skoro toplom. Zapliva prema rubu, uhvati se sa sigurnosnu užad i ubrzo se nađe pokraj kapsule.

Pogledom potraži onu dvojicu i ugleda ih malo podalje. Hvatajući se grčevito za užad, Komatsu i Marutiak su mu se približavali. Kad su se uz

velik napor potpuno približili, Max im pomogne da se popnu u kapsulu. Čim su se sva trojica našla na sigurnom, javi se poznati glas i obavijesti ih da će uskoro stići letjelica i otpremiti ih s Atlasa.

— Sretno putujte, momci! — čuli su kroz primopredajnik. — Mnogo ste nas zadužili svojim pothvatom i pribavljenim podacima o zagonetnom Atlasu. Još jednom: sretno!

Objavljeno prema dogovoru s GPA, München

Dana i Eric Odin:

Le bouc

Preveo Božidar Stančić

Jarac

Jednoga se jutra probudio sav obrastao dlakama. Nije se to njegov dlačni sustav poremetio preko noći. Preobražaj je bio postupan, ali je to čovjek zapazio tek u zoru novoga dana kad se žestoko češao po trbuhu i leđima. Nije to bilo neko blistavo otkriće i čak mu se činilo gotovo normalnim. Načas se prestao češati, nabrao je guste obrve i pogledao svoje dlakavo tijelo i ukočene, otvrdle prste na trbuhu. Mozak mu je mučnom sporošću pokušao predstaviti sliku čovjeka koji mu je nalikovao a nije bio dlakav. Nije dokučio usporedbu pa je zamumljao, prije od zbunjenosti nego od shvaćanja. Osjetio je da je nešto nenormalno, ali je bilo teško razmišljati o tome. Zato je potegao crni zastor u glavi s natpisom »kraj«, pa se nastavio češati. Noktima je zgnječio nekoliko sitnih životinjica koje je našao na rutavu trbuhu. Ustao je i protegnuo se na zraci jutarnjeg sunca što je prodirala kroz prozor njegovog trošnog kućerka. Onako pospan, udario se u alat u kuhinji, što je bio razasut po podu. Opsovao je i čučnuo kraj ognjišta, gdje je u loncu bilo žganaca. Nespretno je pripalio vatru i čekao da se skuha, odmarajući se opružen na podu. Gledao je slamnjaču u kutu, pod ovčjim krznom, trošne kamene zidove, klimavi stolac, oruđe zamrljano zemljom, a kraj dimnjaka vreću brašna, suho meso što je visilo sa stropa i posuđe po podu. Miris kuhanog kukuruza podražio mu je nozdrve. Jeo je pohlepno prstima. Kad je zadovoljio želudac, navukao je hlače otvrdle od prljavštine. uzeo alat i pošao na njivu.

* * *

O tome se brbljalo u općinskoj kavani. Samo o tome se govorilo za podnevnog odmora. Mimile i Gaston su željeli da njihove tvrdnje potkrijepi i debela vlasnica Germaine, zvana Mena.

— Čuj, Mena, jesi li vidjela jutros Jarca? Nisi? Eh, propustila si priliku! Već ga nismo vidjeli tjedan dana zbog kiše. Vjeruj: sav je obrasao u dlaku od glave do pete!

Mena je brisala čaše velikom plavom krpom. Raskolačila je plave krupne oči.

— Nemoguće! Nemoguće To svakako moram vidjeti!

— Vjerujem da su mu i noge dlakave, ali se ne vide — primijetio je Gaston brišući brkove poslije gutljaja vina. — Kao gorila u hlačama!

Gosti što su za stolom pijuckali i kartali prasnuli su u smijeh. I Mena se nasmijala, a pri tome su joj poskakivale glomazne grudi.

— A kakva mu je glava?

— Bio je prilično daleko pa smo ga Gaston i ja slabo vidjeli — objasnio je Mimile — ali zacijelo ima grivu što mu pada preko leđa i lice obraslo bradom.

— Počinjem se bojati — primijeti Mena. — Trebalo bi obavijestiti žandare. Taj čovjek nije normalan.

— Zbog čega? — zanimalo je Gastona. — Pa nije ništa učinio taj Jarac. On je u svojoj jazbini ili na njivi, ili u šumi lovi divljač. Ako je zvjerokradica, nije jedini. Ne treba u to miješati policiju.

— Pa da — doda Mimile — ne da ga branim, ali on nas ostavlja na miru. Ne dolazi u mjesto. Ako nas sretne, čini se kao da nas i ne vidi. Ograničen je, to je sve.

— Ne bih ja rekla — primijeti Mena. — Jednoga dana naći ćemo zaklane domaće životinje ili djecu. Bolje je obavijestiti žandare nego riskirati. A on više nije čovjek, muško...

— Kako znaš? — zapita Mimile i namigne. — Jesi li mu zavirila u hlače?

Ona slegne ramenima.

— Ti samo na to misliš! Ipak ćete me sutra povesti onamo ti i Gaston poslije aperitiva. Da ga bar jedanput u životu vidim!

— Ne bojiš se da bi te mogao naskočiti? — nasmije se Gaston i ispije svoju čašu vina.

* * *

Listopadsko mu je sunce grijalo, pleća, ali ga on i nije osjećao. Koža mu je već bila odebljala i postala neosjetljiva, ruke žuljevi te i kvrgave, kao i noge. Hodao je bos, pognut nad brazdom koju je izvlačio. Osjećao je radost gazeći bosom nogom po zrnastoj i mirisavoj zemlji. Sam je vukao kolica otkako je u sebi osjetio golemu snagu. Njegovi dlakavi mišići su se isticali. Kožni remen kojim se opasao pucketao je pri svakom koraku. U njemu je ključala energija; Osjetio je želju da krikne od zadovoljstva kao mlada životinja što se tjera. I da od svitanja do podneva obrađuje njivu, žedan nezasitne akcije.

Začuo je radosno kevkanje i spazio kako prema njemu trči mladi pas mješanac. Čovjekove duboko usađene oči blistale su tamnim sjajem. Jedva je promrmljao:

— Ah, ti si, drago mi je što te vidim. — Pas je liznuo čovjekovu ruku i svijao se pod njenim milovanjem. — Došao si da lovimo? Moraš pričekati. — I čovjek je nastavio polako koračati, sagnut nad raonikom, kao da razgovara sa zemljom. Pas je trčkarao oko pluga, zatim je onjušio svježu brazdu i počeo tražiti sitne životinjice.

Skriveni iza drveća na rubu šume, Mena, Mimile i Gaston promatrali su taj prizor. Oznojena debela vlasnica bifea nije vjerovala svojim očima.

— To zbilja ne mogu povjerovati. Kakva promjena za mjesec dana! Tada nije bio tako jak i plećat...

— ... i ne tako dlakav — doda Gaston.

— Ako tako nastavi — zapitao se Mimile — što će iz toga ispasti?

— Pogledaj — gurnula ga je Mena — podigao je glavu. Strašno! — Prinijela je ruke k licu. — Izgleda kao neki na slici u povijesnom udžbeniku moje kćeri. Moram to vidjeti izbliza.

Osjetili su kako ih hvata strah od neobičnoga i nepoznatog, od zagonetke u koju su sami upali. Otišli su, ali su obećali da će se vratiti i pratiti što radi ovo stvorenje.

* * *

Osjetio je kako ga obuzima želja za lovom, osjetio je poziv šume svaki put kad bi digao glavu prema vrhovima stare šume. Stabla su se žestoko povijala pod vjetrom kao da ga zovu nezadrživom nestrpljivošću. Nije dugo

izdržao. Krv mu je kipjela u žilama. Skinuo je kožni remen i ostavio plug. Otrčao je do kolibe prilično lakim trkom. Pas je kevkao i motao mu se oko nogu. Čovjek je uzeo drveni luk i tobolac sa strelicama. Potrčao je preko polja i neravnih staza. Osjećao je kako mu se vjetar poigrava kosom. Nosnice su mu hvatale šumske mirise u valovima. Neki su mu mirisi bili nepoznati. Mišići nogu napinjali su se i opuštali u ritmu. Bio je radostan, pas je trčkarao za njim. Uskoro ga je progutala gusta i zagonetna šuma. Zaustavio se kad je bio okružen sa svih strana zatvorenim krugom stabala. Stoljetni hrastovi i visoke bukve činili su taman svod. tu i tamo probušen zrakom svjetla. Disao je ubrzano, srsi su ga prožimali... Zatomljivao je uzbuđenje i otvarao se pjevu šume. Prihvaćao je zbornu pjesmu nenadmašive faune, koja kao da se stapala s njegovom željom za lovom. Himna šume dugo mu je tekla žilama, pojačavala se i lepršala prema vrhovima stabala gubeći se u golemoj biljnoj simfoniji. Bio je pripravan. Sjedinio se s okolinom. Njegov se miris pomiješao s ostalim mirisima. Poput vuka ili neke divljači on je, nepomičan i napet poput luka, tražio trag, njušeći, slušajući i zapažajući. Prepoznavao je sve zvukove i isparivanja kao i laki plijen. No, danas je želio da plijen bude krupan i jak. Pozivao je na žestoku borbu, s protivnikom ravnom po snazi. Gotovo ga je smetala prisutnost maloga psa mješanca. Činio mu se smiješno slabašan. Želio se sam sučeliti s opasnošću. I pas je zacijelo osjetio tu agresivnost, jer je molećivo pogledao čovjeka crnim zjenicama, a onda otišao Tijušeći. U polutami su čovjekove oči svjetlucale. Nanjušio1 je /niris koji je volio, miris divljači. Nasmiješio se, otkrivši svoje pomalo požutjele očnjake. Životinja se nalazila oko 150 metara daleko. Vjetar je pogodno puhao od životinje prema čovjeku. Odmah je pošao za životinjom, lagan kao jesenski list. Životinja se uspinjala prema brdu, činilo se ništa ne sluteći. On se sve više približavao, pouzdajući se u svoj njuh i sluh. Ubrzo je opazio životinju i bilo mu je drago: bio je to golem i dlakav medvjed smeđe boje, s opasnim šapama. Zatim je zvijer nestala s vidika. Temperatura tijela mu se povećavala, pitao se da li od uzbuđenja ili zbog vanjske temperature.

Iz nekoga njemu nepoznatog razloga zvijer je stala. Ustanovio je da je blizu strmina i pojurio njome. Poveselio se kad je vidio da je životinja točno ispod njega. Dovoljno je da izvuče strelicu. Kriknuo je prigušeno, zvijer se okrenula, zamumljala opasno i počela se spuštati prema dolini. Čovjek je izabrao izazov. Skočio je i počeo trčati za životinjom. U sljepoočicama mu je žestoko tuklo. Približavao se. Znao je da će se zvijer okrenuti kad bude svjesna da je uhvaćena i da će se baciti na njega. Uzbuđen zbog trčanja i očekivane borbe, on je odjednom počeo mahati

lukom i kričati. U njegovim gustim dlakama miješali su se znoj i slina. Životinja je trčala za životinjom. Prekoračivao je neravne stijene, ozlijedio se na trnju gustoga žbuna, udarala ga je paprat viša od njega. Kad je već bio okrvavljen, znojav i slinav, zvijer .se naglo okrene, a čovjek se baci na nju razbjesnjen, sa strelicom u šaci. Kotrljali su se po oštrom kamenju rvajući se. Pucali su im mišići, trgali su meso zubima i pandžama, mumljali su i vikali pod teškim udarcima. Medvjed je nastojao zgrabiti čovjeka za grlo, o ovaj je pak tražio njegovo srce, s metalnom strelicom u ruci.

Kad je u dolini odjeknuo samrtni hropac, sve je bilo gotovo. Čovjek se teturajući digao i kriknuo od radosti zbog pobjede. Promatrao je medvjedovo tijelo natopljeno krvlju, sagnuo se da bi popio krvi. Izvukao je strelicu iz prsa, oblizao je i spremio u tobolac. Bio je zadovoljan, osjećao se kao da je vodio ljubav sa ženom. Nije više ni zapažao razlike. Pogledao je dolinu ispod sebe, zacrvenjenu i spokojnu pod zalazećim suncem, prožimajući se tako s njegovim osjećajima.

Pošao je i ne znajući kamo će i ne brinući za to. To je bilo njegovo područje. Gazeći masnu i vlažnu zemlju, pokrivenu visokom i oštrom travom, promatrao je golema stabla široka lišća, i sa zmijolikim lijanama. Neka se velika ptica spustila na niske grane i netremice ga gledala prodornim narančastim očima. Tu i tamo zapazio bi grozdove cvjetova velikih kao tanjur, čija se crvena jezgra kupala u prozirnim kapljicama nedavne kiše. Neki je gmizavac nestao u grmlju. Mirisi su bili neobuzdani, slatkasti i senzualni, i on je osjetio neodređenu putenu želju. Ta bujna flora i fauna bile su mu isto vrijeme poznate i nepoznate. Kao neki san koji se iznenada ostvario pred njegovim očima. Ipak, njegovo je mjesto bilo ovdje.

Znatiželjno je promatrao mjesto. Činilo mu se da zrak treperi, da je nestabilan. Kao da svako živo biće ili biljka trepere u nemirnom svjetlu. Opipao je rukom neko stablo: prsti su dirnuli neku meku tvar, a imao je dojam da mu noge propadaju u zemlju nekoliko centimetara. Kao da je sve omekšalo, ali je imao dojam da će se skrutiti. Stisnuo je oči i zapazio kako je sve oko njega postalo prozirno. Preko te prozirne zavjese nazirao se krajolik koji nije bio šuma nego ravnica, s kvadratnim zgradama. To je pobudilo u njemu nejasno sjećanje da je takav krajolik već vidio. Razabirao je ljude njemu nalik, ali slabije, kržljavije i bez dlaka, na stvarima koje su se same kretale. Prepao se, otvorio oči i jasno vidio gustu prašumu...

Obuzela ga je tjeskoba, ali kako je ta ravnica bila u pozadini i manje vidljiva nego okolina, odlučio je da se ne obazire na nju. Vjerovao je da će

nestati ako je odbaci u mislima. Zakoraknuo je šumom, u kojoj su odjekivali krici, « s lišća je kapala ikša. Odjednom se u šumi prolomila rika. Tiše uzbuđen nego prestrašen, on je odlučio da pronađe tu neobičnu zvijer.

* * *

Mali garavi pas mješanac odlučio je da slijedi stvorenje koje mu je bilo bliskije nego druga. Kakve li radosti loviti s njime! Njuh, nagon, snaga, sve što je on volio! Slijedio ga je. dakle, izdaleka, osjećajući u njegovu pogledu agresivnost. Čovjek je naišao na ozbiljan trag. On pak nije ništa zamijetio i osjetio je ljubomoru. Svakome svoje mjesto! Kamo ćemo stići budu li dvonošci nalikovali na nas, pa čak i premašivali naše sposobnosti?

On nije volio špijunirati, ali od uzbuđenja zbog praćenja poigravao mu je rep. No, bio je zbunjen: nije još ništa čuo ni osjetio. To nije bilo normalno jer su se zacijelo približavali traženoj žrtvi. Jesu li njegova osjetila otupjela ili je taj čovjek postao savršenija životinja? Nije produbljivao to pitanje, zadovoljivši se jednostavno time da ga prati, njušeći putem poneki cvijet ili loveći koju mušicu. Zbunila ga je načas krtica što je pomolila njuškicu iz zemlje. Skočio je, ali je ona nestala.

Sad je vidio lovca kako se uspinje uz strminu iako mu nije osjećao miris. Potrčao je prema strmoj stazi. Nije uspio. Pokušao je opet, ali ništa. Sjeo je da razmisli... opazio je tada da se u zraku naziru dva usporedna svijeta, kao prožeta jedan drugim. Zapažao je mjesto kamo se uspinjao čovjek i ono gdje je on sjedio. U prvom planu njegov opipljivi, svijet, a dalje onaj prozirni, u treperavom svjetlu, prepoznatljivi svijet dvonožaea. I taj se svijet pomalo gubio u magli. To mu se dogodilo prvi put i odlučio je da o tome obavijesti vrhovno vijeće pasa.

* * *

Gaston, Mena i Mimile stajali su na istom mjestu gdje i jučer, iza nekoliko stabala. Došli su da prate ponašanje i kretanje Jarca i njegove eventualne promjene, jer je, po njihovu mišljenju, taj polučovjek-poluživotinja bio opasan. Budući da čovjeka zbog kojega su došli još nije bilo, svrnuli su razgovor na drugu temu.

— Kažem ti, Mena — tvrdio je Gaston — da to nije normalno. Nikad ova šuma .nije bila tako prostrana. Dobro je poznajem...

— Jest, imaš pravo — dodao je Mimile. — Reklo bi se da su stabla

narasla i povećala se u jednu noć, pa onda taj brežuljak, prije ga nije bilo. Sve je bilo ravno...

— Vi ste se zacijelo nacvrcali — primijetila je Mena.

— Vjerujem da vam se privida zbog vrućine. Jest, kao da je magličasto zbog vrućine posvuda, ali nećete mi to valjda tvrditi!

— Zaboravila si naočale, Mena — napomenuo je Gaston.

— Samo pričaš gluposti.

— Molila bih te da ne razgovaraš sa mnom tako, Gastone. Ja sam dalekovidna a ne kratkovidna.

— Ne svađajte se, eno Jarčeva psa, čudno se ponaša...

— Kao da mu gori pod petama...

— Imam dojam da je Jarac otišao u lov ranije nego inače. Kad vidiš njegova psa, onda je tu negdje i on — smatrala je Mena.

— Preostaje nam samo da čekamo — rekao je Gaston.

— Dosadno je čekati — rekla je debela krčmarica. — Prevruće je. Bolje bi bilo u bifeu.

— A da te poševimo dok čekamo? To bi te osvježilo — predložio je Mimile.

— Hej, gledajte, golubići! No, još i to!

Približavao im se magličasti zastor vrućine. Ali kako se približavao, tako su zapazili da to nije samo kondenzirani zrak. Na nekoliko metara od njih kretao se prethistorijski svijet. Prašuma puna lijana i neobičnih životinja oblikovala im se pred raskolačenim očima. Odjednom su spazili Jarca, još primitivnijeg izgleda nego što su ga poznavali. Prepoznali su ga po prljavim hlačama. Činilo se da izaziva golemog mamuta, gestikulirajući oko njega, mašući velikim lukom. No, ta prethistorijska vizija bez glasa i bez mirisa treperila je u nezbiljskom svjetlu i takva se činila dvojici seljaka i Meni, pa su se oni nagonski stisnuli jedno uz drugo. Činilo se da vide projekciju nekoga starog nijemog filma. Mamut, ravnodušan na izazove, zabijao je svoje teške noge nalik na stupove u katedrali. Kad je bio iznad troje, mještana, odjednom je stao, a oni su se bacili u obližnje grmlje

zaprepašteni.

Životinja se okrenula prema čovjeku koji ju je dražio i puhnula mu u kosu tako da je zalepršala. Činilo se da će napasti svojim dugim blistavim kljovama nalik na dva polumjeseca. Napadač je vješto izbjegao napad, a zvijer je otvorila ralje i riknula nečujno, ali je od toga rikanja zacijelo odzvanjala prašuma. Činilo se da odzvanja i u ušima Mimilea, Gastona i Mene, jer su pobjegli glavom bez obzira i odlučili da obavijeste žandare o toj invaziji prašume iz prošlog doba.

* * *

Kad je brigadir Baudu ugledao troje zajapurenih, znao je da je njegovu miru došao kraj. Bio je od jutra zavaljen u udoban naslonjač, a nadohvat ruke bila mu je boca piva. Pribojavao se da će ga netko izvući iz toga spokojstva i drijemeža.I evo troje neotesanih mještana koji mu sada pričaju o mamutu, o prethistorijskom čovjeku, što su lebdjeli u zraku. Ipak, nisu zaudarali na alkohol, čak je bilo i iskrenosti u njihovim iskazima. No, to nije značilo da ih mora slijediti. Ipak, toliko su bili ustrajni da je popustio. Nakon toga se mora što prije riješiti tih gnjavatora da ne bi do sutra slušao njihove jadikovke. U kolima je bilo kao u Krušnoj peći... »Jao njima ako su mi lagali«, pomislio je.

Kad su stigli na mjesto drame, drame više nije bilo, samo ravnica i šuma, bez tragova mamuta ili prethistorijskoga čovjeka. Brigadir se naljutio, ali ne previše, jer je bilo vruće.

— Lažljivci prljavi, zavrijedili ste da,vas zatvorim!

— Ali kunemo se da su prije dva sata ovdje bili mamut, Jarac i prašuma,.. A vidite i da je Jarac nestao... tražimo ga već dugo. Podnesite izvještaj.

— Dobro, smirite se. Kad sam ga posljednji put vidio, činilo mi se da nije opasan. No, povest ću istragu. Te glasine što kolaju počinju me nervirati.

Uputio se prema obližnjem kućerku. Nije bilo vrata pa se i nije morao najavljivati. Pregledao je kolibu, namršten. Koliba je prije nalikovala na jazbinu neke životinje nego na kuću civiliziranog čovjeka. Zapisao je u bilježnicu sve što je pronašao i tada naletio na predmet kojemu nije bilo mjesta na takvom mjestu: prašnjava školska bilježnica, ispisana sitnim rukopisom. Ponio ju je sa sobom, možda mu bude korisna pri pisanju

izvještaja. Oprostio se od troje mještana, koji su bili zadovoljni što je poduzeo nešto.

Otvorio je bilježnicu na terasi, kad mu se opet nadohvat ruke našlo osvježavajuće piće.

Bio je to intimni dnevnik provincijskog učitelja koji je dao ostavku (upotrijebio je riječ: »pobjegao«), jer mu je bilo teško bez života u prirodi koju je bio napustio prije destak godina. Opisivao je svoju izvanrednu ljubav prema prirodi kao i strast prema ženi Magnoliji. Kupio je farmu i živio dijeleći ljubav između ljubljene žene i zemlje, prijatelja, te knjiga koje je gutao u dugim noćima. Čitao je sve, ali osobito ga je privlačila biologija i filozofija. Činilo mu se da je došao na svoje, zanosio se planovima za budućnost, napominjući da će mu se dijete, bude li sin, zvati Oliver, a bude li kći Violette. Ali nesreća često sve pokosi kad je najljepše, napisao je. Žena je umrla pri porođaju, a i dijete. Popustio je pod teretom bola, pošao se ubiti nekoliko puta. Prepustio se dugim izletima u prirodu, nakon čega bi spavao. Potpuno se zapustio, zanemario kulturu. Lunjao bi poljem sa psom od jutra do večeri, pijan od zraka i bola.

Na tom je mjestu Baudu prestao čitati i zamislio se. Je li moguće da je taj nekadašnji ljubazan učitelj, kojega je poznavao i kojemu se izgubio trag poslije smrti njegove žene, postao onaj ogavni Jarac? Bio je zbunjen kad je nastavio čitanje.

* * *

Srijeda 15. travnja: Počeo sam opet čitati, premda ne osjećam više nikakvu žudnju osim žudnje za bolom. Postajem lud. Nešto se mora dogoditi, ili ću ja nešto učiniti.

Nedjelja 19. travnja: Postajem svjestan da me ništa što dolazi izvana ne može smiriti, taj bol je korov ukorijenjen u meni. Prešao sam granicu s koje se mogu vratiti u normalan život. Moram postati drugi čovjek...

Utorak 21. travnja: Poslije podne doživio sam živčanu krizu. Valjao sam se u blatu sa psima. To mi je godilo. Zemlja je zbilja za mene druga majka. Ja nalikujem na narkomana koji trpi krize praznine. U svojem slučaju ja tražim ljubav, ljubav bića koje mi je dalo slast veću nego što bi je nekome dala droga. Ne privremeni raj nego destiliran i u jakim dozama svakoga dana. Kako da se riješim takve droge kao što je bila čarobna Magnolia?

Ponedjeljak 27. travnja: Možda sam našao rješenje za moju kuru dezintoksikacije. Ludu ideju, ali zašto ne bih? U probdjevenim noćima pročitao sam traktat Alana Dupoiriera o genetici. On navodi izuzetne slučajeve modifikacije genetske osnove u ljudskih bića, koja obuhvaća fizičke i karakterne promjene. Navodi primjer nekoga Emilea Justina, koji je želio živjeti poput Papuanaca iz Nove Gvineje i tako se dobro uklopio da mu je za nekoliko godina koža poprimila i tamnu pigmentaciju. Crte njegova lica i linije tijela izgubile su nekadašnji oblik u neobičnoj mimikriji. Studirao sam usporedo i filozofa Callesecha, koji je čovjeka postavio u odnos prema prirodi: svaki čovjek ima svoju vlastitu zbilju, koja je pravi odraz njegova duha. I on je razvio ovakvu pretpostavku: zar ne bi svatko mogao stvarati svoju zbilju po svome izboru, pa da ona bude bar donekle na vlastitu sliku i priliku?

Utorak 28. travnja: Dugo sam razmišljao o postavkama Dupoiriera i Callsecha. Htio bih izbjeći sadašnju zbilju. Ali kako da izmijenim lik? Prema njima, izmijeniti lik znači izmijeniti zbilju.

Subota 2. svibnja: Lik prethistorijskoga čovjeka neobično me privlači. I želja je, dakako, ključna. Oduvijek sam volio dodir sa zemljom i drvećem, posvećeno biljno zajedništvo. Čini mi se da će mi mentalna regresija pomoći da se prestanem sjećati svega.

Ponedjeljak 4. svibnja: Pregledao sam sve svoje knjige o prethistoriji. Odredio sam kako ću se ponašati da bih modificirao svoj duh. Znam da je to ludo, da možda i neću uspjeti. Ali to mi je jedina nada.

Subota 9. svibnja: To mi se čini relativno jednostavno, ali bit će potrebno mnogo vremena. Moram se odreći svih osobina civiliziranog čovjeka: mišljenja, pisma, govora, društvenih kontakata, svakoga stvaralaštva. Živjet ću samo da preživim, vodeći se primarnim nagonom, životinjskim nagonom, mužjačkom senzualnošću, zajedništvom s prirodom. Prodat ću svoje zemljište, farmu, kupit ću kolibu bez komfora i polje kukuruza. U tim novim uvjetima prehrana je vrlo važna: samo pogača ili žganci s divljim šumskim bobicama. Zemlju ću obrađivati ujutro, prema nekadašnjim metodama, a lovit ću poslije podne, ako je ikako moguće. Ako uspijem, lov mora prevagnuti nad ratarstvom. Svakoga dana moram raditi iste primitivne kretnje, ustajati i lijegati prema ritmu sunca. Moram biti okružen predmetima koje sam sam izradio, grubo izrađanim, u neposrednoj upotrebi. Nikoga ne smijem viđnti, živjet ću poput životinje, da bih stekao duh životinje.

Ponedjeljak 1. lipnja: Danas sam se smjestio u onom kućerku. Nisam ponio ništa osim svoje bilježnice. Ni to nisam morao ponijeti, ali nisam mogao odoljeti. Možda sam želio ostaviti iza sebe neko korisno svjedočanstvo ako uspijem i definitivno nestanem u svojem usporednom svijetu.

Pišem i mislim posljednji put. volim te, Magnolia. Oprosti što želim izbrisati sjećanja, ali bez tebe ova zbilja je pakao.

* * *

Stisnuo je oči i ustanovio, sretan, da je bezvrijedna i zlatna dolina nestala iz njegova svijeta. Dodirnuo je grubo drveće: bilo je čvrsto. Noge su mu gazile sada po čvrstoj i tvrdoj zemlji. Visoka ga je trava bockala po gležnjevima. Lijane su bile već otvrdle pod pritiskom prstiju. Šuma se uskladila s njim, bila je puna boja, života, svježine, krvi, promuklih i neljudskih krikova, mirisa parenja, životinjskog nagona... Odjednom je u njemu eksplodirala senzualnost. Zderao je sa sebe odjeću, koja i nije spadala ovamo. I prvi put je u ovom primitivnom svijetu osjetio potrebu za ženkom. Pjev mužjaka koji se tjera izvirao mu je iz utrobe i nosio poruku preko lišća...

Stanislaw Lem:

Ratujmy kosmos –
List otwarty Ijona Tichego

Preveo Božidar Stančić

Spasimo svemir
(Otvoreno pismo Ijona Tichog)

Pošto sam poduže bio ostao na Zemlji, pošao sam ponovo na putovanje po dragim mjestima svojih nekadašnjih ekspedicija: na kuglastu gomilu Perzeja, u sazviježđu Bika, veliki zvjezdani oblak blizu jezgre galaksije. Posvuda sam zapazio promjene o kojima mi je mučno govoriti, jer nisu bile promjene nabolje. Mnogo se sada govori o ekspanziji svemirskog turizma: to je nesumnjivo izvrsna stvar, ali valja znati mjeru.

Već na prvom koraku zapažate nered. Prsten asteroida, što gravitira između Zemlje i Marsa, u jednom je stanju. Komadi ovih monumentalnih stijena, nekoć obavijenih vječnom tamom, sad su osvijetljeni elektrikom. Na svakom obronku sve više inicijala i potpisa.

Eros, omiljeni asteroid zaljubljenih, odzvanja pod udarcima čekića kojima se graviraju raznovrsni urezi poruka i sjećanja. Neki snalažljivi šaljivci snalaze se i na licu mjesta posuđuju čekić, dlijeto, pa i pneumatsku bušilicu, te je sada teško naći stijenu bez ispisanog retka.

Posvuda črčkarije poput ovih: »Sudbina je htjela da sam te volio na tlu ovoga meteora«, ili: »Doživjeli smo trijumf svoje ljubavi u sjeni ovoga asteroida, pred ponorom prostranstva«, a da ne računamo gomilu nacrtanih srca probušenih strelicom i drugih neukusnih izmišljotina.

Cerera, koju ne znam zašto posjećuje mnoge obitelji, opustošena je pravom epidemijom fotografiranja. Ne zadovoljavajući se da turistima posuđuju za fotografiranje skafandre, fotografi što pustoše ovim krajem premazali su kamene stijene specijalnom emulzijom, i uz umjerenu cijenu ovjekovjećuju na stijenama cijele skupine turista na izletu. Goleme fotografije premazuju se poslije nekakvom glazurom, koja ih štiti. I tako vam se sa stjenovitih obronaka smiješi cijela obitelj: otac, majka, djedovi i

bake i djeca. Pročitao sam u nekom prospektu da to treba da pridonese stvaranju »obiteljske atmosfere«. Junona, nekoć tako lijep planet, tako reći više i ne postoji. Svatko tko dođe može se zabavljati tako što će otkinuti komad stijene i baciti ga u prazninu. Ni metoriti puni željeznog nikla, koji su služili za izradu suvenira i dugmadi za košulje, nisu pošteđeni. Rijetki su uspjeli očuvati svoje kamenje netaknuto.

Izmakavši iz solarnog sustava, smatrao sam da ću umaći i graji kozmobusa, i portretima obitelji na stijenama, i neukusnim rimama raznovrsnih grafomana. No, da!

Nedavno mi se profesor Bruckee žalio da se smanjuju svjetla dviju zvijezda Kentaura. Kako bi i moglo biti drukčije kad im je okolica zasuta otpacima? Oko planete što pripada Siriusu i sačinjava privlačnu jezgru sustava, stvorio se prsten, nalik na one što okružuju Saturn. No, ovaj je sastavljen od praznih boca piva i limunade. Astronauti što putuju tom stazom moraju izbjegavati osim meteorita i boce, kutije od konzervi, ljuske od jaja i stare novine. Ima mjesta gdje ti otpaci zastiru čak i pogled na zvijezde. Već si godinama astrofizičari razbijaju glavu pokušavajući shvatiti zašto količina kozmičke prašine varira toliko od galaksije do galaksije. Mislim da je to prilično jednostavno: što je civilizacija neke galaksije razvijenija, galaksija je zagađenija, što objašnjava postojanje te prašine i smeća. To je, prema tome, više posao za smetlare nego za astrofizičare. Čini se da to nisu znali liječiti ni u ostalim svemirskim maglicama, ali neka nas to ne tješi. Valja osuditi i pljuvanje u prazninu svemira. Slina se, kao i svake tekućina, smrzne na niskoj temperaturi i jedan običan sudar s njom može izazvati katastrofu. Neugodno mi je što moram reći, ali osobe koje pate od kroničnog bronhitisa, smatraju svemir pljuvačnicom. Zar ne znaju da tragovi njihove bolesti slijede svoju orbitalnu putanju još milijunima godina, pobuđujući u drugih turista razumljivo neugodne i odurne asocijacije?

Alkoholizam je već posebno pitanje.

Pošto sam otišao sa Siriusa, počeo sam brojiti goleme reklame što su visile u zrakopraznom prostoru, a hvalile su marsini, galaksir, lunadry, sputnjikolu... ali ubrzo sam odustao, zbunivši se u računu. Piloti su mi izjavljivali da su neki kozmodromi napustili gorivo na bazi alkohola i počeli se služiti salitrenom kiselinom. Događalo se, naime, da u slučaju potrebe nisu u rezervoarima nalazili goriva. Kozmičke su patrole upozoravale da je u svemiru teško identificirati pijane osobe. Svatko

objašnjava svoje teturanje i kretnje nepostojanjem gravitacije.

Ipak, postupci službenika na nekim servisnim stanicama zaista revoltiraju. Evo što se meni dogodilo: jednoga sam dana zatražio da mi se napune boce s rezervom kisika, ali kad sam se na nekoliko parseka udaljio, začuo sam neobično klokotanje i ustanovio da mi pune rezervoar čistim konjakom. Kad sam se obratio šefu stanice, on je tvrdio da sam mu namigivao dok sam govorio. A možda je tako i bilo, jer patim od konjuktivitisa, ali opravdava li to postupak?

Nedopustiv je nered što vlada na magistralnim kozmičkim putovima. Sve češće nesreće ne čude kad gotovo nitko ne poštuje ograničenje brzine. U tome često prednjače žene, jer putujući velikom brzinom usporavaju tok vremena, kako bi manje ostarjeli. Često naletimo i na bezvezne šoferčine, obično u starim kozmobusima, što zagađuju ekliptiku kolutovima ispušnih dimova.

Kad sam zatražio glavnu knjigu žalbi, rečeno, mi je da ju je baš jučer razbio neki meteor.

Ni što se tiče opskrbe kisikom, stvari nisu sjajne. Šest svjetlosnih godina od Belurije ne možete nigdje dobiti kisik. Zato se turisti moraju dati zamrznuti i onda u obamrlosti čekati dolazak pošiljke kisika. Živeći normalno, ne bi više imali što udisati. Kad sam aterirao na taj planet, na kozmodromu nije bilo žive duše. Svi su bili hibernizirani. U bifeu sam našao dobar izbor pića, čak i plzenjskog piva.

Higijenski uvjeti što vladaju na planetima Velikog rezervata zbilja su vrijedni žaljenja. U »Glasu Mersiturije« čitao sam kako neki pisac traži da se istrijebe one divne životinje: proždrljivi vrebač, na primjer. One imaju na gornjoj usni niz bradavica, koje mogu skupiti i pri tome oblikovati raznovrsne motive. U toku posljednjih godina pojavila se nova vrsta, čije se bradavice rasporede u obliku incijala WC. Vrebači se smještaju oko kampova. Ondje noću razjapljene gubice vrebaju izletnike, koji traže diskretno mjestb kad ih pritisne. Autor članka ne shvaća da te jadne životinje nisu krive. Ne možemo optuživati vrebače, već one koji su odgovorni što nema sanitarnih međaja.

Pomanjkanje komfora na Mersituriji potaklo je niz genetičkih mutacija u insekata. U područjima poznatim po ljepotama krajolika često se mogu zapaziti udobni mali naslonjači od vrbova pruća. No, pokuša li netko nerazborito sjesti u zamamni naslonjač, nasloni za laktove se sklapaju nad

njim i odmora željan turist odmah skopča da je naslonjač načinjen od tisuća i tisuća mušica, ritobodnih peckalica (multipodium pseudostellatum trylopii). Raspoređujući se u slojevima jedni na druge, ti insekti mogu simulirati pleteni naslonjač. Čuo sam da neke druge vrste člankonožaca (trepavičasti krasnozub, zubasti gusjeničar i sjeničavi lupež) simuliraju automat za soda-vodu, mrežu za ležanje, čak i tuševe sa slavinama i ručnikom. Ipak, ne mogu jamčiti da je to točno, jer nisam vidio svojim očima. Specijalisti mravolozi šute o tome. No, bit će korisno upozoriti turiste na prilično rijetku vrstu reptila, teleskopod (anencephalus pseudoopticus tripodius klaczkiniensis). I teleskopod izabire mjesta gdje se čovjek može diviti panorami. Raširivši svoje tri dugoljaste noge kao tronožac, on uperi prema krajoliku široku cijev na svom repu, pa pomoću sline imitira leću dogleda. Time potakne izletnika da gleda kroz dogled, a ako ovaj to učini, sve se loše završava za njega.

Druga zmija što se može sresti na Gaurimahiji, niskohodi križastonožac (serpens vitiosus Reichmantlii), vreba zgodu iza grma i podmeće lakoumnim šetačima rep, preko kojega se oni spotiču i padnu. No, taj se gmizavac hrani prije svega plavokosim, a, osim toga, ne simulira ništa. Svemir nije dječji vrtić, a biološka evolucija nije idila. Bilo bi dobro objaviti brošure kao one koje sam vidio na Nerdimonl. One upozoravaju ljubitelje botanike na krudeliju mirabile (pleximiglaquia bombardans L.), koja ima krasne cvjetove. No moramo se oduprijeti želji da je uberemo, jer krudelija živi u simbiozi s kamenodrobilicom, drvetom što ima plodove velike kao limun. Dovoljno je ubrati jedan cvijet da bi se nesretniku sručilo na glavu mnoštvo kao kamen tvrdih plodova-bombi. No, krudelija i drobilica-tucač ne čine zatim mrtvacu nikakvo zlo. Zadovoljavaju se njegovom smrću jer to pridonosi plodnosti okolnoga tla.

Takve pojave mimikrije sreću se na svim planetima Rezervata. I savane Belurije išarane su svim mogućim bojama flore, među kojima se ističe crveni cvijet divljega maka (rosa mendatrix Tichiana, kako ga je želio nazvati profesor Pingle, budući da sam ga ja prvi opisao) svojom ljepotom i mirisom. No, taj tobožnji cvijet samo je izraslina na repu buflora, belurijske zvijeri. Kad ogladni, buflor se skrije u šikaru ili šumarak, raširi dugačak rep tako da se cvijet istakne iz trave. Ništa ne sumnjajući, turist se približi cvijetu da bi ga pomirisao ili ubrao, i tada ga napadne čudovište. Buflor ima kljove gotovo toliko dugačke kao u slona. Ovdje se ostvaruje uzrečica »nema ruže bez trnja«.

Riskirajući da se udaljim od teme, ne mogu se oduprijeti želji da

podsjetim na neobičnost Belurije: na daleku rođakinju krumpira, na inteligencijanu (gentiana sapiens suicidalis Pruck). Njezini su gomolji ugodno slatki i ukusni. Ime joj dolazi od nekih psihičkih neobičnosti te biljke. Zapravo, inteligencijana ponekad proizvodi mozgiće umjesto brašnastih gomolja. Drugi varijetet, indigencijana (gentiana mentecapta), počinje osjećati tjeskobu postupno, kako raste: izvuče se iz tla, odlazi u šumu i ondje sanjari. Obično zaključuje da nije vrijedno živjeti, pa počini samoubojstvo shvativši gorčinu življenja.

Ova gencijana nije opasna za čovjeka, kao druga belurijska biljka, žučljivka. U toku prirodne evolucije ona se prilagodila specifičnim uvjetima sredine, stvorenim prisutnošću neobuzdanih dječaka. Neprekidno trčeći i udarajući pri tom iz zadovoljstva nogama sve što im se nađe na putu, ti dječaci često razbijaju jaja rakohodnog meketavca. No, žučljivka je proizvela plod koji nalikuje tim jajima kao jaje jajetu. Misleći da su to jaja meketavca, dječaci se slobodno prepuštaju razaračkoj igri i udarcem noge razbijaju jaja. A spore kojih su puna ta lažna jaja oslobađaju se i prodiru u organizam. Zaraženo dijete raste bez vidljivih anomalija. Ipak, nakon nekog vremena pojavljuje se neizlječiva bolest: igra, piće i razvrat, u etapama, prethode ili sudbonosnom kraju ili briljantnoj karijeri. Mnogo puta sam čuo da bi bilo dobro istrijebiti te žučljivke. Oni koji se za to zalažu nisu svjesni da bi bilo jednostavnije naučiti svoju djecu da ne udaraju nogama sve što vide kad se nađu na drugom planetu.

Budući da sam po prirodi optimist, pokušavam koliko je moguće sačuvati dobro mišljenje o čovjeku. Iskreno govoreći, nije to uvijek lako. Na Protostenezi živi ptičica, nalik na našu zemaljsku papigu, ali ne govori već piše. Na žalost, najčešće po plotovima ispisuje prostote kojima je uče turisti sa Zemlje. Neki je čak namjerno razbjesnjuju zamjerajući joj da pravi pravopisne greške. Kad se razbjesni, ptičica počinje žderati sve što vidi, a turisti joj podmeću i đumbir, ruž za usne, papar ili čak vriskavac, biljku što svakoga dana u svitanje pušta oštre krikove; jestiva je i služi katkad kao budilica. Kad ptičica ugine od pokvarena želuca, ispeku je na roštilju. Ta je ptica mimikrijska pisaljka (graphomanus spasmaticus Essenbacchii), rijetka vrsta, kojoj danas prijeti istrijebljenje jer se svaki turist na Protostenezi naslađuje pri pomisli na zabavu koju mu može pružiti pisaljka u deliriju.

Neki smatraju normalnim da se mi hranimo stvorenjima s drugog planeta, ali ako se uloge promijene, dižu galamu, zovu u pomoć, zahtijevaju kaznene ekspedicije itd. Ali besmisleno je okrivljavati floru ili

faunu koje su sklone perfidnostima.

Panjoglavi putolik, nalik na crvotočni panj, običava se uspraviti na stražnje noge i simulirati putokaz kraj neke planinske staze, zavodeći putnike, pa kad netko padne zbog toga u ponor, putolik siđe i pojede ga. On tako radi samo zato što servisna služba u Rezervatu ne obavlja svoju dužnost održavanja putokaza: boja se ljušti, drvo trune i putokaz uskoro nalikuje na životinju koju sam upravo spomenuo. Na njezinom mjestu svatko bi učinio isto.

Glasovite fatamorgane na Stredogenciji nastale su kao posljedica loših čovjekovih sklonosti. Nekoć su na tom planetu nicali mnogi mrazoliki i nije bilo toplogrudnica. No, ove su se počele prekomjerno množiti u posljednje vrijeme. Iznad njihove bujne mase, znalački zagrijani slojevi zraka izazivaju, lelujajući se, priviđenje bara, zbog kojih su izgubili život mnogi zemaljski putnici. Kažu da su toplogrudnice odgovorne za sve. Ali zašto se ne pojavljuju fatamorgane škola, knjižnica ili klubova za samouke? Zašto se stvaraju iluzije točionica alkohola? Budući da mutacije ne idu u određenom smjeru, toplogrudnice su najprije stvarale svakojake fatamorgane. No, one koje su u prolaznika stvarale iluzije klubova, knjižnica ili kružoka, uginule su od gladi, a ostale su samo alkohologeno-halucinogene vrste (thermomendax spirituosus, iz porodice antropofaga). Ta značajna pojava — usavršavanje mehanizma prilagođavanja koji je toplogrudriicama omogućio da postupno ubacuju topli zrak na mjestu privida, snažna je optužba protiv naših loših navika. Prirodnu selekciju tih aklohologenih varijeteta izazvao je sam čovjek i njegova jadna narav. Razbjesnilo me pismo upućeno uredništvu lista »Odjeci Stredogencije«. Neki čitalac traži da se iskrče toplogrudne i graciozne baosline, krasno drveće, ukras parkova na planetu. Zareže li se u njihovu koru, izlazi otrovan i halucinogeni sok. Baoslin je jedino drvo na Stradogenciji koje još nije sasvim išarano črčkarijama i inicijalima, pa njega da uništimo? Ista sudbina čeka i druge dragocjene vrste lokalne faune, kao što su dugonogi pervertit, ukočiva hobotnica, tajnoviti hrskofil, ili varijetet elektrožareći hrskofil. Da bi zaštitio i sebe i potomstvo od nesnosne buke nebrojenih tranzistora, što remete tišinu šume, elektrožareći je hrskofil, zahvaljujući prirodnoj selekciji, mutirao u vrstu koja je u stanju ometati osobito bučne emisije, posebno džez glazbu. Električni organi te životinje emitiraju superdinamične valove. I zato bi valjalo neodgodivo poduzeti mjere da se zaštiti to originalno stvorenje.

Što se tiče grdosmrde gnjilohidre, priznajem da mirisu što ga ispušta

nema ravnog. Dr Hopkins sa Sveučilišta u Milwaukeeu izračunao je da pojedini primjerci mogu proizvesti i do 100.000 osmrdaka (njušnih jedinica) u sekundi. Ali čak i djeca znaju da ona tako reagira samo kad je fotografiraju.

Čim vidi u sebe uperen fotografski aparat, ona odmah reagira na osnovi lećoliko-podrepnog refleksa. Tako priroda nastoji zaštititi nevine životinjice od dodijavanja namjernika. Istina je da zbog miopije ponekad grdosmrda gnjilohidra smatra da je foto-aparat i neki drugi aparat, na primjer upaljač, tranzistor, sat, pa i ukrasi. Ali i to je greška turista, koji se služe minijaturnim aparatima, što opravdava sumnjičavost. Reklo bi se da je u posljednjih nekoliko godina grdosmrda gnjilohidra proširila područje djelovanja i sada proizvodi osam mega-osmrdaka po hektaru, što samo potvrđuje da se povećao broj u nju uperenih teleobjektiva.

Ne bih želio ostaviti dojam da se zalažem za nedodirljivost flore i faune u svemiru. Dakako, ubitačni kuglovrt, kompresorski motobik, nasladokusni spermit, probojni loptodrek, ubradavičeni pijanekrofil ili kljunoliki polifag ne zaslužuju našu simpatiju. Isto vrijedi i za sve repaše iz porodice samosvojnih, izdanci kojih su Gauleiterium Flagellans, Sjrphonophiles Pluritalis (lažnonjuškasti rugozbrk i svrabljivi bukač), vrijedi to i za stranguloidnu lingulu (Lingula stranguloides Erdmenglerbejrerei). No, ako se bolje razmisli i nastoji biti nepristan, je li pravo da mi slobodno trgamo cvijeće i sušimo ga u herbariju, a onda smatramo biljke što nam paraju uši protuprirodnim? Samo ljude valja okriviti što se blagoglagoljiva eholalija (echolalium impudicum Schwamps) razmnožila prekomjerno na Edonoksiji. Doista, eholalija crpi svoju životnu energiju iz zvukova. Nekoć iz grmljavine, danas i iz zvukova oluje. A turisti pred kojima se ona stvori smatraju da je moraju preplaviti kišom psovki. Kažu da se zabavljaju gledajući kako to stvorenje raste naočigled dok oni sipaju pogrde. No, eholalija raste zbog energije koju izvlači iz zvučnih vibracija, a ne zbog ogavnih vulgarnosti koje dovikuju razulareni turisti.

Dokle će nas to dovesti? Vrste kao što su kričavi različak ili svrdlavi glavovrt već se ne mogu naći na tim planetarna. Tisuće drugih su na putu da nestanu. Sunčeve pjege šire se zbog oblaka smeća. Sjećam se još vremena kad je pomisao na nedjeljni izlet na Mars bila nešto što se samo može poželjeti. Danas će svaki kapriciozni deran odbiti doručak ako njegov otac ne izazove za njega eksploziju neke supernove. Trošeći svemirsku energiju radi zadovoljavanja takvih hirova, zagađujući meteore i planete, plačkajući blago Rezervata, sijući na svakom koraku u svemirskom

prostoru ljuske, ogriske voća i papire, uništavamo svemir, pretvaramo ga u prostrani depo za smeće. Zbilja je vrijeme da se saberemo i striktno držimo pravila. Uvjeren da bi svako odgađanje moglo biti sudbonosno, zvonim na uzbunu i pozivam svakoga od vas da spasi svemir.

(Iz »Memoara Ijona Tichoga«)

Jakob Z. Holbik:

Dva rješenja istog problema

»... Isti princip na kojem bi se temeljilo djelovanje uređaja za teleportriranje, primijenjen u drugom slučaju, doveo bi do stvaranja uređaja koji bi prenosio materiju ne samo kroz prostor već i kroz v r i j e m e. Pretvaranje svakog atoma materijalnog tijela u energiju i njegovo fokusiranje na kompleks koji bi obrnutim postupkom pretvorio energiju u isti strukturalni oblik prvotne materije, bio bi teleport. Isti uređaj, koji bi pretvaranje energije u materijalni oblik odgodio za koje stoljeće, npr. morali bismo nazvati vremeplovom, jer bi ovaj tijelo oblikovao u budućnosti, u trenutku kada bi prijetila opasnost da se energija počne gubiti u prostoru. Vremeplov bi djelovao samo u pravcu BUDUĆNOST! Hoće li ikada biti moguće putovati i u obratnom smjeru — odgovor mogu dati još jedino spekulanti. Možda će u doglednoj budućnosti netko iz znanstvenih krugova otkriti pravi put — to je pitanje na koje će odgovor dati samo vrijeme«.

**(Iz »Izvještaja Odjela IVS-a,
pri Institutu za kibernetku«, Prof. dr. Felix Stins, 7. IV 1995.)**

* * *

Gužvajući nervoznim prstima plavu kućnu haljinu s nježnim cvjetićima, Bertha Stins je grickala donju usnu dok je slušala monotoni pozivni signal na drugoj strani telefonske linije. Veza se uspostavi kad je, možda već dvadeseti put toga jutra, hitro pogledala prema drvenoj šupi u dnu stražnjeg dvorišta.

— Da?

— Halo, Jeff, zaboga gdje si?

Kućni prijatelj Stinsovih, Jeff Harlow, bio je momak blizu četrdesete, okorjeli neženja, ali ne i ženomrzac. Ovog trenutka, brišući masne ruke u umrljanu mesarsku pregaču, pogledao je kroz vrata na ulicu, nadajući se da neće ući još koji kupac u već ionako punu mesnicu. Njegovoj blagoj naravi nije mnogo smetalo gunđanje ljudi što su nestrpljivo čekali da budu usluženi.

— Halo, Bertha, ti si?

— Zar očekuješ drugu? — prasnula je iskrećući očima koje odvoji od šupe. — Gdje si do sada? Što se ne javljaš? Tako mnogo brineš o meni? Ili imaš toliko kupaca?

Nije nastojala da skrije nervozu. Jeff ugrabi priliku da dođe do riječi.

— Na što da ti prvo odgovorim? Na koje pitanje? — pokuša se našaliti uz prigušeni osmijeh.

— Kad dođeš k meni, i to uskoro, imat ćeš prilike odgovoriti na sve! — praskala je.

— Ali tvoj Felix... — pobunio se. — Mesnica je puna... Ne mogu...

— Odmah!... Oh, Jeffe — glas joj se odjednom promijeni, u čemu Jeff Harlow, uvijek spreman da nekoga utješi, pogotovo kada je u pitanju supruga profesora Stinsa, shvati da nešto nije u redu.

— Mila, što se događa?

— Nema Felixa.

— No, pa kad se vraća? Ne želim da nas zatekne...

— Ne budali! Kad bih znala kad se vraća ne bih tebi telefonirala. — Zaklopivši krupne oči, uz nadimanje grudi, udahnula je duboko i smirenije nastavila. — Oprosti... Jeffe, dođi... Nikadami nisi bio potrebniji... Čekam te za sat najkasnije.

Tresnuvši slušalicom skljokala se na stolicu na kojoj je još sinoć njezin muž, pokraj gomile knjiga i opružen u naslonjaču stavio noge zagledan u TV-program. Iako iza zatvorenih očiju, Berthine misli nezadrživom su žestinom navirale u polutamu šupe, ugibale se prema vlažnom, zemljanom podu šupe, nastojeći da joj oči ponovo ugledaju tu prokletu elipsastu mrlju. Bježala je od nje, no ipak joj se priklanjala maštom koja je pokušala dočarati posljednje trenutke događaja koji su se morali zbiti baš u šupi. Zbog elipsaste mrlje!

* * *

Sat kasnije, Bertha je svome odanom prijatelju Jeffu pokazala psa, držeći da bi to bio vrhunac u nizu nerazjašnjenih pojedinosti koje su

iskrsnule dopodne, ili još možda jutros. Svoje mišljenje iznijela je potanko i polako, pomno motreći Jeffovo lice na kome se malo što moglo pročitati.

Limeni ormarić, elipsa... i sve pojedinosti zajedno s jadnim psom, sve je to, uvijek staloženom Jeffu, bilo znak za uzbunu. Ne odvojivši pogleda od elipsaste mrlje dužine oko 1,5 metra i na najširem dijelu upola toliko široke, zamišljeno kimajući kestenjastom grivom na krupnoj glavi visoka čela i blago kukasta nosa, promrljao je:

— Mislim, Bertha, da ćeš ipak morati pozvati policiju.

U tišini što se popriječila između pokušaja razumijevanja i očekivanja pomoći Berthi postade jasno da se dolaskom Jeffa baš ništa nije izmijenilo. A zar je i moglo? — upitala se. Činjenice su tu...

— I sama to uviđam. Ipak, hvala ti što si došao. Bila sam sva izvan sebe.

Pripaljujući dvije cigarete, dajući jednu Berthi, Jeff mirno reče:

— Za tvoje, Felixovo i moje dobro: ne spominji me.

— Ali ti mi možeš osigurati alibi da sam sinoć bila s tobom! — Podigavši oči Jeff ugleda krupne podočnjake. Ona zakima glavom. — Misliš da me neće pitati gdje sam bila posljednjih dana? Zanimat će ih svaki sat mog boravka u kući i izvan nje.

— Ionako sinoć nisi bila sa mnom.

Bertha sjetno zakima glavom.

— Ali ja sam sinoć bila s tobom u kinu!

— Da, jesi, ali za policiju nisi.

Bertha je šutjela. Ni ona ni Jeff nemaju nikakve veze s nestankom njezinog supruga. Osim toga, za sada je jedino bitno kako je nestao. Spominjanjem Jeffa Harlowa, u istragu bi se unijelo samo još više zbrke... a mogla bi se i otkriti njihova veza.

— Kako ti kažeš, Jeffe — reče Bertha naglo. Napuštajući stražnje dvorište Jeff joj vrati ključ od uličnih vrata. Bertha ga nijemo pogleda podigavši tanke, iscrtane obrve.

— Za svaki slučaj. I — stavljajući joj ruku na rame — šapne: — Ne

spominji me.

Samo je kimnula glavom i šutjela sve vrijeme dok ga je ispraćala.

Dok se Jeff ogledao po opustjeloj ulici koja je i toga ranog popodneva, kao i u protekla dva tjedna bila žedna kiše, Bertha je već okretala broj policije.

Unaprijed je znala da njezinog Felixa neće pronaći!

* * *

Sparno ljetno rano popodne. Trinaest sati. Zapadom se valjaju teški oblaci koji donekle unose vedrinu, nadu da će nakon dva tjedna pakla najzad pasti kiša.

Stojeći na pustoj ulici, pomišljajući da ponovo pritisne zvono, uniformirani mladi policajac nadlanicom obriše znoj sa čela kad je u dvorištu začuo lupanje ženskih potpetica.

Na vratima se pojavio krupan lik žene ogrnute u kućnu haljinu, s frizurom sređenom na brzinu i podočnjacima poput salame. Napudrano i s naslagama ruža na usnama to lice nije moglo sakriti onih pet-šest godina viška iznad trideset pete, koliko je šminka trebalo da pokazuje. Zabrinut i tmuran pogled žene odjednom se pretopi u smiješak tako da se Warmanu učinilo da je splasnulo onih ženinih sedamdesetak kilograma.

— Policajac Warman! — predstavio se. — Vi ste, vjerujem, supruga nestalog profesora Stinsa, koja je maloprije prijavila slučaj?

— Da, ja sam.

Neprestano čavrljajući, u želji da pokaže policajcu kako baš nije mnogo uznemirena zbog nestanka muža, išla je uskom betonskom stazicom što je dijelila prednje dvorište na dvije travnate zelene plohe. Warman je zamišljeno pratio ljuljanje njezinih kukova da bi samo letimice prešao preko posuda za cvijeće poredanih ispod dva dvorišna prozora stambene zgrade zidane u obliku slova L. Žena zastade kod drvene ograde, odmakne kuku ovješenu o klin zabijen u stupu i pokaže na stražnje, golo, pukotinama izbrazdano zemljano tlo dvorišta. Prst je uperila prema drvenoj šupi do koje je vodila stazica od nasumce nabacanih opeka do pola upalih u tlo. Warman pokuša zamisliti sliku stražnjeg dvorišta po kiši. Svuda blato...

— To je ta... — Ne dovršivši rečenicu žena krene prema šupi i odškrine

vrata. Pas koji se odnekud pojavi zalaja iza leđa. Žena ga ušutka jednim »kuš«.

Warman krene prema šupi razmišljajući o poručnikovim riječima »Idi i provjeri o čemu je riječ! Žena prijavljuje nestanak muža, a nije sigurna je li on zaisja nestao.«

Ušavši u polutamu šupe policajac zastane, ali prekasno, kao što se i ženina ruka prekasno usmjerila prema prekidaču. Čuo se tup udarac prevrnute stolice i prigušeno ali sočno Warmanovo psovanje na račun budale koja je ostavila stolicu pred vratima.

Skiljava sijalica zažmirka sa stropa.

— Op... oprostite! — promrmlja žena stavivši ruku na usta.

— Ne mari — odbrunda Warman i ne trudeći se da sakrije mrzovolju. Dižući stolicu, pogled mu se prilijepi za elipsastu mrlju. Pri zaobljenim vrhovima ugleda četiri udubljenja kao od predmeta upalih u vlažno tlo. Prešao je prstom po mrlji i omirisao je. Ipak je to bila samo vlaga, zaključi, nastala dugotrajnim stajanjem ovalnog predmeta na tom mjestu.

Preletio je pogledom po šupi. I sam je imao sličnu, ali nije bila ovako neuredna. Između dasaka, od kojih je šupa načinjena, bilo je mnogo pukotina, koje je profesor Stins krpio komadima tkanine. Na masivnom stolu, nasuprot ulazu, ugleda gomilu lakom izolirane žice, raznog alata, mnogo priručnika i razbacanih listova papira, ispisanih brojkama. Mnogi od njih su ležali i na podu.

Ispod stola, u raskvašenoj kartonskoj kutiji, bilo je nekoliko transformatora različitih dimenzija i jedna elektronska cijev kakva se može naći još jedino u starim radio-prijemnicima. Oko kutije ugledao je nekoliko odvijača, svuda razbacane otpornike, kondenzatore i drugi elektromaterijal. Posvuda nered — osim na mjestu gdje se nalazila elipsasta mrlja.

Taj je nered zbunjivao mladog Warmana. Znao je da svi velikani nauke imaju svoje mušice, pa zašto bi Stins bio izuzetak. Ipak, teško ga je mogao uklopiti u ovaj rusvaj. Vrijeme je promicalo a on se još nije maknuo s početne točke. Zamišljeno pogleda profesorovu suprugu.

— Gospođo Stins, odakle da počnemo? — upita ženu koja je stajala oslonjena o vratnice, te šutke promatrala mladog policajca, i sama u nedoumici kako da mu iznese svoje uvjerenje da je ova elipsa usko vezana

uz nastanak muža. Odlučila je da ispripovijeda sve kao i Jeffu Harlovvu.

Priču je počela od trenutka kad je prije tjedan dana posumnjala u ljubav svoga muža. Dakako, nije bilo ni mjesta sumnji da je on našao neku drugu — riječ je bila o knjigama koje je pretpostavio njihovoj ljubavi.

— Znači li to, gospođo, da je on posve zanemario svoje dužnosti?

Bertha umalo ne upita koje.

— U prvom redu to znači da se više nisam mogla oslanjati na njega kao prije — reče. — Pa i do tada, ne možete zamisliti kakav sam život imala uz Felixa. Živjeti s učenjakom koji po cio dan, ako nije na sveučilištu, sjedi uz svoje papire, piše, računa, mrmlja, ne dopušta da ga se ometa... — Tu Bertha načini stanku. Upita se nije li malo pretjerala. Bi li bilo tko drugi pospremio sobu, priređivao sam večere i doručke, ponekad i ručak, čak za oboje? Da, ona je od Felixa načinila papučara koristeći se posebnom tehnikom »dresure«, ali još više iskorištavajući njegovu želju za mirom, zbog koje je na brzinu posvršavao i neke »ženske« poslove«.

Policajac Warman protrlja nos, zabaci kapu na zatiljak, pri čemu mu na čelo padne nekoliko pramenova kestenjaste kose, a onda zbujeno upita:

— Kad ste posljednji put vidjeli muža?

— Ovdje? U šupi?

— Koješta, u kući... Uopće.

— Pa.... jučer popodne, zapravo predvečer. — Njezina bezbrižnost je počela jenjavati. — Mislim da je važnije kada sam ga vidjela u ovoj radionici, kako je nazivao šupu.

— Mislite? A zbog čega? — Warman vrati kapu.

— Zbog ovoga. — Pokaže prstom na elipsastu mrlju.

— Što se nalazilo ovdje?

— Ne znam — nemarno je odgovorila. — Posljednji put kad sam ušla u ovaj svinjac, a bilo je to prije više mjeseci, možda već i godinu dana, nisam opazila nikakav predmet koji bi mogao načinit ovakvu mrlju. Već tada je bio posve lud, potpuno zanesen idejom da načini neki uređaj koji bi, kako je sam tvrdio, trebalo da izmijeni svijet, naša uvjerenja o vremenu, o

prošlosti, o sutrašnjici. Vjerovao je da će njegov uređaj posve izmijeniti naše znanje povijesti, ali da će promijeniti i budućnost. U to uopće nije sumnjao.

Warman nešto upiše u svoje notes.

— Ne znate o kojem je uređaju riječ?

— O vremeplovu, zar ne shvaćate?

— I ovo... ovdje... — Warman iskreno zbunjen upre prst u elipsu. — Tu je, po vašem mišljenju stajao vremeplov?

— Nije to moje mišljenje, to je samo logičan zaključak jer mi Felix nije dopuštao da ulazim ovamo. Čak se zaključavao.

Warman baci letimičan pogled na otvorena vrata. Tada nije posvetio nikakvu pažnju kuki, istoj kao ona kojoj su se zatvarala vrata od stražnjeg dvorišta, samo što je ova bila ovješena o vrata, a u svom svinutom dijelu još držala klin iščupan iz vratnica. Bertha Stins nastavi:

— Zapravo, ja ni u što više nisam sigurna. Ako vas zanima, mogu vam pokazati knjige iz fizike, kibernetike, matematike, nekoliko knjiga koje razmatraju Einšteinovu teoriju relativiteta i nešto o zakrivljenom prostoru. — Zastala je i upitala, pokazavši na stolicu: — Nećete se ljutiti? — Sjela je. I zašutjela.

Warman slegne ramenima. Nisu ga zanimale te knjižurine. Nije došao da vodi istragu, već samo da ispita ima li ženina prijava osnovu ili ne, a za sada nije naišao ni na kakvu pojedinost koja bi ukazala na to da bi profesor trebao biti proglašen nestalim. Pogledao je po šupi i ugledavši limeni ormarić veličine dva poštanska sandučića stavljena jedan na drugi, priđe mu. Iz donje plohe, kroz dva porculanska čepa-izolatora, izlazile su dvije žice ovješene prema tlu. Iz prednje stranice ista stvar, samo što je izlazio jedan kabel s bar dvadesetak tankih žica. I on je, kao i dvije žice, bio presječen. Prvotni dojam je odmah nestao; bakrena boja vodova pretopila se na krajevima u mjedeno crvenkastu, sa zadebljanjima u obliku kuglica.

Sumnje nije bilo: žice su bile rastaljene!

Iz daljine začula se potmula tutnjava. Grmljavina! Warmanu zaigra srce, sjetivši se u isti mah isteka radnog vremena. Pogleda na zidni sat iznad improviziranog stola. Pokazivao je 13.38. Warman postane nervozan,

želeći što prije napustiti ovu šupu i prekinuti razgovor iz kojeg, vjerojatno, ništa neće izvući. Bertha primijeti:

— Kako viidte, sat nije električni. — Warman pogledom potraži neke žice. — Felix ga je navijao ujutro.

Warman iznenađeno podigne obrve i upita:

— Zar je i ujutro ulazio u šupu?

— Kad je imao vremena... — Nastojala je da joj glas bude neodređen. U mislima prizva sliku Jeffa Harlowa kako sada sjedi negdje u zadimljenoj gostionici i nestrpljivo čeka sutrašnji dan kad će mu telefonirati u mesnicu. Odmah se upitala bi li načinila glupost da mu telefonira. Možda će se njezin telefon nadzirati? Ali zašto? Pa neće valjda nju osumnjičiti da je sama izmislila cijelu tu priču o elipsi i vremeplovu? Znala je da je i sama pretpostavka o mogućnosti postanka vremeplova slična priči iz sf-romana, pa se i te kako bojala posljedica koje bi mogle nastati ako se Felix ne pronađe. »Zaboga«, pomisli, »ako ne nađu njegovo tijelo, kako ću dobiti rastavu?« Tu misao prekine joj Warman koji se smješkao nakon novog, ovaj put jasnijeg i sve bližeg tutnja grmljavine. Želio je da što prije stigne u stanicu.

— Da se vratimo, gospođo Stins, na prvo pitanje. Vi ste profesora vidjeli jučer poslije podne, zar ne? Kada, kako i što se dogodilo poslije toga, što je on radio i gdje ste vi bili?

Ovo »gdje ste vi bili« uznemiri Berthu.

— Pa... jučer, oko pet i trideset krenula sam u grad...

— U šetnju? — upade policajac.

— Da! Ne, zapravo po kolegicu, a zajedno bismo krenule...

— Kamo?

— U kino! — Zena se uzrujala. — Zar je to toliko bitno?

Warmanu smiješak zaigra na licu. Pokušao je zamisliti kako izgleda ta »prijateljica«, koji broj odijela nosi i ima V brkove. Warmanov smisao da nanjuši pravu stvar bio je poznat u cijeloj četvrti, bar među osobama koje su češće imale posla s policijom. Inače, drugovi u stanici su ga zadirkivali da je »tako ljepuškasto stvorenje zabunom majke Prirode postalo muško,

jer Priroda obdaruje samo žene tako efektnom intuicijom, pa je on prirodna anomalija«. Upravo ta intuicija, koja je počela djelovati, upozorila ga je da žena nešto taji. Nije bio načistu taji li ona svoj privatni život i dvostruku igru u braku, pa je odlučio da blefira.

— Prijatelj vas je redovno pratio kući?

— Ne... i nije prijateljica ni prijatelj, već najčešće sestra moga Felixa.

— Aha. — Nova zabilješka uđe u notes. — Samo nastavite, i oprostite što vas povremeno ometam.

Bertha je prestala gristi usnu. Prebacivši nogu preko noge, izazovno pogleda policajca te nastavi:

— Jučer po podne, dok je Felix bio u ovoj šupi, stigao je telefonski poziv. Upozorenje da ne zaboravi na predavanje koje je sinoć trebao održati u sveučilištu... Nešto o četvrtoj dimenziji, znate.

Warman je pogleda smiješna izraza lica.

— Dužina, širina i visina su tri, zar ne?

— E, a vrijeme je četvrta! — reče Bertha prkosno isturivši bradu. — Toliko sam ipak uspjela shvatiti iz niza predavanja koja mi je Felix održavao u postelji u prvim godina našeg braka.

— Mmm, da. I?

— I? — Slegla je ramenima, ustala je sa stolice i zagledala se kroz vrata. Oblaci su zaklonili sunce i sada je bilo očito da će kiša ipak pasti. »Da mu pokažem psa?«, zapitala se, ali odluči da s tim pričeka. Ovaj mladić se očito poigrava s njom, pa ako baš želi zakulisnu igru, imat će je. Još nije nadošao ni na kakvu ideju koja bi ga navela na zaključak da je njezin Felix zaista nestao. Ona će se već potruditi da mu je usadi. Na kraju. Nastavila je: — To je predavanje sinoć i održao... Bar je rekao da će ga održati. Kako rekoh, krenula sam od kuće, ali sam se na ulici sjetila telefonskog poziva. Vratila sam se i zatekla Felixa kako sjedi zavaljen u naslonjač u svojoj omiljenoj pozi: noge na stolici pretrpanoj knjigama, a poglede prikovana uz TV-ekran na kojem se prikazivao nekakav dokumentarac o životu naših pećinskih predaka. Prenijela sam mu poruku, nakon čega je, što je bilo neprirodno ovako vrelog, nesnosnog dana, mirne rekao da je sve u redu; da nije zaboravio na to. Poslije sam otišla...

— Ali ne znate je li održao predavanje?

Slegla je ramenima i okrenula se prema policajcu.

— Rekla sam sve što znam! Sinoć nije došao u spavaću sobu. Nisam ga čula kad je ušao. Sigurna sam da je cijelu noć radio ovdje. Danas ujutro je skoknuo na tr... — Zastala je, razmislila, a tada nastavila započetu rečenicu, ne mareći što će zaključiti Warman. — S tržnice se vratio veseo. Ja sam još bila u postelji kad je otišao na sveučilište. Od tada ga više nisam vidjela.

Warman se udari po čelu i zakuka.

— Oh, muža joj nema samo nekoliko sati, a ona ga već prijavljuje nestalim. — Naglo se uozbiljio i pogledao u suprugu profesora Stinsa kojeg je Warman poznavao samo po čuvenju, ali dovoljno da bi mu smetalo da netko, pa ma to bila i supruga, od tako uglednog znanstvenika pravi ruglo.

— Gospođo Stins, nije li profesor u posljednje vrijeme ispoljavao nezadovoljstvo?

— Pa...

— Znači li to da jest? Niste li pretpostavili da je i on zaželio da malo promijeni način života? Ne bi bio ni prvi, a ni posljednji suprug koji odlučuje da uz dobru kapljicu provede dvadesetak sati s prijateljima. Možda se uskoro vrati... do navečer, možda malo pripit; ali...

— On se neće vratiti!

— Oho! Možete li to objasniti?

— On ne pije!

— To nije objašnjenje za tvrdnju da se neće vratiti. Vi nešto znate što mi ne želite reći. Zašto se neće vratiti? :— inzistirao je policajac smrknuto mjereći ženu. — Vašu tvrdnju mogu svakako tumačiti!

— Neće se vratiti! — tvrdila je kategorički, a onda kretnjom kakvog generala upre prst u elipsastu, vlažnu mrlju na podu. — Zbog ovoga!

Warman zabaci kapu na zatiljak. Ova ga je žena neprestano zbunjivala. Više nije znao što da misli o njoj. Ona zna da joj se neće vratiti suprug, zna i zašto se neće vratiti, a tada pokazuje na elipsu koja, kako se čini, nema mnogo veze s nestankom.

— Zbog ovoga? — upita policajac pokazavši prstom na elipsu.

— Da! — Supruga nestalog Felixa se sarkastično nasmije. — Sve vas vrijeme gledam kako se vrtite oko iste točke, postavljate nevažna pitanja, a pitanje koje se samo nameće, koje zrači iz ove mrlje, vi jednostavno ne uočavate. Znate li koje je to pitanje? Znam da nemate pojma! No, pa pitajte me: GDJE JE PREDMET ŠTO SE NALAZIO OVDJE?

Warman vrati kapu i tiho opsuje.

— Jest — nastavila je žena — cijelu sam kuću preokrenula da pronađem predmet koji bi mogao biti uzročnik ove elipse, ali uzalud. U kući ga nema, Warmane!

Udaljeni grom vrati Warmana u stvarnost, razbivši mu neke pretpostavke o svom talentu i sliku na kojoj je sebe vidio kao magarca.

— A... možda ga je profesor ponio sa sobom. — Glas mu je bio na granici bojažljivosti i opreza.

— Otpada! — odsiječe žena. — Pogledajte udubljenja od nožica na kojima je stajao predmet. Duboka su bar desetak centimetara, a širina svakog udubljenja je oko pet centimetara u kvadrat. Puta četiri, ukupna površina nožica iznosi stotinjak centimetara! Ne kazuje li vam to da je elipsasti predmet morao imati veliku težinu? I još nešto, nema tragova da je predmet vučen, da je čupan, a vi otkrijte zašto. No?

Pokunjen, Warman se sagnuo nad elipsom. Na mjestu gdje su trebale stajati nožice — one su se i dalje nalazile tamo, točno u ravnini tla. Ono što je Warmana zbunilo bilo je staklo od kojeg su nožice bile načinjene. Lijepo je vidio tlo kroz gornje rubove nožica, načinjenih od kvadratne cijevi.

— Staklo! — prošaputao je ustajući i namještajući kapu koja mu je pala na čelo.

— Ne, nije staklo.

— Kako... — Warman se upita tko sada vodi ovaj slučaj.

— Možda će vam ovo uliti malo povjerenja u teoriju o nestanku mog supruga u vremenu, gdje je, vjerujem, izgubljen za sva vremena. — Rekavši to žena uze s masivnog stola neki predmet umotan u papir i pruži ga Warmanu. Ovaj ga uze, upitno gledajući ženu, nemoćan da postavi neko razumno pitanje. No ipak upita:

— Kako vi tumačite svoju prijavu da vam je muž nestao? — Ovo pitanje mu se nije baš činilo pametnim, niti je ono bilo rezultat logičkog niza razmišljanja. Jednostavno se upitao kako je toj ženi palo na pamet da prijavi muža za kojeg je uvjerena da se više neće pojaviti.

— Ja mislim da je on jednostavno nestao. Prrrl — Rekla je to namjestivši ruke u visini ramena i mičući prstima poput krila dodala: — Rasplinuo se, odnijela ga maca. Odletio! — A onda pokaže na smotak. — Razmotajte, slobodno.

Sa zebnjom je odmotao papir i ugledao obična kliješta. Obična?

Bertha ga je motrila pažljivo. Grmljavina se primicala sve više i sve su se jače čuli gromovi.

Policajac je samo kratko držao kliješta, a tada, kao da u ruci drži zmiju baci ih na tlo. Kliješta padoše usred elipse. Bertha se prigušeno nasmiješi.

— Ali... to... to nije moguće — mrmljao je Warman zureći u pod.

— Vjerujete li sad da vam ne govorim o izmišljotinama? — upitala je. Warman je samo ponavljao:

— Ne, to nije moguće...

— Pa ipak jest!

— Ne, ne...

— No, pokušajte mi vi objasniti kako su i kamo nestali krakovi kliješta, kao i elipsasti predmet, kako i moj muž?

Warman je šutio. Pribravši se podigne kliješta, s krakovima prema gore. Ni ovi krakovi, kao ni žice, nisu bili odrezani, ali taljenje nije bilo uzrokom smanjivanja krakova kliješta. Krajevi kliješta nisu bili ravni, kao odsječeni rezom: postupno su nestajali, postajući sve prozirniji i pod prstima sve manje opipljivi, da bi nakon desetak milimetara posve nestali. Nestali! Krakovi kliješta bili su pretvoreni u ništa! Ništa — bila je to jedina ispravna riječ. Warman shvati da i krakovi nestalog predmeta nisu od stakla već od željeza koje na isti način postaje prozirno i nestaje na rubovima. Bertha polako priđe stolici. Držeći se o naslon reče:

— Kao što vidite krakovi kliješta su nestali! Možda zajedno s mojim mužem? Kad bih na to pitanje znala odgovor, budite sigurni da ne bih zvala

vas. Moga supruga nema, nema dijelova kliješta, nestao je predmet koji je stajao ovdje... — Zašutjevši, prstom pozove policajca u dvorište.

Držeći kliješta, poslušno poput bezvoljnog robota, policajac se nađe u stražnjem dvorištu gdje je Bertha već držala psa.

Pokazala je Warmanu glavom da je obiđe; ovaj to učini i ugleda psa.

Kišne kapi su mjestimice orosile suho tla.

Warman pogleda psa koji je počeo režati, ali mu žena jače stegne dlaku na leđima. Pomiluje ga po glavi zbog čega pas nakratko zamahne repom i podigne se na zadnje šape.

Tada je policajcu pozlilo.

Dok je žena govorila »Ovo je još čudnije, zar ne?«, policajac je zijevao poput ribe na suhom, nastojeći punim plućima nadoknaditi nedostatak kisika, pošto je sve vrijeme napetosti slabo disao.

Ista stvar!

Pas je stajao na nogama koje su se završavale nešto ispod pregiba i mahao repom kojeg nije bilo. Postojao je samo vrh repa i taj je lebdio iznad zadnjice psa. Warmenu postade jasno da je rep morao biit kitnjast, visoko svinut, ali — nedostajao je dio repa između vrha i korijena. Kao kada bi netko fotografirao psa u trku, pa pri izradi pozitiva uzeo taman zaslon i prekrio isturene zadnje šape i dio blago povijenog repa.

— Kako... kako je došlo do toga? — Warman upita Berthu kada se pribrao. Srce mu se još nije smirilo, kao ni želudac.

— Odakle da znam?

— Ali pas ne hramlje...

— Da, očito ga ne bole završeci, ta mjesta gdje nestaju šape. No, čudno je da se vrh repa nalazi na svome mjestu a ništa ga ne spaja s korijenom, zar ne?

Warman pomisli da bi psa trebalo izložiti postupku Kirlijanove fotografije. Bio je siguran da bi i dio repa, koji se ne vidi, koji jednostavno ne postoji, pokazao koronu kao i vrh i korijen repa. Warmanu bi žao psa vidjevši kako mu šape lebde nekoliko milimetara od tla. Konačno se

Warman prene iz stanja koje ga je paraliziralo za svaku umnu aktivnost. Problijedivši, ponovo pogleda ženu.

— Znači li to da je vaš muž... da je postao nevidljiv? — Bertha je šutjela. — NEVIDLJIV! — poput jeke ponavljao je policajac. Nije mu smetalo nekoliko novih kišnih kapi što su mu pale na lice. — Mislim da shvaćam zašto ste prijavili šupu kao mjesto nestanka. Da, mm, da, sada shvaćam.

Kiša je počela jače padati. U blizini tresne grom. Bertha predloži da uđu u kuću, ali policajcu nije više bilo do razgovora, osim toga, njegova smjena je već sigurno došla, a i ta kliješta...

Brzo ih je smotao i gurnuo u džep. Na uličnim vratima se sjeti uobičajene fraze:

— Mislim da bi bilo poželjno...

— Ne brinite — prekinula ga je žena — nikamo ne idem. Neću napuštati grad.

— I — Warman sam sebi spočitne što je to rekao — ako vam se javi muž obavijestite nas...

Bertha načini kiselo lice. Policajac slegne ramenima i žurno krene, pošto je kiša počela padati sve krupnije. Ulica je i dalje bila pusta. Warman dojuri do prvog ugla gdje je parkirao kola.

Zavaljen u sjedalo, dok je kiša dobovala po limu, nastojao je srediti dojmove.

Za to vrijeme Bertha je zamišljeno stajala uz plinski štednjak. Čekajući da voda za kavu zavri, preispitivala se je li dobro postupila. U biti je bila sigurna da je zbunila policajca. Bilo joj je žao što se toliko zbunio nakon onih dokaza. Upravo oni će joj omogućiti alibi, ako je uopće potreban alibi za ono na što je mislila. Svojom »posebnom tehnikom« ukrotila je muža! Njoj je posve jasno da je policajac bio u pravu kada je tvrdio da je suprugu nešto dojadilo, ali policija neće doznati kakav je papučar postao Felix. Jadnik, mora da mu je došlo do grla njezino šetanje od prijateljice do prijateljice, od kina do kazališta. A i kućni poslovi...

Dok je stavljala šećer tužno zaključi da će proći dosta vremena prije nego što nađe drugog papučara.

S uzdahom isključi plin.

Sve kućanske poslove neko će vrijeme morati sama posvršavati.

Važno je da u nju neće posumnjati.

I Jeff a je uspjela ostaviti po strani.

* * *

Lagano vozeći, ulicama kojima je promet postaojao sve veći kako se primicao policijskoj stanici, Warman shvati — ako je u početku i bio skeptičan što se tiče profesorova nestanka — da ga je ova žena uspjela posve uvjeriti. Da, profesor Stins nestao je u tom vremeplovu.

Međutim, policajac je sada ponovo bio u nedoumici.

Ako je profesor samo postao nevidljiv, onda on mora biti tu, u gradu, naslađujući se Warmanovom zbunjenošću. I kako takvu osobu proglasiti nestalom?

A ona kuka! Sada je bio uvjeren da je Bertha Stins provalila u šupu. Nije li posve zanemario pojedinosti u vezi s kukom, s iščupanim klinom? Zašto mu nije to sama rekla? Možda je sve to maslo te žene koja je nastojala iskoristiti tko zna kako stvorenu nevidljivost dijelova psećeg tijela, te uz vještu manipulaciju s kliještima (možda sama načinivši mrlju nekim ovalnim koritom koje je poslije uništila!) riješiti se na neki način svog supruga? Radi čega? Žene, općenito supruge čine to da bi omogućile uspostavljanje veze s trećom osobom! A kliješta, nožice, elipsa, limena kutija, krajevi žica, kao i zagonetka sa psom, možda su namjerni tragovi što ih je ostavio jadni profesor?

Primičući se policijskoj stanici, sam je sebe uvjeravao da prelazi svaku mjeru u kombinacijama. Možda je sve ipak mnogo jednostavnije nego što to može i naslutiti? I zašto bi supruga izabrala takav misteriozni način da se riješi muža? Prije bi jedan suprug odabrao tu metodu da se riješi nje, ako je već želio da se riješi nečega što mu je očito smetalo.

* * *

Warman zaustavi kola ispred stanice i potrči onih nekoliko koraka do ulaza. Ipak, dobro je pokisao. Udaljena grmljavina sve se slabije čula, ali kiša kao da nije namjeravala prestati.

Stojeći pred kancelarijom poručnik Chilldena bio je uvjeren da će ga ovaj u početku smatrati pijanim, kasnije malo ćaknutim, a da bi dokazao suprotno morat će se vraški potruditi. Nije sumnjao da je poručnik još tu iako je radno vrijeme odavno isteklo.

»I bez vlastitih hipoteza«, reče sam sebi. Počeo je nabrajati sve ključne detalje. »Sve bolje za boljim«, zaključi. Prije nego pokuca, posljednja mu je misao bila:

»Prrr..., odletio, nestao«, rekla je ta čudna žena. Ali kamo? Kako?

— Upadajte već jednom — čuo je poručnikov glas. »Samo mi je još to trebalo«, zaključi. »Mrzovoljan je..,«

* * *

Nije prošlo ni pola sata otkako je Warman otišao, kad je pas počeo bjesomučno lajati.

Kiša je padala jednoličnim šumom. Zavaljena u naslonjač, nakon kave, Bertha je upravo ugasila opušak već druge cigarete nakon Warmanova odlaska. U početku nije poklonila nikakvu pažnju lajanju koje je postajalo sve žešće.

U svijest joj iskrsne potajna nada da će se njezin Felix ipak vratiti, no nije mnogo razmišljala o mogućnostima koje bi do toga dovele. Ogrnuvši muževu kišnu kabanicu otišla je u stražnje dvorište. Stojeći uz ogradu pratila je ludovanje psa.

Čas bi blenuo u unutrašnjost kućice pored šupe, da bi zalajao i pojurio na suprotnu stranu dvorišta podvijena repa, tj. onim batrljkom što je od njega ostao. Berthi nije trebalo dugo da shvati uzrok psećem ponašanju. Dva nestala dijela donjih dijelova šapa, kao i dio repa kretali su se tragovima koje je pas načinio prije možda pola sata.

Širom razrogačenih očiju žena je pratila bjesomučnu igru psa koji je lajao i bježao od šapa, od vlastitih dijelova tijela koji sa zakašnjenjem prelaze isti, njegov put po blatnjavom dvorištu.

Uskoro je stajala kraj telefona. Imala je sreću; Warman i poručnik Chillden su još vagali svaku riječ, svako slovo u izvještaju koji je Warman napisao na brzinu.

Bez detaljnijih objašnjenja Bertha je glasom koji nije nalikovao na

njezin, promrmljala:

— Dijelovi psa su se vratili... progone ga... Pas će izludjeti...

Za obojicu je to bilo dovoljno da već za desetak minuta i sami budu svjedoci nesvakidašnjeg prizora. Nije im smetala kiša koja je samo na prekide prestajala, da bi ponovo zapljuštala povećavajući blato stražnjeg dvorišta u kome su se jasno ocrtavah tragovi psa, koje su slijedile odlutale zadnje šape i dio repa.

* * *

Ponovo sjedeći u poručnikovoj kancelariji Warman je bio zadovoljan: pretpostavljeni više ne sumnja u njegov razum!

Gledajući poručnikovo smrknuto lice, Warman shvati da nije problem time riješen. I dalje ostaje tajna kako je došlo do svega toga i gdje je profesor Felix. Poručnik je mirno grickao krajeve brkova, povremeno bacajući strelovite poglede na Warmana. Ovaj ga je promatrao ispod oka.

— Vjeruješ li ti, Warmane — upita Chillden — da se može konstruirati vremeplov?

Takvo pitanje Warman nije očekivao. Vjeruje li? O tome se uređaju toliko piše u romanima i pričama da je on postao gotovo normalan pojam o kome se ne razmišlja kao o nečemu što je samo plod mašte. Vjeruje li? Nije znao odgovor. Do sada je znanost uvijek tapkala u mraku, ali, ako se nešto imalo na umu, ako je postojao cilj, tada se, uglavnom, pronalazio put do njega. Možda je Felixu Stinsu baš taj vremeplov bio cilj? Možda je on prvi? A možda i nije... jer do sada je bilo mnogo prijavljenih nestanaka, a da tijela nikada nisu pronađena. Ti su slučajevi proglašeni savršenim zločinima što su ih počinili nepoznati počinitelji. Da tako odgovori? Dakako, poručnik bi ga samo mrko ošinuo pogledom.

— Ne, poručnice, ne vjerujem mnogo....

— Pa kako objasniti sve ovo? Warman slegne ramenima.

— Vi ćete preuzeti ovaj slučaj? — upita.

— Nisam li ga već preuzeo? — Poručnikov glas je bio gorak. — Nije to slučaj za policiju. Mislim da bismo morali sve još jednom razmotriti, a tada pozvati nekog znanstvenika... još bolje skup znanstvenika. Sve je ovo u njihovoj domeni, ne misliš li tako?

Warman se složi kimanjem glave, a onda osluhne.

U hodniku se čula buka. Neki visoki glas, ženski vrisak...

— Opet nekoga dovode! — promrmlja Warman i ode do vrata.

U hodniku je vladao metež. Sa stepenica virkale su glave prema poručnikovoj kancelariji, u hodniku na podu ležala je onesviještena žena, a na metar visine od poda, ljuljajući se, kao da ih nosi nevidljiva soba, kretali su se — nestali dijelovi kliješta.

Warman tresne vratima, osloni se na njih cijelim tijelom i zapilji u poručnika.

— Dolaze... — promrmlja.

— Tko dolazi? — Poručnik skupi obrve gledajući Warmana čije se lice posve izbezumilo. Tada i poručnik skoči iz naslonjača.

Pored Warmana, kroz zatvorena vrata, kao kroz vodu, prođu dva kraka kliješta koji su nedostajali.

Obojica su pratila ples krakova po kancelariji. Prelazili su sva ona mjesta u prostoru gdje su se kliješta zadržala kada ih je donio Warman. Tada ih je bio uzeo poručnik, okretao ih... ponovo su u rukama nekolicine policajaca koji su ušli u poručnikovu kancelariju prije pola sata... Na kraju su krakovi odlebdjeli u visini stakla vitrine, prošli kroz njega i stopili so s ostalim dijelom kliješta, ponovo čineći cjelinu.

Tek kroz nekoliko minuta obojica se pomakoše. Warman procijedi:

— Biste li se, poručnice, usudili uzeti kliješta?

— Ti ne bi?

— Ne znam... Mislim da bi krakovi ostali stajati, čekajući da prođe oko pola sata, i da bi tek tada slijedili put većeg dijela kliješta...

Poduže razmišljajući poručnik Chillden naglo krene prema vratima pogledavši na ručni sat.

— Nismo li danas malo pretjerali?

Warman slegne ramenima. Što se njega tiče, danas mu zbilja nije potreban objed.

Na hodniku su se jedva progurali ne odgovorivši ni na jedno pitanje, a bilo ih je zaista mnogo.

Da li bi, upita se Warman, bilo koji odgovor bio točan?

* * *

Drugo su jutro kliješta bila prebačena na drugu stranu vitrine. Čistačica ih je prebacila kada je brisala prašinu. Na poručnikovo pitanje što se dogodilo s kliještima, samo ga je pogledala sumnjičavo vrteći glavom i napustila kancelariju.

Poručnik odmakne staklo, oprezno dohvati kliješta i podigne ih u ravnini očiju. Ništa se ne dogodi.

— Kako sada objašnjavaš ovo? — upita. Warman, koji je još stajao na vratima, reče mudro:

— Onaj problem koji je vrijeme stvorilo može jedino vrijeme i riješiti!

Podignutih obrva, drugom rukom gladeći brkove, Chillden ga pažljivo promotri.

— Vjeruješ li u vremeplov?

— Ne vjerujem, poručnice.

I jedan i drugi, u skrivenom kutu svijesti ostavili su ipak dovoljno mjesta za postojanje nečega kao što je vremeplov.

* * *

Mjesecima se na znanstvenim skupovima raspravljalo o mogućnosti konstruiranja vremeplova. Nekolicini znanstvenika je izvještaj profesora Felixa Stinsa na Institutu za kibernetiku, od prije dvadesetak godina ipak na nešto ukazivao. Ako je, tvrdila je ta nekolicina, profesor Stins već tada uočio osnovnu razliku između mogućnosti teleportacije i putovanja kroz vrijeme, zašto bi tom čovjeku bilo nemoguće i da dođe do puta kojim bi riješio problem prijenosa materije kroz vrijeme.

Većina je ipak bila neumoljiva:

— Ako je on zaista načinio vremeplov danas, to znači da će takav uređaj već sutra biti dio svakodnevnice. No gdje su ti vremeplovi koji nas posjećuju iz budućnosti?

Za mnoge je to bio neoboriv argument protiv vremeplova i njegova postojanja.

Specijalna komisija posjetila je dom profesora Stinsa, pregledala sve njegove zabilješke, ali nije otkrila ništa o konstrukciji vremeplova.

U toku dvije godine nakon profesorova nestanka štampa je iznosila proturječne i često neistinite pcdatke o njegovu životu i radu. Sve to vrijeme je njegova ucviljena supruga nastojala da se što brže poništi brak, izbjegavajući čak i telefonske razgovore s Jeffom Harlowom, koji u štampi nije ni jednom spomenut. Jeff je Berthi bio zahvalan do te mjere da se pošto je brak konačno i službeno raskinut, iz zahvalnosti odmah oženio njome.

Prašina oko nestanka Felixa Stinsa polako se stišavala, a da nijedan znanstvenik nije ni pomislio da je profesor mogao biti jedini čovjek koji je stvorio (i koji će ikada stvoriti) uređaj za prijenos materije kroz vrijeme.

U toku dvije godine braka, između Berthe i Jeffa mnogo što se izmijenilo. Primjenom Berthine »posebne dresure«, Jeff, »vječiti neženja«, postao je papučar kakav nije bio ni profesor Stins. Strpljivo je podnosio poslove koje mu je njegova voljena sve češće i sve više naturala. Brak je, uskoro, postao samo fasada iza koje je Bertha krila svoj pravi način života, svoju tako promjenljivu i života punu narav (do te mjere da je već našla i zamjenu za Jeffa-ljubavnika, onog od prije nekoliko godina).

U kući profesora Stinsa gotovo se ništa nije promijenilo osim šupe koju su vrijedne Jeffove ruke dotjerale u red. Umjesto masivna stola uza zid sad su stajala naslagana do krova, tri reda nacijepanih drva, a na mjestu limenog energetskog ormarića, iz kojega se napajao zagonetan predmet, sada je bila polica za priručni alat.

U nekadašnjem domu Felixa Stinsa konačno je sve teklo po starom.

Sve do trenutka kad se pojavila nova elipsasta, ali mnogo manja mrlja.

* * *

Toga popodneva profesor Stins bio je mrzovoljan. Morao se pripremiti za predavanje na sveučilištu. Bertha ga je, začudo, ostavljala na miru. Znao je da je to tišina pred buru, koju bi uglavnom on izazvao. Ovaj put je čvrsto odlučio da odstupi od tog pravila.

Na odlasku, njegova ga je supruga, što je iznenadilo i profesora, čak

poljubila vragolasto namignuvši.

— Ti se snađi za večeru, mili! — proevrkutala je s vrata. Dvije minute poslije, što je opet začudilo profesora (ali ne previše, jer je njezin običaj bio da provjeri što »mili« radi kad nje nema), vratila se i prenijela mu telefonsku poruku.

— Ne brini, u redu je. Nisam zaboravio na predavanje — rekao je nastojeći biti opušten. Jedva je dočekao da ona ode, da ostane sam i na miru pogleda TV— seriju o najnovijim otkrićima o životu ljudi iz neolita.

Tu večer donio je konačnu odluku.

Neolit! To je pravo vrijeme!

Poslije predavanja, vrativši se oko 22 sata, zavukao se u svoju radionicu odlučivši da do jutra dovrši posljednje pripreme. Ostatak novca što ga je dobio od prodaje starog »volkswagena«, (od čega je nakupovao preostale potrebne dijelove za svoj uređaj), ostavio je u plavoj omotnici na stolu, daleko od polja djelovanja sila njegova uređaja koje i nije bilo veliko, tek kojih dvadesetak centimetara uokrug i do same površine zemljanog poda. Podigavši svoj uređaj elipsastog oblika na nožice izbjegao je da se i ispod uređaja prenese u vrijeme kuda misli krenuti. Neolit!

Zaokupljen nagađanjima u što sve može upasti, brzo mu je prošla noć u kojoj nije stisnuo oka. Bertha je, znao je, tvrdo spavala, naviknuta na njegova česta noćenja u šupi. Ujutro je, prije odlaska na sveučilište, skoknuo na tržnicu — posljednji put. Skuhao je poslije i kavu. Bertha se nije iznenadila što je već na nogama; bilo je to već toliko uobičajeno, da uz guljenje krumpira, pripremu ručkova i ostalih obroka, kuhanje kave nije bili ni zamjetljivo.

— Pazi da ne zakasniš! — upozorila ga je na rastanku.

Kako bi bilo lijepo da me i sada isprati poljupcem, pomislio je izlazeći na ulicu. Vrijeme nije obećavalo nikakvu promjenu. Lagano odjeven u tanku košulju i već iznošeno sivo odijelo žurio je na sveučilište.

Događaj na sveučilištu samo je ubrzao provođenje odluke u djelo. Polazeći pored garderobe, Stins zastane. Neopažen, prisluškivao je razgovor dvojice kolega.

— ... U svakom slučaju, ne bi se trebao pretvarati da nije svjestan...

— Misliš li ti da on zna?

— Pa cijeli grad bruji o njoj i njemu? — Kratka stanka.

— I to s mesarom... Cccc...

— Vjeruj mi da ga žalim. Pokušao sam nekoliko puta đa mu skrenem pažnju, ali je Felix tako dobroćudan i naivan, da mu ne mogu reći takvo nešto, a da ga ne povrijedim.

Čuvši svoje ime, oprezno se udaljio istim putem kojim je i došao. S noge na nogu vraćao se kući, svjestan da nije sposoban za predavanje. Sjetio se karikature izrezane iz novina i prikačene na ulazna vrata: glava čovjeka s golemim jelenjim rogovima. Ti mladi vragovi, studenti, znao je, nađu načina da se narugaju čovjeku, a on je vjerovao da je Berthina tajna samo tajna između Jeffa, nje i njega, Felixa.

Kao što je i očekivao, Berthe više nije bilo kod kuće; otišla je ili u skitnju ili...

Ušao je u kuću, zatim je polako prošao kroz sobe opraštajući se od svega što je stvorio u dvadesetak godina braka. Očekivao je tugu, ali umjesto nje osjeti olakšanje. S prezirom pogleda posuđe koje je neoprano čekalo njega, da se vrati sa sveučilišta. Pa dobro! Zasukanih rukava na brzinu je oprao posuđe, stavio ga u vitrinu, a tada je, zaključavši vrata, izišao u dvorište, noseći jelo psu.

U stražnjem dvorištu njegov je ljubimac skakutao mašući repom. Pratio ga je u šupu, promatrao posljednje pripreme... U trenutku kad je Felix provjerio višežilni kabl u energetskoj kutiji na zidu, pas se podvuče pod elipsasti uređaj.

Još jednom provjerivši sve Stins sjedne u svoj uređaj, koji će ga prebaciti u prošlost. Ne, nije želio u budućnost. Možda bi tamo mogao načiniti novu energetsku kutiju, pa bi došao na pomisao da se vrati Berthi! Odlučio je krenuti u prošlost gdje neće imati prilike za povratak. Primitivan način života, primitivna shvaćanja, primitivne, odnosno male težnje i potrebe! Mir, život bez posuđa, bez kuhanja i pranja, bez kave, ali i bez kina i ljubavnika... Bez studenata!

Podesio je brojke na programatoru pritisnuvši dugme s oznakom »minus«. Još jednom preleti pogledom po šupi, uzdahne i pritisne dugme startera.

Cio uređaj nije bio velik, tek toliko da je udobno mogao sjediti u sjedalu tko zna kojeg vozila kupljenog na otpadu. Noge je mogao zgurati u šupljinu u limu, dok je ispod sjedala bio smješten generator nestabilna polja. Prozirna plastična kupola koja ga je okruživala, i koju je dodirivao glavom ako bi je malo više podigao, trebalo je da ga štiti od eventualnih vremenskih nepogoda u vrijeme dok ne postignu maksimalnu brzinu putovanja u prošlost..

Pogledao je na zidni sat iznad stola. Velika kazaljka se naočigled sve brže pomicala unatrag; deset, petnaest minuta... pola sata...

Ni sam ne znajući zašto, pogledao je oko sebe.

Pas koji je ležao pod strojem, stiješnjen između poda i tla, začuvši čovjeku nečujnu frekvenciju, izjurio je i zavukao se pod stolicu. Odmah nakon starta, pred očima psa, nestao je njegov gospodar. Vjerujući da se ovaj nalazi vani, pas je pod stolicom, stražnjih nogu ispruženih prema natrag i mašući repom, čekao da mu gospodar otvori vrata koja su (što pas nije mogao znati) bila zatvorena iznutra. Tog trenutka ga profesor Stins opazi, kao i krakove kliješta koja su bila preblizu i zahvaćena poljem. Dohvativši ih, profesor zamahne prema šapama i repu — jedinim vidljivim dijelovima psa. Istog trenutka, pogođeni, rep i šape nestanu.

Profesor se nije pitao što će se dogoditi sa psom i kliještima. Netremice je zurio u zidni sat.

Uskoro je zahladnjelo. Primicala se protekla zora... noć, zatim večer i ponovo jučerašnji dan. Vrućina! Ponovo hladno! Noć! Dan-noć, dan... Sada je i mala kazaljka na satu poludjela okrećući se poput ventilatora unatrag. Sve brže, brže; dan, noć, dan... Na kraju se oko profesora sve pretvorilo u sumrak; zbog tromosti oka razlika između dana i noći je postala sivilo.

Vremeplov nije imao ugrađen brojčanik, indikator prijeđenog vremena, jer bi to samo poskupjelo gradnju uređaja. Stroj će se ionako sam isključiti u odabranom dobu. Ako se nije prevario u proračunu, pet godina ubrzanja bit će dovoljno da se uređaj nakon toga odvoji od energetske kutije koju je konstruirao i montirao prije sedam godina. Do tada će u desetinki sekunde prelaziti više od tri tjedna.

Pokušao je oko sebe vidjeti neko kretanje, na primjer sebe kako ulazi u šupu, ali je brzina bila već suviše velika. Pogledao je na sat. Više ga nije bilo. Zar je proteklo već tri godine, koliko je stajao sat na zidu do trenutka

starta? Vrijeme se stopilo u jednu liniju koja je imala smjer — neolit! Točan dan nije bio važan. Samo razdoblje.

Oko sebe više nije vidio šupu koju je prije trideset godina konačno dovršio. Bio je to znak da je sada odvojen od energetske kutije i da još samo visokonaponski kondenzatori stvaraju ubrzanje. Uskoro će se i oni isprazniti, a tada će još samo akumulatori davati ono malo potrebne energije.

Tek sada stislo se grlo profesora Stinsa. U ovo je vrijeme bio mlad, pun poleta... Da se vrati, da počne život iznova s nekom drugom ženom? No, može li se išta izmijeniti u životu? Nije li mu život bio upravo onakav kakav je bio, zato što se nije vratio u prošlost i intervenirao u njoj? A I da jest, budućnost bi opet bila ista baš zato što jest intervenirao stvorivši uvjete da budućnost bude onakva kakvu ju je poznavao. Budućnost? Sada je to prošlosti

Bez straha se prepustio svome uređaju da ga kroz sivilo vremena i neizvjesnosti dovede u razdoblje koje je odabrao, gdje nema dominacije žene nad mužem, gdje nema kina i kućnih prijatelja, te vječno umrljanih ruku od brašna.

Bio je siguran da u neolitu ne znaju za krumpir kojeg je nagulio na tone...

* * *

Svuda oko Felixa vladala je tišina.

Sunce je krenulo na zapad, prema planinama koje su potkovasto uokviravale kotlinu u kojoj se našao. Jedino je južna strana bila nezaštićena. Južna strana! Sjevernim je vjetrovima spriječen prodor u kotlinu! Nije li ovo idealno mjesto za život? Možda će baš u ovom raju, daleko od zagađene atmosfere, od gradske buke, tvrdoglavosti studenata i tiranije razmažene supruge pronaći svoje daleke pretke?

Polako se izvukao iz vremeplova, milujući ga kao živo stvorenje.

Pogledao je na žice i kablove što su se rastalili i sada ležali u gustoj, ali ne visokoj travi koja bi ometala kretanje. Zapitao se hoće li njegov uređaj ikada biti pronađen? Možda će jednom, u budućnosti iz koje je došao, netko otkriti njegov vremeplov koji će nekim Danikenima poslužiti kao dokaz za tvrdnju da su Zemlju posjećivali bogovi?

Krenuo je nasumce, pomislivši kako je trebao ponijeti pištolj sa nešto municije, jer nije mogao pretpostaviti na kakvu zvijer može nabasati. Na stotinjak metara, na maloj uzvišici ugleda nekoliko stabala gdje je moralo biti hladovine. Iako nije bilo vruće, jer se primicala večer, krenuo je prema njima.

Oslonjen o stablo, zadrijemao je. Opuštenost koja ga je zahvatila bila je normalna reakcija na njegovu neprestano opterećenu psihu.

Nije drijemao više od petnaestak minuta kada začuje glasove.

Uspravljen, sakriven iza stabala, pažljivo je motrio po okolini. Tada shvati da mu se nije pričinilo.

L J U D I !

»Lovci!«, sine mu.

Pomalo neoprezno potrčao je prema maloj skupini ljudi udaljenih oko trista metara, koji su zalazili u šumarak, što se spuštao po padini drugog brežuljka. Nisu čuli njegovo dozivanje. Potrčao je. Stigavši do šumarka, ugledao je lovce između rijetkih stabala. Kratko razmislivši strgao je odjeću, ostavši u krpama. Ponovo potrči. U trku je zderao rukave košulje, nastojeći što više nalikovati na njih. Ispuštao je krikove, ali vrlo nespretno i zato veoma nesigurne i tihe. Uskoro je na razdaljini od samo pedesetak metara pratio grupicu lovaca koji su se uputili prema jednoj litici iz koje se, u jednom otvoru, vidio dim.

Pećina!

Živjet će pećinskim životom! Život gdje se sve dijeli prema zaslugama i na pravilne dijelove. Ako i smršavi koji kilogram samo će mu dobro doći za kondiciju, koja je ionako opala. Pećinski život gdje se sve dijeli — ponovi misao — kako posao, tako i hrana!

Profesoru nije palo na pamet da te lovce, koji su nosili životinje svezanih nogu o dugačke motke, treba pogledati i u lice. Bar sa strane. Sretan što se riješio kuhanja, spremanja, supruge i svih problema civilizacije, veselo je krenuo, i dalje držeći rastojanje, za praljudima, prema pećini.

Budućnost u ovoj prošlosti činila mu se bajkom.

* * *

Bertha Harlow, kućanica bez zaposlenja, bez obaveza, potpuno predana svom ustaljenom načinu života, nastojala je sve više da njezin dragi Jeff, »mili mužić«, što savršenije savlada sve poslove u domaćinstvu.

— Tebi, mili, neće biti teško da nam za večeru priredиš lijep odrezak, zar ne? — tepala mu je prije odlaska u kino.

Bertha Harlow više nije ni pomišljala da je mužić treba nositi na rukama, da mora biti snažan u zagrljaju. Za taj posao već je našla zamjenu. Nisu joj smetali zli jezici po susjedstvu koji samo »zavide tuđoj sreći«. Berthu nije smetalo ni povremeno sijevanje iz Jeffova pogleda, još strpljivo podnoseći njezinu samovolju. I on, kao i Felix, okrivljavao je sebe za sve što ga je snašlo. Tko ga je tjerao da se nakon tako dugog oklijevanja konačno veže s tom ženom? Berthu nije smetalo čudno bljeskanje noža što ga je Jeff stezao u krupnoj šaki dok je rezao krumpir na kriške.

Život je prolazio, po Berthinu uvjerenju, da nije mogao bolje.

Četiri godine nakon službenog proglašenja profesora Felixa nestalim, na stolu poručnika Chilldena zazvoni telefon. Poziv je stigao iz nekadašnje Stinsove kuće. Poručnik uzdahne sa zebnjom.

— Poručnice, vaš... mislim da se zove Warman, zar ne? Mogao bi doći k meni. On je stručnjak za mrlje elipsasta oblika.

— Kako molim? — poručnikove ruke pobijele od sti-? skanja slušalice. — Zar se opet nešto dogodilo?

— Pa... jest, poručnice. I opet je to slučaj za vas i vašeg Warmana.

— Zar je opet netko nestao? — gotovo usklikne poručnik Chillden, ne želeći vjerovati u ono što je čuo.

— Da!

Poručnik je čekao opširnije objašnjenje, ali ono nije stizalo.

— Kažete... ponovo elipsasta mrlja? — upita konačno.

— Da, ali ovaj put je mnogo manja i zato će cijeli slučaj biti mnogo jednostavniji. Čekam vas. I ponesite lisice...

— Halo!

Veza je bila prekinuta.

Poručnik je mudrovao u svome naslonjaču. Ili se Felir vratio iz mrtvih ili je ta žena ponovo nešto zakuhala.. Čuvši za novost Warman usklikne:

— Zar opet?

— Da, ponovo je nestala jedna osoba. Čini se da je lija, ovaj put sama sebe uhvatila za vrat.

Dok su policijska kola jurila prema kući Harlowovih, Jeff je skinuo pregaču, otvorio ulična vrata i otišao u šupu, oprezno obišavši objekt na zemljanu podu. Nož kojim je načinio krvavu, malu elipsastu mrlju na podu, ispod vrata supruge Berthe, stavio je na njezino nepokretno tijelo.

Opružena na onom istom mjestu gdje je prije šest godina stajala vlažna elipsasta mrlja, Bertha više nije marila za prezrivi pogled svoga muža kojeg samo što nije pretvorila u ono što je željela — pokornog, plašljivog, uzornog supruga koji ništa ne pita.

Kad odjekne zvono, Jeff poviče svojim basom.

— U šupi sam. Vrata su otvorena.

Pas zalaja svezan na lancu. »Što će biti sa psom?« upita se Jeff.

Tada se otvore vrata stražnjeg dvorišta. Jeff Harlow reče glasno.

— Dođite, momci, da vam olakšam posao. — Videći koliko su zapanjeni, dodao je: — Bolje robovati u zatvoru nego u vlastitom domu.

Kišica je, kao i onda padala, ovaj put sitno rominjajući po krovu šupe. Više nije bilo one škiljave sijalice. Sa zida je blještala staklena kugla.

— Blago Felixu — promrmlja Jeff — on je na bezbolniji račun riješio naš zajednički problem.

Nakon toga Jeff pruži ruke.

— Zar ste je vi ubili? Zaklali? — upita Warman.

— A tko bi dragi? Više neće imati prilike da od muškaraca pravi robove. Blago Felixu, ako je živ, taj bar uživa u slobodi...

Lisice škljocnuše.

— No, možemo ići. — Poručnik slegne ramenima. — Ovdje je sve

jasno.

Gledajući malu mrlju krvi na podu Warman reče, napuštajući šupu:

— Ovakve mrlje volim. Tu odmah znaš što je posrijedi.

Pas je tužno cvilio.

Kišica je i dalje sipila.

* * *

Jedan muškarac, zadužen za održavanje svete vatre, ubaci nekoliko komada drva na ognjište, da bi se odmah počeo ljuljati u jednoličnom ritmu. Dim s ognjišta se vine, ispuni pećinu grizući oči.

Siva kosa, posijedjela od dima i pepela, njihala se naprijed-natrag, a dva najbolja »asistenta« profesora Felixa Stinsa pripremala su osnovne sirovine. Jedan je od profesoru nepoznatih trava, sušenih pokraj vatre, kamenom lupao zrnje i pravio žućkasto brašno. Iako je već smršavio desetak kilograma. Felix se još nije navikao na kruh pržen na žaru.

Ispustivši krik, pred ulazom u pećinu, jedna žena zamahne toljagom. Dobro znajući što znači taj krik, a pogotovu kretnja, Felix se nastavi ljuljati u ritmu. Žena, ogrnuta u kožu, čvršće stegne svoju »palicu za pouku«.

Suze su se slijevale niz obraze ostavljajući svijetle tragove u naslagama pepela na licu. Nisu to više bile suze bespomoćnosti koju je osjećao prvih mjeseci ili kad je proklinjao sve, pa i svoj uređaj. Bilo je to, jednostavno, od dima. Davno ga je napustio očaj što nije otišao u još dublju prošlost (o, kako je proklinjao svoju naivnost što lovce nije.pogledao iskosa jer tada bi im ugledao grudi) — umjesto što je uskočio u ovu plemensku zajednicu.

U pećinu uđu tri snažne djevojke bacivši pred noge muškaraca, okupljenih oko ognjišta, životinjice nalik na štakore. Nekad bi profesoru pozlilo pri samom pogledu na njih. Sada mu nije smetalo kada je jedan muškarac zubima počeo guliti kožu.

»Da mi je sad koji krumpir«, uzdahnuo je profesor, a muškarci ga pogledaše s puno poštovanja. Ali se lica žena nisu promijenila.

Zastavši, Felix ponovo uzdahne, glasnije:

— Zašto ovdje nema kina ili šetnji po korzu? Žena s toljagom ponovi

krik.

Vidjevši da se pridošlica ponovo latio posla, žena s toljagom se vrati na ulaz. Gotovo svih desetak muškaraca okupljenih u pećini oko ognjišta — zauzetih pletenjem košara od pruća, pravljenjem odjeće od kože — uvijek bi svečana lica promatrali Felixa, zavidno mu gledajući usne koje su savršenom tehnikom izgovarale njima nepoznatu molitvu, koju nikada neće naučiti.

Profesor ponovo ispusti dubok uzdah, što učiniše i ostali muškarci da bi šutke gledali, pobožna izraza, kako mu se usne miču dok izgovara tako često upotrebljavane riječi:

— Samo baksuz poput mene može upasti u matrijarhat! — Ponovo duboki uzdah svih prisutnih muškaraca i ponovo profesorovo: — Ma gdje bio, baksuz uvijek ostaje baksuz!

Novi uzdah muškaraca.

... I svi nastaviše svoj posao.

Sivi od pepela, suznih očiju od dima, profesor i njegova dva najbolja »asistenta« nastavili su se ljuljati u ritmu pravljenja tijesta.

John M. Ford:

Amy at the Bottom of the Stairs

Preveo Žarko Vodinelić

Amy u podnožju stepenica

Warnke se usredotočio na to da svlada šok prijenosa, ali udar je uvijek bio jači od njega. Bol je poput oštrog noža nadirala iz dubine prema grudima, a lubanja mu je odzvanjala lančanim eksplozijama. Noge popustiše, a leđa udare o nešto tvrdo. Ruke su mu bile potpuno nemoćne. Otvori oči, ali nije vidio ništa. Svjetlo je bilo crveno poput krvi. Za trenutak pomisli da je ovaj put otišao predaleko, više.od četiri stotine godina, dok je prije preskakao najviše dva stoljeća — ovaj put je skok bio kobno dalek.

Zatim prizna sebi istinu, da je svaki prijelaz poput ovoga, da on uvijek iznova sve to zaboravlja, namjerno. Bol je bila jaka, ali žudnja za zaboravom još jača. I čim je ustanovio da nije mrtav, smjesta pomisli na ženu zbog koje je skočio u vremenu. Očajnički se nadao da je Amy Dudley gore. Šok će trajati samo nekoliko sekundi i nije želio da ga ona vidi slijepog i nemoćnog na podu. Ako pobjegne od njega, ako ne htjedne slušati, sva će bol biti uzaludna. I njegova i njezina.

Warnke se uvjeravao, tko zna po koji put, da to sada već nije uzaludno. Postojali su odgovori. Moraju postojati. Na pravom mjestu, u pravom trenutku.

Zasljepljujući bljesak popusti, zatim nastupi drhtanje, pa bol u glavi. Polagano se digne s drvenog poda. Nalazio se u predvorju dvorca Cunnor, berkširskom posjedu gdje je Amy Robsart Dudley živjela ovoga, 1560. ljeta gospodnjega. Teška bijela svjetlost rujanskog popodneva prodirala je kroz okovane prozore, padala na parket, na komodu s izrezbarenim likovima križara, na dugi prazni stol s dvije stolice. Od Warnkeovih pokreta, dok se kretao u crnome plastu, zaplesa prašina na iskošenim zrakama svjetlosti. Sve ostalo je mirovalo. Pitao se je li vikao dok je ležao na podu? I je li ona čula?

Warnke nasloni ruku na masivni, izrezbareni stup u ogradi stepeništa. Stepenice u predvorju bile su od izglačanoga orahova drveta. Lagano su se

uzdizale, okretale na odmorištu i ponovo se uzdizale prema odajama na katu gdje je boravila Amy. **Niza stepenice**, upućivao je zapis. To su te stepenice. On je tu. Još nikad nije promašio vrijeme ni mjesto za koje se pripremio. Čekao ju je.

Gledao je gore, prema svijetlom zapadnom prozoru na odmorištu. Gledao i pokušavao misliti. No misli su mu bile prazne sve dok ona, uz šuškanje krute tkanine, ne zakloni put svjetlu.

— Ne poznajem vas — progovori silueta krhkim glasom, ne uplašeno, ne ljutilo, već kao da će se prekinuti. — Ako tražite moga muža — on je u Windsoru.

Warnke zabaci plašt, otkrivajući jednostavno tamno odijelo i bijelu nabranu košulju. Nimalo u skladu s odijevanjem u tom vremenu, no moglo se prihvatiti kao odjeća stranca. Malo se okrene, nastojeći pokazati da ne nosi mač. Nakloni se nespretno; smetao mu je plašt. Nije se baš snalazio u takvom ruhu.

— Ne tražim vašega muža, gospođo Dudley. Došao sam da s vama govorim.

Ona zakorači do ruba odmorišta, ali još je nije mogao jasno vidjeti zbog svjetlosti.

— Danas ne primam goste. — Korak niza stepenice. — čini se da ste se sami pozvali. Hoćete li sami i otići... ili da pozovem sluge da vam pomognu?

— Nema slugu — reče VVarnke previše brzo. — Poslali ste ih sve na abingdonški sajam i neće se vratiti do mraka.

Još jedan korak. Porub njezine haljine bio je plav.

— Jeste li sigurni?

— Jesam. Bili ste uporni. Ostala je samo gospođa Owen i objedovala je s vama, ali ona je na drugom kraju kuće. Sami smo.

Ona ponovo zakorači i on začuje dubok uzdah. Njezina ruka na ogradi bila je blijeda kao papir.

— Kako neprilično, da udata žena bude sama s muškarcem dok joj je muž odsutan. — I dalje je hodala. — Lascivni Francuzi će pričati o tome.

Nije ga se bojala. Nije bar zasada. A imala je i smisla za humor, iako s prizvukom gorčine. Dok je lady Dudley samovala u Cunnoru, lord Rdbert Dudley bio je u Windsoru, dan puta daleko, s kraljicom Elizabetom Prvom. Potajno se zabavljao s njom, dok su državni poslovi čekali. I Francuzi su zaista brbljali o tome. Isto kao i Španjolci. I Englezi.

Warnke reče:

— Imam vam nešto reći, gospođo. Dvije stvari: jedna je strašna, a druga budi nadu.

— Dakle, vi ste glasnik? Mislila sam da ste neka uglađena uhoda. — Spustila se do podnožja stepenica. Čipka joj je obavijala vrat sve do brade. Lice joj bijaše ispijeno, a očne šupljine duboke. Kapa joj je pokrivala kosu, a dijelovi koji su se vidjeli bili su suhi i krhki. Dok je Warnke tragao za činjenicama u slučaju Amy Robsart, pokušavajući da je pronađe u vremenu-prostoru, nije pronašao njezinu sliku. Znao je zašto. Bilo joj je dvadeset osam godina, ali je izgledala kao da joj je više od četrdeset. Kao da joj smrt nagriza kosti. I bilo je tako.

— Strašne vijesti i vijesti koje bude nadu — reče ona zamišljeno, — Što bi to moglo biti? Znam. Kraljica je napokon začela dijete s mojim mužem, kao što se priča; no ja ću umrijeti prije no što Njezino Veličanstvo rodi.

— Ne, gospođo. — Warnke osjeti jezu. Prepuknut će previše brzo, prerano. — Ne postoji nikakvo dijete.

— Znam. Moj gospodar je ljubavnik, istina, tvrdokoran, istina... čak luckast. Ali glupan je jedno, a luđak drugo. — Ona nakrene glavu i Warnke se ponovo sledi zbog nagiba njezina vrata. — Vi znate moje ime, no niste mi rekli svoje.

— Saul Warnke, lady Dudley — Poče se ponovo klanjati, ali nije uspio u tome.

— Vi ste Englez.

— Nisam. Nijemac sam. — Nije baš potpuno slagao.

— A vaše strašne vijesti?

— O vašoj... bolesti, gospođo.

Ona spusti pogled na sebe, podigne ruku kao da želi dodirnuti lijevu dojku, no umjesto toga vršcima prstiju dotakne usne.

— Vi ste, dakle, doktor?

— Nisam liječnik. Doktor... nauka. — Filozofija sada znači nešto drugo. Biofizika vam uopće ništa ne znači.

— A vijesti su strašne. Dakle, zacijelo umirem. Je li tako, doktore?

— Tako je.

Ona polagano kimne.

— Žao mi je što ste prešli toliki put zbog takve sitnice — reče ona bez boje u glasu. — Znam da umirem, doktore... Warnke. Cijela Engleska zna da umirem. — Pogleda ga ravno u oči. — I htjeli bi da nisam u tome toliko spora. — Odmahne rukom, kao da otpušta slugu. — A sada, doktore, danas ne želim nikakvo društvo, kao što, čini se, već znate. Htjela bih da danas umirem sama. — Ona krene prema vratima predvorja, široko zaobiđe Warnkea i posegne za kvakom.

— Znam kad će doći dan, gospođo — reče Warnke.

Ona zastane, a zatim krene dalje.

— D... dan? Danas je nedjelja, doktore.

— Vi znate što mislim, gospođo.

Ona se zaustavi.

— Svakako... da to ne znaju čak ni mudri njemački doktori.

— Ja znam — reče Warnke nesigurno. Nastupio je trenutak za strah, bježanje. Vrata su bila blizu. — Danas, gospođo Dudley. Danas je taj dan.

Ona ustukne; oči joj bijahu širom otvorene i bijele u tamnim dupljama.

— Pa vi ste anđeo smrti — reče mjereći ga od pete do glave — ali nije vas poslao Bog. Ne Bog, nego Elizabeta. — Warnke zakorači prema njoj i ispruži prazne ruke. Ona uzmakne i brzo zakorači u stranu, tako da se stol našao između njih. — Njezin otac Henry znao je kako treba postupati s neprikladnim ženama — reče. — Za jednu je naručio francuskog mačevaoca; zašto ne bi i njemačkog doktora?

— Nije riječ o kraljici Elizabeti — reče Warnke; bojao se da govori prenaglo.

— Nije? Tko, dakle, od tolikih njezinih vrijednih ruka? Čujem da je William Cecil u nemilosti. Zar on dolazi u otrovnoj torbi njemačkog doktora?

— Ne, gospođo. — Znao je da se ona mora sama obuzdati; on to nije mogao učiniti.

— Ni Elizabeta ni Cecil. — Oči su joj mahnito igrale. Ruka joj poleti prema vratu. — Zar Robert? Zar moj muž?

Warnke snažno odmahne glavom.

— Gospođo Dudley, kunem se da vas nisam došao ubiti.

— Ama, tko je onda? — reče ona bijesno, okrene se od njega i povika: — **Gospođo Owen**!

— Nitko, gospođo. Tumor. Molim vas, slušajte. Tumor je, vi znate, već odmakao...

Ona otvori usta kao da će opet viknuti, ali se ponovo okrene prema Warnkeu i reče:

— Da ... malo me boli. — Njezin izgled mu je to već saopćio; bilo je to mnogo više od »malo«.

— Bolest je prodrla u vašu kralješnicu. Potajno, ali kosti su jako oslabjele. Uskoro, danas poslijepodne, gospođo, kosti će popucati.

Buljila je u njega.

— Glasnik, špijun, doktor, ubojica... a sada govorite poput proroka iako ste obučeni kao đavo... Jeste li vi uopće čovjek?

— Samo čovjek, gospođo... čovjek koji nešto zna o budućnosti. — Grlo mu se stegne i on zakašlje. — Rekao bih vam... što će se zbiti... nakon vaše smrti.

— Vi biste što? — Ona se nagne malo naprijed, preko stola. — Ako ste došli da me ubijete, učiniti to za Elizabetu i Englesku i svršite to. No ne pričajte mi ništa o onome što će biti poslije, bilo dobro bilo loše. — Ona ljupko prekriži ruke i obiđe polovicu stola. Zatim progovori vrlo umorno:

— čemu to?

— Ima razloga — reče Warnke dok mu je srce gorjelo. Evo dokle je stigao, a ona ga je i dalje slušala. — Ono što se ovdje danas dogodi, promijenit će svijet. Došao sam jer želim da znate... koliko je to važno. Hoćete li me saslušati?

Dlanovi su joj se svijali oko laktova. Warnke je čekao. Nije ga bilo briga što ona misli da je on prorok, Božji ili Elizabetin glasnik ili sam sotona, samo ako ga sasluša.

— U redu, doktore. — Zatim odvuče stolicu od stola. — Ja ću sjediti, a vi ćete stajati.

Warnke kimne glavom. Amy sjedne, savršeno kontrolirajući nabore i rukave svoje haljine. Možda je njezin muž kraljičin ljubimac, ali ona je gospodarica ove kuće.

Ove prazne kuće.

— Danas u predvečerje — poče Warnke — kad se sluge vrate s abingdonškog sajma, naći će vašu... vas u podnožju stepenica... sa slomljenim vratom.

— U podnožju stepenica? — reče ona, ponovo mirna i zamišljena. — E, pa to će zbilja izazvati brojne glasine.

— Da, hoće. Iako sud neće pronaći nikakav dokaz zločina, sjena će biti bačena. Govorit će se da vas je vaš muž dao ubiti, da je to učinio Cecil, da je to učinila Elizabeta. Da su vas našli sa čavlima u glavi. Da ste otrovani. I knjiga će biti napisana, knjiga koja priča o tome kako vas je Anthony Forster bacio niz stepenice i koja će postati vrlo popularna.

— Forster...! Tko bi takvo nešto napisao? — Ona malo zatrese glavom. — Kako bilo... znam, znam.

— To će tek biti nakon nekoliko godina. — Nema svrhe pridodavati da će gotovo svi čitaoci Waltera Scotta koji vjeruju u Robina Hooda prihvatiti i njegovu sliku Amyine smrti. I nema koristi govoriti o tome da će poruka Dudleyja Cecilu, u kojoj ga moli za pomoć, ali ne govori što je to, zauvijek ostati dokaz o načinu Amyine smrti.

— I to će — kako kažete — promijeniti svijet — reče ona. Sad su se primakli najvažnijem pitanju. Postigao je da ga ona sluša. Kad bi ga još

samo razumjela.

— Vi znate da bi se lord Robert Dudley, da je... slobodan... oženio kraljicom?

Ona kimne ukočeno.

— Bilo da mu se pokore ili ne... I oženit će se njom, dakle. A... svijet...

— Ne, gospođo. Zbog... okolnosti vaša ga smrt neće osloboditi. Napokon će se ponovo oženiti, ali neće uzeti Elizabetu. — Warnke prisloni ruke na stol. Bile su vlažne. — Nitko se nikad neće oženiti Elizabetom Tudor. I zbog toga... ona će se vjenčati s Engleskom. Učinit će velika djela kod kuće i a drugim zemljama. Kao i vaš muž.

— **Moj udovac** — odvrati ona. — Jeste li došli da mi to kažete, doktore? Da Engleska može biti velika jedino ako jadna Amy umre? — Zatim ustane i zatetura. — Vi ste trovač, doktore, tko god vas poslao. Vaš jezik je čisti otrov. — Krene prema stepeništu, a zatim zastane. — A što ako — reče ona, vrlo tiho — ne umrem u podnožju stepenica? Što ako umrem u krevetu... i ne ostavim nikakve sjenke?

— Onda bih vas ja prenio — reče Warkne jadno.

Ona se zavrtje prema njemu, zgranuta.

— Vi znači jeste više od proroka.

— Ja ... ne... ali... — Warnke je lomio ruke. — To uopće nije slijepa vjera. Pokušao sam promijeniti činjenice. Pokušao sam toliko puta da to ne mogu izbrojiti. Ali ne mogu promijeniti baš ništa. Prošlost je nepromjenljiva.

— **Prošlost**.

— Htio sam reći... — **Nema svrhe... zar ne**? — Da, lady. Prošlost. Ja ne proničem u sudbinu. Ja sam... putnik. Iz jednog vremena u drugo. Shvaćate li? Znam kada ćete umrijeti, i gdje, i kako, zato što je sve to zapisano u nekoj povijesnoj knjizi. Želio bih da vam mogu spasiti život, kunem se Bogom i svim svecima. Ali ne mogu vas spasiti, koliko god to nastojao... zato jer to nisam učinio.

Amy ga je prazno gledala.

— Vi... ste doputovali iz drugog vremena da mi kažete da moram umrijeti?

— Da vam kažem zašto ćete umrijeti — reče Warnke moleći. — Morate uočiti razliku.

Ona zatvori oči.

— Vidim razliku — reče ona mirno. — Piše li u vašoj povijesnoj knjizi da je moj muž bio zatočen u Toweru i čekao pogubljenje?

— Da, gospođo. Zbog zavjere u kojoj je htio postaviti lady Gray na prijestolje.

— Posjećivala sam Roberta... svakog tjedna na tom strašnom mjestu. Uglavnom je bio snažan. Moj gospodar nije mudar, ali je vrlo jak, no bilo je trenutaka kad su mu kameni zidovi bili prevelik teret i tada bi me pitao: »Zašto? Zašto sam ovdje, Amy?« A ja mu nisam mogla reći da je bio tamo zbog zavjera i da mora umrijeti zato što zavjere nisu uspjele. Iako je on to znao vrlo dobro. Mislim da je zato imao u mene povjerenja. Sve dok ga Elizabeta nije pomilovala, pitao me je zašto mora umrijeti... a ja mu nisam odgovorila. — Zatim upre pogled, nepopustljiv i tvrd, u pod.

— Žao mi je — prošapta Warnke. — Žao mi je...

— Čemu? — upita ona. — Nemojte me žaliti, osim ako ima oproštenja za mene. Moj grijeh ne može razriješiti Elizabeta Tudor.

Sada su oboje šutjeli. Warnke je mislio o kamenim zidovima, o pitanjima lorda Roberta, o prijenosu kroz vrijeme.

Više se nije mogao sjetiti zašto, no jednom je rekao nekom psihijatru o svojoj moći. Ovaj je od njega zatražio da preskoči kroz vrijeme, tada, pred njim, dok je sjedio u naslonjaču. Bilo je to strašno teško jer nije imao vremena da točno odredi cilj, no svejedno je to učinio.

Osvijestio se u sobi s betonskim zidovima — u bunkeru, onom bunkeru u koji su Adolf Hitler i Eva Braun, koja mu je bila žena tek nekoliko sati, upravo namjeravali počiniti Gotterdammerung, suton bogova.

Hitler je odmah povjerovao u Warnkea i njegovu moć. On je vjerovao u sve pa, naposljetku, čak i u poraz. Upitao je gospodina doktora s pravim njemačkim imenom kakva će biti budućnost. A Warnke mu je, više svjestan da je pred njim nabijen pištolj, nego čovjek koji ga drži, rekao

istinu: da Njemačka neće propasti, da će se ponovo uzdići, ponovo iznenaditi svijet.

Zatim se vratio natrag u vremenu, nadajući se da će bol biti dovoljno snažna da izbriše sjećanje.

No sjećao se svega i ispričao to smrknutom psihijatru. Ustanovio je da, sa stajališta psihijatra, Saul Warnke nije otišao nikamo, da je jedino »sam u sebi izazvao neobičan napadaj i halucinantno stanje«. Warnke je imao sreće što ga nisu strpali u ludnicu. Nikada više nije govorio o svojoj moći — u svome vremenu.

Nikome nije mogao dokazati da su vremenski skokovi stvarni. Sebi nije mogao dokazati da je sve to tlapnja. A ako skok u vremenu — bol, svjetlost, dvorac, Amy — ako sve to nije bilo stvarno, što onda jest stvarno? Možda je mrtav, u paklu ili u komi na podu neke izolirane ćelije.

Warnkeove su se ruke grčile, a udarci zglobova jasno odzvanjali na tvrdom drvetu. Amy podigne glavu, iznenađena. Sve je to beznačajno — mislio je Warnke — stvarnost ili obmana. Ona je, mi smo, ovdje, gdje god to bilo.

Ona reče:

— Doktore... hoćete li mi reći gdje moram stajati? — Primakne se stepenicama. — Gdje?

— Mislim da će tako biti dobro — reče Warnke iako nije imao pojma.

Ona pogleda prema odmorištu. Svjetlost koja je prodirala kroz prozor postajala je zlatna, jer se spuštala večer.

— Kažete da će moj gospodar Robert učiniti velika djela.

— Postat će grof od Leicestera.

— Bit će vrlo zadovoljan zbog toga... i ponovo će se oženiti. Znači da će ga na vrijeme prestati sumnjičiti? Ova... bolest što prelama vratove... bit će naposljetku kriva, a ne Robert Dudley?

— Da... za neko vrijeme.

— Ali za njegova života, svakako.

— Ne, gospođo. Pojavit će se knjiga, kao što sam vam već rekao... i

Ona se brzo okrene. Glava joj je treperila.

— Da, knjiga. Kada, doktore? Koliko će vremena proći dok ime moga gospodara bude čisto?

— Uvijek će biti mnogo onih koji će smatrati da je on nevin... — Njezin ga pogled zaustavi. — Četiri... stoljeća.

— Četiri *stoljeća*! — zasopta ona. Zatrese glavom, ne gledajući ga. Usta su .joj bila otvorena. — Što od imena još vrijedi očistiti za četiri stotine godina? Koga će biti briga što je on bio nevin? Koga će biti briga za nas, jadnu mrtvu lady, jadnog mrtvog lorda, jadnu mrtvu kraljicu?

— Svijet... voli tajnovitosti.

— *Smrt je tajnovita* — reče ona naslonivši se na ogradu. Oči su joj bile zatvorene, a lijeva se ruka grčila na pozadini vrata. Disala je kratko i isprekidano nekoliko trenutaka, a zatim reče potpuno kontroliranim glasom: — Koliko daleko biste me nosili, doktore, ako ne bih pala ovdje? Biste li me vukli s kraja gornjega kata? Da sam u spavaćici, u košulji, potpuno gola, biste li me obukli, kao lutku? — Povlačila je čipku na ovratniku.

— Molim vas...

— Zašto »molim vas«? Niste li dovoljno snažni? — Njezine su oči žarile prema njemu. — Ako jeste, pomozite mi. Pomozite mi da dođem do konjušnice, da nađem potkovu kojom bih utisnula žig na svojoj glavi. Pomozite mi da se dovučem do visoka prozora i otvorite mi ga. — Smiješila se slabašno, sjetno. — Pomozite mi do kreveta, da zajedno obmanemo sudbinu.

Warnke uzmakne; zarije zube u vlastitu ruku.

Ona reče:

— Nekada sam bila lijepa. Bolesna, ali lijepa. Vjerujete li da sam ikada mogla biti lijepa, doktore Germanikuse?

— Da, gospođo — prošapta Warnke.

Ona kimne i malo se smiri.

— Htjela sam da to netko kaže prije no što umrem. — Ponovo pogleda

prema gore i Warnke se ponovo poboja za nagrizene kosti. — Nekada je postojao i bračni krevet... no između nas je toliko kuća da ne znam gdje je sada. Ne znam da li bih ga prepoznala da legnem u nj. Ali sam to htjela čuti od nekoga. — Zastane. — I kažete da se kraljica nikada neće... udati?

— Neće.

— Čak ni za jednu noć?

— Tako će se govoriti.

Ona se suho nasmija.

— Mi smo lijep trokut, zar ne? Lešina, djevica i razvratnik koji je osumnjičen zbog obadvije.

Molim vas, mislio je Warnke, recite mi kako se možete smijati. Nakon tri stotine godina, Amyin duh će još obilaziti dvorcem Cunnor. Ni sedam svećenika zajedno neće ga uspjeti odagnati. Stanovnici Cunnora naposljetku će srušiti dvorac, ali duh neće uništiti.

Dat ću vam cijelu budućnost, svaki odgovor, svaki razlog koji mogu dati, samo ako mi kažete kako. Četiri stoljeća, za samo jedan dan vječnosti.

Je li to sve što je on želio od svih koje je susretao... Warnke pomisli da to ipak nije sve. Ostala su još ona pitanja koja se nisu mogla pitati isto kao što se nije mogla vidjeti pozadina vlastite glave, kao što se nisu mogle vidjeti misli u moždanom tkivu.

No čak ako se pitanje i ne može oblikovati, možda ipak postoji odgovor. Treba jedino biti prisutan kad se odgovor pokaže. Treba jedino biti pripreman. Treba pogoditi Vrijeme.

* * *

Amy nasumce napravi nekoliko koraka, udaljavajući se od stepenica. Prekriži ruke preko grudi. Govorila je pribrano:

— U braku smo deset godina i još jedno godišnje doba, Robert i ja,.. U tom sam se vremenu brinula za kućanske poslove, putovala gore-dolje po sajmovima, prodavala vunu i pisali pisma u kojima sam svoga gospodara izvještavala o sudbini njegova posjeda. — Zatim baci pogled k prozoru i ponovo pogleda unatrag. — A za to vrijeme moj muž se brinuo o kraljičinim konjima, uvježbavao njezine vojnike, bio njezin savjetnik... a

bio je nevjeran poput mačka lutalice koji vas voli jedino zbog tanjurića mlijeka što mu ga dajete. — Ruke joj se stegoše preko grudi u čvrsti obruč. Agonija je iz nje nadirala u valovima. — *Ali tanjurić je prazan i više nema mlijeka*!

Zatim joj se ruke opuste; ote joj se uzdah, zadrhta. Oči su joj i dalje bile suhe. Warnke krene prema njoj, ali ona se ne pomakne. Možda je, mislio je on, bol bio jači od sjećanja.

— Doktore Warnke — prošapta, a zatim joj se glas malo pojača: — Hoćete li me pustiti da se popnem uza stepenice, samo dopola? Htjela bih vidjeti zalazak sunca kroz prozor.

— Svakako — reče on i upravi njezinu ruku prema ogradi. Ona krene gore, ali on ne pođe za njom. Nije želio biti prisutan kad nastupi kraj. Posljednji trenuci zjapili su prazninom, više od svih mjesta na kojima se može skupiti hrabrost da se pogleda smrti u oči.

— Dan je sigurno bio odličan za sajam — reče ona. — Zrak je vrlo čist. — Zatim se okrene, već napol sjena. — Vidim prašinu koju na cesti podižu moje sluge, doktore. Mislim da je vrijeme da siđem.

— Ah, da — reče on glupo.

Ona zastane nad prvom stepenicom.

— Znate koliko će dugo još živjeti moj muž, doktore?

Morao se za tren zamisliti.

— Još trideset godina.

— A Elizabeta?

— Četrdeset dvije.

— Hoćete li... onda otići k njima, prije no što umru... i podsjetiti ih na mene? Na ono što sam učinila za njih... pa iako nisam imala izbora? — Nasmiješila se.

Warnke s mukom proguta težinu.

— H-hoću. — Amy zakorači, lagašno. — Lady... — Warnke ponovo zastane, a onda reče: — Vaš muž... vas nikada nije prevario s kraljicom.

— Znam to — reče ona. — Dopisivali smo se. Neprestano.

Nastavi silaziti. Korak joj nije bio nimalo slab ni nesiguran; bio je čvrst, dostojanstven... kraljevski. Warnke je osjećao kako mu srce brza, kako udara kroz svilenu tkaninu košulje. Htio je govoriti, no grlo mu se stislo u grču.

Tri koraka od poda začuje se zvuk poput praska zelene grančice, kao kad zapucketaju zglobovi. Cijelo Amyino tijelo okrutno se zgrči, a zatim se skotrlja niz preostale stepenice i tupo udari o drveni pod. Ležala je potpuno mirno. Izgubila je jednu cipelu, ali odjeća joj se nije poremetila. Vrat joj se iskrivio, no kapa joj je i dalje pokrivala kosu. I nikakvih čavala, nikakva otrova, nikakva zamršenog zahvata Waltera Scotta. Samo crv što ju je nagrizao iznutra.

Warnke klekne do nje. Htio je čuti neku posljednju riječ, ali nije bilo glasa. Rekla mu je sve što je htjela. Kad bi sada samo mogao doprijeti do odgovora...

Bio je svjedok brojnih umiranja, ali nije otkrio tajnu kako da u tom trenu ostane dostojanstven, hrabar. Stražario je uz mnogo mrtvaca, no kraj je i dalje bio bezlična, samotna strava.

Amy nije umrla sama. Zahvaljujući njemu. Pitao se je li to uopće bilo važno.

Oči su ga pekle, ali nije mogao plakati jer ona to nije učinila. Zabaci glavu unatrag i otvori usta, a posljednji zraci toga dana gotovo ga zaslijepe. Usta mu ostadoše nijema.

Zatim nazre pokret nad glavnom, kako se urezuje u svjetlost. Tek treptaj na rubu njegova vidokruga — no ugleda ruku prekrivenu rukavicom, oštricu noža.

Onda više nije bilo nikoga i učini mu se da čuje tihe, brze korake. Trči svome gospodaru ili gospodarici. Uzmi plaću koju si odredio za njezin vrat. Ali ne otkrivaj činjenice; pokopaj ih, izbriši ih, uništa ih za sva vremena.

Čemu sve to?

Warnke čvrsto zatvori oči i skutri se u svoj plašt. Hitao je prema skoku u vremenu, žudeći da napokon bol ipak bude jača od istine.

Bill Pronzini:

I Wish I May, I Wish I Might

Preveo Bruno Ogorelec

Da bar smijem, da bar mogu

Sjedio je na prijestolju od komada drveta koje su valovi izbacili na obalu, kraj velikih sivih stijena uz more i gledao bijesne zapjenjene valove kako se stalno iznova bacaju na hladnu i praznu bjelinu žala. Slušao je neskladne krikove galebova koji su neprestano kružili i zvonku lamentaciju ledenog listopadskog vjetra. Vrhom jedne sandale crtao je na srebrnastom pijesku besmislene šare, zatim ih je pažljivo brisao i počinjao iz početka.

Bio je blijed, plavokos dječak od četrnaest godina, kratko podrezane kose, očiju boje izblijedjelih cvjetova različka. Hlače od laganog samta, siva jakna, a uska bijela stopala gola u sandalama. Ime mu je bilo David Lannin.

Zagledao se u olovno nebo zaklanjajući oči od prigušenog sjaja rukom plavom i utrnulom od hladnoće. Polako je okretao glavu zahvaćajući vidokrugom istrošen zid visoke uspravne stijene s busenjem trave nalik na neobrijanu bradu što se izdizala sa žala. Ispustio je dubok uzdah i ponovo okrenuo glavu da se zagleda u pjenu valova koji su se na plaži lomili i povlačili natrag u more.

Ustao je i počeo lagano šetati niz plažu, ruku uvučenih duboko u džepove jakne. Vrtlozi vjetra zasipali su ga zrncima pijeska i na koži je osjećao ledenu vlagu raspršene slane morske pjene. Obišao je blago zakrivljen rt i sad je mogao vidjeti gornju stranu golemog debla izblijedjelu od sunca, oguljene kore, napol zakopanog u pijesku možda dvadesetak metara od mora. Kraj njega je u mokrom pijesku ležalo nešto zeleno i sjajno, nešto što mu je bilo promaklo pažnji kad je prije tuda prolazio: boca.

Odmah je vidio da je to boca. Ležala je na strani s grlom djelomično zakopanim u pijesak, kao da ju je nedavno izbacila plima. Imala je neobičan oblik, a staklo je bilo neprozirne zelene boje mora, vrlo glatko, bez ikakvih oznaka ili etiketa. Izgledala je prilično stara i vrlo krhka.

David kleknu, podiže je i obrisa rukom zrnca pijeska što su se bila prilijepila uz njen vitki vrat. Grlo boce čuvao je čep obilno zaliven jarko crvenim voskom u koji je bio utisnut, nečitak, neki prastari pečat. Tanki Davidovi prsti vješto su otkinuli veći dio voštanog pečata otkrivajući čep sivkastosmeđe boje. Uspio je olabavjeti čep — i boca puče gotovo neprimjerno treperiti. Začuo se nagao pucanj, kao kad čep izleti iz butelje šampanjca, a mikrosekundu kasnije bijesnu intenzivan, zasljepljujući, fosforescentno crven sjaj.

David kriknu i prevrne se natraške na pijesak, a boca mu izleti iz ruku. Zatreptao je očima, a negdje blizu začuo se visok i glasan zvonki smijeh koji se pomiješao s vjetrom i udaranjem valova tvoreći jeku što je svojim kotrljanjem ispunjavala hladan jesenski zrak. Ali vidio nije ništa. Boca je ležala u pijesku nekoliko koraka dalje, a i deblo i plaža i more bili su kao i prije; ništa se drugo nije moglo vidjeti.

A ipak je šupalj smijeh i dalje odjekivao.

David skoči na noge grozničavo se osvrćući. Strah je bujao u njemu. Htio je potrčati, tijelo mu se napeio za trk.

U trenutku smijeh presta.

Zavijajući glas napao mu je uši, glas niotkuda. Kao i smijeh malo prije i glas je bio bez roda, bez modulacije, bespolni glas: »Da bar smijem, da bar mogu...«

— Što? — reče David, tražeći oko sebe širom otvorenih očiju, bez rezultata. — Gdje si ti?

— Tu sam — reče glas. — Na vjetru.

— Gdje? Ne vidim te.

— Mene nitko ne može vidjeti. Ja sam kralj džinova, vladar demona, svemoguć. I nepravedno osuđen na vječnost u toj boci od smrtnog čarobnjaka Amroja. — Smijeh. — Tisuću sam godina proveo sam, cio milenij na hladnom, mračnom i praznom dnu oceana. Sam i zatvoren. Ali sad sam slobodan; ti si me oslobodio. Znao sam da ćeš to učiniti jer ja sve stvari znam. Bit ćeš nagrađen. Ostvarit ću ti tri želje, prema običaju, prema tradiciji... Da bar smijem, da bar mogu... Neka to budu riječi, dveri do tvojih najdražih snova. Izgovori ih bilo gdje i bilo kada i ja ću te čuti i poslušati. Učinit ću da ti se ostvari svaka želja. David ovlaži usta.

— Bilo koje tri želje?

— Bilo koje — odgovori glas. — Bez uvjeta, bez ograničenja. Ja sam kralj džinova, vladar demona, svemoguć... Da bar smijem, da bar mogu... Zapamtio si riječi, zar ne?

— Da! Da, znam ih.

Smijeh.

— Amroju, prljavi čarobnjače, gadni smrtnice, ja sam osvećen! Nestani, nestani!

I odjednom nastade praznina zvuka, glasna tišina čiji je pritisak vrijeđao Davidove uši i natjerao ga da zaviče od boli. No taj je trenutak odmah prošao i nije bilo više ničega osim zvukova plime i vjetra, i galebova koji su letjeli nisko iznad mora.

Ustao je i stajao vrlo mirno, možda nekoliko minuta. A zatim se dao u trk. Trčao je brzinom vjetra, daleko od debla napol ukopanog u pijesak, daleko od glatke prazne zelene boce; sandale^ao da su letjele iznad pijeska, jedva ostavljajući tragove.

Bježao je niz plažu sve dok u daljini, na kratkoj stjenovitoj zaravni, nije ugledao — odmaknutu od oceana — malu bijelu kuću čiji je prednji prozor sjao žutom toplinom. Tu je negdje prestajao pijesak, pa je sad trčao preko čvršćeg tla prema bijeloj kući na stijeni.

Na stijeni se ukazalo drveno stepenište što je vijugalo prema nebu. Kad mu se približio, niz stepenice dojuri žena. Dotrčala je do njega, obujmila ga rukama i čvrsto ga stisnula na grudi.

— Davide, Davide, gdje si bio! Poludjela sam od brige!

— Na plaži — odgovori on, duboko udišući hladan i slan zrak u bolna pluća. — Kod velikih stijena.

— Ti znaš da tamo ne smiješ ići — reče žena grleći ga. — Znaš da ne smiješ. Pogledaj kako si obučen. Više to nikad, nikad ne smiješ učiniti. Obećaj da to više nikad nećeš učiniti.

— Našao sam bocu kod velikog debla — reče David. — Unutra je bio demon. Nisam ga uopće vidio, ali on se smijao i smijao i onda je obećao da će mi ispuniti tri želje. Rekao je da samo nešto, poželim i on će učiniti da

mi se želja ostvari. Zatim se još malo smijao i rekao ponešto što nisam razumio a onda je otišao i boljele su me uši.

— No, kakva priča! Davide, odakle ti takva priča?

— Ispunit će mi tri želje — reče on. — Mogu poželjeti bilo što i sve će mi se ostvariti. Tako je rekao demon.

— Davide, Davide!

— Poželjet ću milijun milijardi sladoleda, poželjet će da ocean uvijek bude topao kao voda za kupanje da se mogu kupati kad god hoću i poželjet će da svi dječaci i djevojčice na svijetu budu kao ja, pa da nikad, nikad ne budem sam kad se hoću s nekim igrati.

Nježno i zaštitnički majka uze ruku svog retardiranog sina.

— Hajde sad sa mnom. dušo. Dođi.

— Da bar smijem, da bar mogu — reče David.

PRIKAZI ● VIJESTI ● OSVRTI
DOGAĐAJI ● POLEMIKE

Što je zapravo bilo

Da bi na neki način pripomogao da se otkloni »suša« u svježini ideja u domaćim sf pričama, nestor naše znanstvene fantastike Zvonimir Furtinger napisao je nekoliko napisa o zbivanjima i pojavama koje su do danas ostale nerazjašnjene, nudeći za njih i određena rješenja. Ta su rješenja često na rubu znanosti — ili čak izvan nje — no SIRIUS ih ipak objavljuje, i to iz sasvim određenih razloga: da bi se pokazalo kako nekonvencionalan način razmišljanja, može dovesti do originalnih rješenja za naoko nerješive probleme. Evo i prvog napisa iz te serije — možda će već on navesti nekog suradnika SIRIUSA na originalniji rasplet u priči koiu upravo piše:

Mnogo je toga što se ne može objasniti. Da ne nabrajamo unaprijed, bit će dovoljno ako kažemo da su nam nejasne svrhe podizanja različitih golemih građevina u pretpovijesno doba, kao i način njihove gradnje, a ima i mnogo toga neobjašnjenog iz relativno nedavne prošlosti. Uostalom, nije nam jasno ni mnogo toga u fizici i astronomiji, pa vidimo da će predmet našeg razmatranja biti prilično širok, da ne kažemo opširan.

Uostalom, pređimo odmah na stvar! Vjera u zagrobni život. Kako je čovjek uopće došao na zamisao o zagrobnom životu, a s tim i na vjerovanje u duhove, a u krajnjoj liniji i u bogove? Obično se to tumači tako da se čovjek u svome neznanju, a opet u želji da stvari objasni, poslužio »višim silama«. Na primjer, suočivši se s munjom, protumačio ju je kao nekakvu božansku silu. Snivajući o mrtvima, proglasio ih je duhovima koji se javljaju s »drugog svijeta«.

Na prvi pogled to se tumačenje čini sasvim prihvatljivo. Ali moramo se zapitati kako se uopće došlo na zamisao o duhovnom životu, a još je manje jasno kako su se mogle stvoriti predodžbe o višim silama. Da se to dogodilo samo kod jednog plemena, još bi se moglo donekle shvatiti, ali to što se vjerovanje u više sile pojavilo na cijeloj Zemlji ipak je malo čudno. Kad bi biće koje je na početku razvoja inteligencije (kao što je bio pračovjek) imalo osobinu da u svemu odmah traži neke natprirodne sile,

tada bi majmuni, dupini, konji, svinje i psi morali biti pomalo religiozni ili u najmanju ruku praznovjerni. No do danas to nije opaženo. pa takva pretpostavka ne dolazi u obzir. Isto tako malo je vjerojatno da bi neki bistri špekulant izumio religiju pa onda sazvao svjetski kongres i na njemu osnovac međunarodnu zajednicu za širenje praznovjerja.

Rješenje bi nam možda mogla ponuditi parapsihologija. Poznato je da primitivni ljudi imaju instinkte i telepatske sposobnosti mnogo razvijenije nego čovjek nagrizen civilizacijom. Možda je i pračovjek raspolagao veoma razvijenim PSI (izvanosjetilnim sposobnostima i reagirao na svoju okolinu više instinktivno nego razumski. Prvi njegov korak je bio da pronađe metode, kako bi ta instinktivna spoznaja što bolje djelovala Dakako, nakon toga nije bilo daleko od toga da izgradi cio sistem, a same pojave da klasificira. Razumije se, to nisu mogli činiti svi ljudi, već oni obdareni PSI sposobnostima. Tako se počela stvarati svećenička kasta, a unutar nje i specijalizacija. Jedni su molili »sile« da im budu sklone, drugi su se brinuli za zdravlje ljudi i životinja, treći su smišljali prokletstva za neprijatelje itd.

No što sa moralo dogoditi? Kako se religijski sistem usavršavao, opadale su »nadnaravne« sposobnosti žrečeva, šamana i svećenika. Ništa čudno, jer su se ljudi, stvarajući neki logički sistem, počeli sve više služiti razumom, a to je pogubno utjecalo na instinktivnu spoznaju. Zbog toga se manjeviše u svim kulturama spominju stara vremena, kada su po Zemlji hodali pravi čudotvorci.

Posljedica smanjivanja PSI sposobnosti dovela je do toga da su se svećenici pomalo pretvarali u mađioničare. Oni su pred narodom morali pokazivati uspjehe, a ako nisu do njih mogli doći na prirodan način, trebalo im je malo pomoći.

Eto, to bi bilo parapsihološko objašnjenje pojave vjerovanja u »više sile« koje može, ali ne mora biti točno...

No pređimo na drugu temu!

Čovječanstvo je oduvijek smatralo piramide vrelom velikih tajni. A one su doista morale impresionirati svojom veličinom, izgledom i položajem. Zamislimo piramidu visoku oko 150 metara, u ravnoj pustinji, prekrivenu blještavim pokrovom od uglačanog kamena: Sto je najzanimljivije, čim je propala staroegipatska kultura, nitko više nije imao pojma čemu su te piramide služile.

Da bismo opravdali ljude iz prošlosti moramo priznati da ni mi danas nismo nimalo sigurni u namjenu tih divovskih građevina. Narod uz Nil općenito je vjerovao da su piramide bile žitnice koje je sagradio onaj biblijski Josip, kako bi narod imao zalihe hrane za gladne godine. Razvitkom egiptologije počelo je prevladavati uvjerenje da su piramide grobnice egipatskih kraljeva. U novije vrijeme, kad su se počele razvijati različite pretpostavke o svemirskim katastrofama, što su oštećivale Zemlju, neki su došli na pomisao da su piramide bile utočišta u slučaju poplava. Ljudi bi se naprosto popeli na piramidu t tako spasili život.

Međutim danas su sve te hipoteze manjeviše opovrgnute. Nema govora ni o tome da bi netko nakupio toliko žita koliko zaprema volumen Keopsove piramide. Osim toga piramide bi morale nestajati kako bi se žito trošilo. Stvar je postala još čudnija kad su istraživači ustanovili da se piramida iznutra sastoji uglavnom od kamenih blokova, a žitu ni traga.

Danas prevladava uvjerenje da su piramide bile orijaške i skupocjene grobnice. Ali to, barem za najveću i najstariju (Keopsovu!) piramidu — ne vrijedi. Prva ekspedicija koja je prodrla u tu piramidu bila je arapska u 9. stoljeću. Ona nije našla u grobnoj komori ništa što bi se moglo identificirati kao zemaljski ostaci nekog čovjeka. Naknadnim proučavanjem ustanovilo se da u toj piramidi nikada nitko nije bio pokopan!

Ideja da je piramida služila kao utočište pred poplavom toliko je nezgrapna da se o njoj ne isplati ni raspravljati.

Ali nije tajanstvena samo svrha piramide, nimalo nije jasniji ni način njene gradnje. Herodot, koji je bio u Egiptu i vidio piramide 2000 godina pošto su sagrađene, piše da je piramidu gradilo 100.000 ljudi u toku 20 godina. Više nego fantastično. Ponajprije, te bi ljude trebalo negdje smjestiti, a ukupni prostor za smještaj 100.000 ljudi, uz kakvetakve sanitarije, prolaze i ulice, još skladišta za alat i neophodni materijal, zahtijeva površinu od nekih pet četvornih kilometara. Radnici bi morali svaki dan, samo da dođu na gradilište, hodati jedan sat, što po egipatskom suncu i pijesku nije lako.

Još su veći problem tehničke teškoće. Riječ je o kamenim blokovima težum po nekoliko desetaka tona Te su kamene gromade obrađene vrlo precizno, tako da prilježu jedna uz drugu, a da se između njih ne može ugurati ni oštrica tankog noža. Nije jasno kakvim su alatom stari Egipćani mogli to uraditi, kada nisu poznavali željezo, već u najboljem slučaju broncu. Ni pitanje transporta nije riješeno. Kamen je uzet iz kamenoloma

na gornjem Nilu, što znači da ga je trebale dovući najprije do rijeke, zatim ukrcati na brodove i napokon istovariti i dopremiti na gradilište, te podići na potrebnu visinu. Kako je to postignuto — nikome nije jasno. Zna se samo da bi i danas gradnja takve piramide predstavljala vrhunski tehnički pothvat

Osim toga. kako su faraoni mogli prehranjivati toliki broj ljudi, na jednom mjestu i u toku dvadeset godina? Egipćani u ono vrijeme nisu poznavali ni konje ni deve, a trebalo je dovlačiti stotinjak tona hrane na dan, i to redovito. Dakle, još jedna neprilika koju ne znamo riješiti.

Mnogi tvrde da su se Egipćani prilikom giadnje velikih građevina služili — levitacijom. (To je kada se nešto podigne uvis mimo svih fizikalnih zakona.) O levitaciji koja se pogrešno tumači kao ukidanje sile teže, ne bismo uopće ozbiljno govorili kada ne bi postojao eksperiment koji (navodno!) svatko može izvesti, a rezultat mu je neobičan:

Želimo, na primjer, podići neki teški prtdmet. To može biti stol. čovjek škrinja, bilo što. Za eksperiment je potrebno petoro ljudi Cetvoro se postave oko predmeta koji treba podići. Jedan položi dlan desne ruke na predmet, a ostali redom stavljaju desni dlan na nadlanicu prethodnoga Nakon toga »toranj« ruku dozida se i lijevim dlanovima, na isti način. Peta osoba broji zatim odmjerenim tempom do dvadeset. Ostalih četvoro na »jedan« duboko uzdahnu, zadrže dah, a na »dva« polako izdahnu, i tako do dvadeset. Vrlo je važno da svi udišu i izdišu istodobno, radi toga i treba da broji peta osoba. Kada je odbrojavanje gotovo, ljudi rastave dlanove i postave kažiprste ispod predmeta koji valja dići. Na zapovijed »sad« svi pritisnu kažiprste i predmet — kako god bio težak — digne se kao da je postao lakši. Pri tome ima i jedna zanimljiva nuspojava. Ako se iz bilo kojeg razloga (neravnomjerno udisnanje i si.) predmet ne digne, a ljudi upiru prstima svom snagom, na prstima se poznaju uleknuća od velikog pritiska. Međutim, kada pokus uspije, nema nikakvih tragova na prstima!

Nisu li na taj način Egipćani dizali kamene gromade? Ipak, razlika je ako se podigne stol sa spisima težak dvjesta kilograma ili kamen od petnaestak tona

Z. FURTINGER

Za SIRIUS... ...nije za SIRIUS

● Evo ocjena Vaših priča koje ste poslali u toku svibnja. Na žalost, najljepši mjesec u godini nije, čini se, pogodan za spisateljski rad. Naime, od osamdesetak pristiglih priča samo je jedna (!) besprijekorna: to je Nokturno: bogat jezik, svježa i dorađena ideja. Dakako, ima još objavljivih priča i onih na granici objavljlvosti: Propali izum je nova verzija staroga vica. Apsurd može biti objavljen pošto se izbace sladunjavosti i nelogičnosti (ostale četiri ne valjaju, s time da bi Auto-stoper mogao poslužiti kao uvod u neku novelu). Poslednji je dosta dobro obrađena dosta dobra ideja (ostalo dvije priče također imaju dobru ideju, ali su zbrkane radnje). Prvi kontakt je zgodna dosjetka, iako kao vic malo preduga. Čovek pet minuta ima grešku u konstrukciji, pa priču treba preraditi: u prvoj trećini naglašena je erotika u odnosu između liječnika i sestre, a dalje to no igra nikakvu ulogu u odvijanja radnje — dakle, ili izbacite taj naglasak, ili na kraju priče »vratite« sestru u igru. Uz to: srednji dio priče sažmite. Hronike o Hloygen su posve nesuvisle, osim jedne: Ljubav na vasionskom brodu.

● Mršavo, nije li? Zato je bogatiji asortiman u nastavku rubrike:

...nije za SIRIUS

● Space opera á la carte zaslužuje da se kaže nešto više o njoj. Očito je da ste se kolebali da li da napišete priču ili uputu s primjerima kako da se piše priča. Nije Vam uspjelo ni jedno ni drugo. Četiri stranice prije kraja priče posve je očito kako će se ona završiti: uz to takvu ideju bi pokojni Fredric Brown obradio na najviše dvije stranice. Nadalje, fusnote i opaske u zagradama poznate su kao prokušano najsigurnije sredstvo da se čitatelja unaprijed odbije od čitanja teksta. Najbolji je u priči nekonvencionalan — iako ne i originalan — vanjski oblik (deklarirano vođenje pripovijedanja, redom od scene do raspleta), no to nije dovoljno za »za«. I još nešto: u svojoj neodlučnosti pišete nemoguć i nepravilan oblik »ex katedra«, a imate na raspolaganju čak dva ispravna: »ex cathedra« ili »eks katedra«... No, idemo dalje. Andro I ima stereotipne karaktere, temu, radnju, a uz to se još i protivi zakonima robotike. Pusta planeta je u ovoj verziji mnogo bolja, naročito atmosfera priče, ali ima i mnogo grešaka; svemirska odijela imaju sisteme za toplinsku regulaciju pa uz njih nisu potrebne vreće za spavanje; kroz rukavicu se ne može osjetit: da je čaj vruć, jer takva odijela podnose i

temperature od nekoliko stotina stupnjeva; astronauti moraju biti čvršći momci nege šte su to Vaši; dijalozi u priči vrlo su šepavi. Znali ste to ima dobru i dobro obrađenu temu (iako ni obrada ni tema nisu nove), ali neuspjelu poentu, šepav stil i pomalo smeten način pripovijedanja. Pred treći rat je neuspjela basna. Dan je marginalni sf, naracija mjestimice zbrkana a motivacija likova nejasna. Dobrodošlica je ne baš najsvježiji vic krajnje stereotipno obrađen; pokušajte inventivnije! U zemlji štakora je više horror nego sf; uz to: pripovijedanle zbrkano, radnja nejasna, poente nema. Gravitacija sasvim nejasna (valjda čeka novog Newtona) Susret s neandertalcima loše ispripovijedan i bez suvislog završetka. Čudovišta se doimaju kao sinopsis za crtić o mravoklopu. Novi zavjet je neuvjerljiva najava propasti svijeta. Ludnica je dokaz da morate još mnogo, mnogo učiti prije nego što budete mogli pisati objavljive priče. Suđenje je nejasno, glavni lik naročito, stil krajnje sladunjav i banalan. Artefakt: ne može se ni naslutiti suvisla veza između dijelova te »pentalogije«-; priče su stilski neujednačene, a ne mogu proći ni svaka za sebe (na pr. Adam i Eva nema veze s naslovom, a zaboravili ste napisati kraj priče). Staromodno i S. barijera vrijedi sve ono što sam napisao za priču »Ludnica«. Čovjek kojega je dobar je za neki nadrealistički časopis, ali ne i za SIRIUS. Nezemaljska kolonija šepa u logici i naraciji. Pokušajte napisati neku priču koju biste suvislo priveli kraju. Treći hipnolet ovaj put ostaje bez zamjerke — osim jedne: tu je temu Prodanović obradio prije — i bolje. Stojeći na kiši ima dubine (i stare teme) ali nema — priče. Proširiti i zaokružiti? Fabulirati? Vrijeme mutacije djeluje nedovršeno; stil je dobar, a tema stara. Telepatija: izvrsna pričica, ali za školski list a ne za SIRIUS. Kobno otkriće: jest da Vaše priče ovaj put odišu atmosferom, ali ne onom benzinskih para koje ste — pretpostavljam — željeli ugraditi u priče. Identitet Vam, zapravo, i nije loš (ne smeta to što je tako mračan); pokušajte sastaviti oba dijela i napisati ih u trećem licu! Prsten je znanstvena besmislica. Slanina nije baš svježa, no kad bi je netko dobro napisao, bila bi prihvatljiv vic. Suvišno pitanje nipošto nije suvišno; znate pisati, i te kako, no zaglibili ste u marginalni sf. Nastavite »čvršćim« temama! Noć prije duge noći bila bi dobra space opera da ne vrvi netočnostima, pogrešnim tumačenjima i znanstvenim besmislicama, da ne nabrajam ostale nedostatke. Naknada štete ima nekoliko ideja koje bi zaslužile pažnju da sve skupa ne pati od Vaše uobičajene boljke: loša naracija, prepričavanje radnje (umjesto pripovijedanja), nezgrapan završetak. Tjedan: stil, naracija, pa i karakterizacija dobri, no poenta otrcana. Savjet: nastavite, ali s drukčijim temama, po mogućnosti originalnijim Zaplet je nakon prerade bolji, no i dalja je rasplet udaranjem šake o stol odveć banalan. Osim toga: Vaša bića,

uz biološku građu koju ste im pripisali ne bi mogla biti fizički manja od kamiona, a pogotovu ne poput opeke! Uspjeh i neuspjeh je već uspješno obrađena tema u pričama (gotovo doslovno jednakim Vašoj!) objavljivanim u Jugoslaviji. Quo vadiš, čovječe je suviše pojednostavljena kritika ljudskog karaktera. Pokušajte s nečijim novijim, jer znate pisati! Stražari već obrađivani. Prilika zbrkana satira na naš račun. Tačno u podne varijacija na vestern, možda najuspješnija u »trilogiji«, ali ne dovoljno da bi bila »za«. Kit: jedan sf detalj ne čini priču sf-pričom. Osim toga: s kim se ratuje, s njemačkom ili Japanskim podmornicama? Neko novo doba je Raos obradio bolje i jednostavnije... Pokorica laži nema baš neke veze sa sf-om, ali se ne naslućuje ni sa čime bi mogla imati veze. Dete treba prizemljiti, učiniti ga jasnijim; Groblje ima »štih«, ali je sf tek marginalno; Prvo drvo je dobro, ali ne za SIRIUS; Peh treba skratiti na najviše dvije stranice. Robinson bi sav bio u redu, kao u Defoea, kad bi čitalac mogao prokužiti razlog zbog kojega robot želi srediti Robinzona (i zbog čega do tog sređivanja nije došlo ranije). Neprijatelj i Proces: priče neobjašnjene! Pitanje povjerenja: vic je prolazan za SIRIUS, ali je sf marginalna. Osim toga kad pišete viceve, činite to — kraće! Seraja je dobro napisana, al' se gužva na brodu Bounti teško može ponoviti i danas a kamoli u budućnosti... Mongolska Kocka je više s fantasy nego sf, a teško Joj je pronaći i smisao. Stil je dobar. Kuća na brijegu njeguje simakovski stil, ali ne i njegovu logičnost: radnja je nejasna i mjestimice nelogična (mutant ubijen i nikome ništa!), a i o stavu o filozofiji moglo bi se raspravljati.

● Eto, to bi bilo sve i sva. Vaš prijatelj, SIRIUSOV recenzent, SFerin potpredsjednik i moj savjetodavan Darije Đokić ispričava se, zajedno sa mnom, na preopširnim ocjenama. Nadajmo se, svi zajedno, da će nam, i ovakve, svima zajedno koristiti...

Vaš B. J.

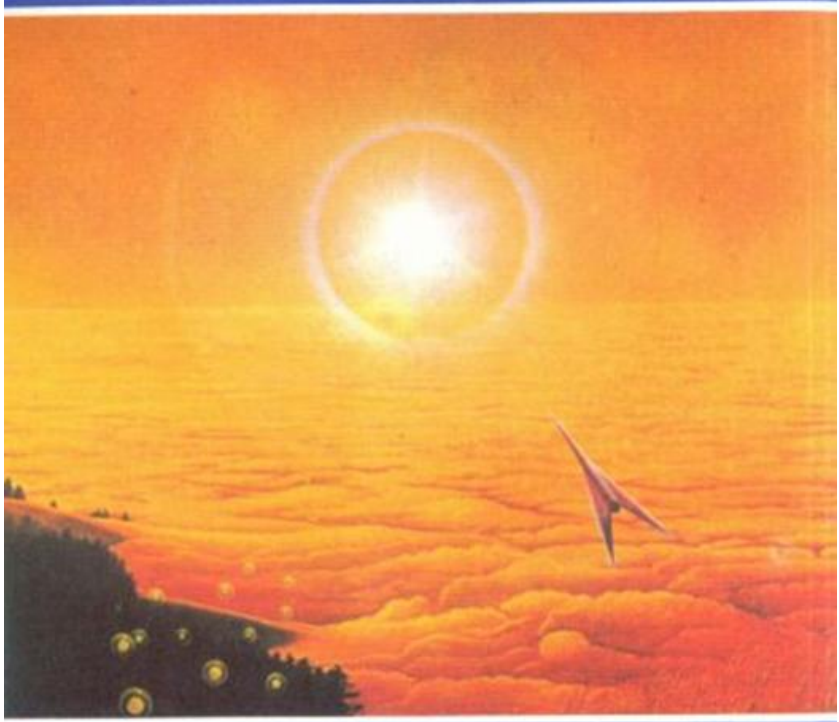

U OVOM SIRIUSU ČITAJTE UZ OSTALO:

● Jack Williamson: NAJVEĆA ZAGONETKA – priča o najvećem planetu u svemiru i teškoćama što ih istraživačima stvaraju ne samo njegova veličina nego i gotovo nepostojeća gravitacija.

● Dva rješenja istog problema – napisao je još jedan Jack, ovaj put naš: Jakob Holbik. Pravi, uzbudljivi sf-krimić!

● Spasimo svemir! – kliče Ijon Tichi, junak slavnog Stanislava Lema u ovoj kratkoj, nikada dovoljno poznatoj i dovoljno potrebnoj sf humoreski.

● Seksualna dimenzija – već sam naslov govori o tome da je riječ o sve popularnijem seksi-sf-u, ovaj put zaista »vrelom« (valjda u skladu s godišnjim dobom), i to domaćem: autor priče je Nenad Levak.